

บทที่ 3

ภาวะภาษีในตราสารหนี้

เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะกล่าวถึงปัญหา และอุปสรรคทางภาษีอากรในการพัฒนาตราสารหนี้ในประเทศไทย ดังนั้นในเบื้องต้นนี้ผู้เขียนจึงใคร่ขอกล่าวถึงหลักทฤษฎีที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีโดยทั่วไปก่อน เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การวิเคราะห์หาหลักและทฤษฎีที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับการจัดเก็บภาษีตราสารหนี้อย่างมีประสิทธิภาพดังจะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

แนวคิดในการจัดเก็บภาษีเกี่ยวกับตราสารหนี้

1. หลักทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีโดยทั่วไป

เนื่องจากการจัดเก็บภาษีอากรมีผลกระทบต่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจหลาย ๆ ด้าน ดังนั้นภาษีอากรที่ดีจึงต้องมีความสอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าวด้วยซึ่งในปี ค.ศ. 1776 Adam Smith นักเศรษฐศาสตร์ชาวสก็อตแลนด์ได้วางหลักการภาษีที่ดีไว้สี่ประการในหนังสือ "The Wealth of Nations" อันได้แก่ หลักความเป็นธรรม (Equity) หลักความแน่นอน (certainly) หลักความสะดวก (Convenience) และหลักความประหยัด (Economy) หลักการทั้งสี่ประการนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป แต่ต่อมาเมื่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจสังคมของโลกได้วิวัฒนาการมาโดยลำดับ ทำให้ภาษีอากรเพิ่มบทบาทและความสำคัญมากขึ้น ในแต่ละประเทศจึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับภาษีอากรที่ดีเพิ่มมากขึ้น โดยปัจจุบันลักษณะของภาษีอากรที่ดีที่ยอมรับกันทั่วไป คือ หลักความเป็นธรรม หลักความแน่นอน หลักความเป็นกลาง หลักอำนาจรายได้ หลักความยืดหยุ่น และหลักประสิทธิภาพในการบริหาร ซึ่งจะนำมา

กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้¹ คือ

1. **หลักความเป็นธรรม** หลักความเป็นธรรมนี้มีแนวความคิดว่าระบบภาษีอากรที่ดีต้องเป็นระบบที่มีความเป็นธรรมทั้งในระหว่างผู้เสียภาษีด้วยกันเอง และระหว่างรัฐผู้จัดเก็บภาษีกับประชาชนผู้เสียภาษีอากรทั้งหลาย หลักความเป็นธรรมนี้นับเป็นหัวใจของระบบภาษีอากรที่ดี ถ้าหากระบบภาษีอากรใดปราศจากความเป็นธรรมแล้ว ความยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจ (Voluntary Compliance) ก็คงจะเกิดขึ้นได้ยาก

แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมทางภาษีมีรากฐานในทางทฤษฎีมาจาก 2 หลักใหญ่ ๆ คือหลักความเป็นธรรมสมบูรณ์ (Principle of Absolute Equity) หลักนี้ถือว่าระบบภาษีอากรที่ดีผู้เสียภาษีอากรทุกคนต้องเสียภาษีอากรคนละเท่า ๆ กัน ความเป็นธรรมตามหลักนี้มีรากฐานมาจากแนวคิดที่ว่า ภาระค่าใช้จ่ายของรัฐบาลนั้นควรจะกระจายไปยังประชาชน หรือผู้เสียภาษีทุกคนในจำนวนที่เท่ากัน แต่ข้อเสียของหลักความเป็นธรรมสมบูรณ์คือ การจัดเก็บภาษีตามหลักนี้ มิได้คำนึงถึงความสามารถในการเสียภาษีของผู้มีเงินได้ การกำหนดให้ผู้เสียภาษีทุกคนต้องเสียภาษีอากรเท่ากันเช่นนี้ ย่อมทำให้ภาระภาษีของผู้มีเงินได้ต่ำสูงกว่าภาระภาษีของผู้มีเงินได้สูง เพราะในสภาพความเป็นจริงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้เสียภาษีแต่ละคนมิได้เท่าเทียมกัน ดังนั้นหลักนี้จึงเสื่อมความนิยมไปในที่สุดและก่อให้เกิดหลักความเป็นธรรมสัมพัทธ์ (Principle of Relative Equity) ขึ้นมาแทน

หลักความเป็นธรรมสัมพัทธ์นั้นถือว่าความเป็นธรรมทางภาษีพิจารณาจากจำนวนภาษีที่ได้เสียไปเปรียบเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับจากรัฐ หรือเปรียบเทียบกับความสามารถในการเสียภาษีของผู้เสียภาษีแต่ละราย ดังนั้นการจัดเก็บภาษีตามหลักความเป็นธรรมสัมพัทธ์จึงแบ่งออกได้เป็นสองหลักย่อย คือ หลักผลประโยชน์ (Benefit Principle) ซึ่งตามหลักนี้รัฐจะจัดเก็บภาษีโดยพิจารณาจากขนาดของผลประโยชน์ที่ถือว่าผู้เสียภาษีแต่ละรายได้รับจากรัฐและหลักความสามารถในการเสียภาษี (Ability-to-pay Principle) ซึ่งตามหลักนี้ รัฐจะ

¹มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, "เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายภาษีอากร", หน่วยที่ 1-2, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี : พิมพ์ที่สุโขทัยธรรมมาธิราช, พ.ศ. 2534) หน้า 73.

ใช้ความสามารถในการเสียภาษีของบุคคลซึ่งอาจวัดจากทรัพย์สิน รายได้ หรือการใช้จ่ายของแต่ละบุคคลเป็นเกณฑ์กำหนดจำนวนภาษีที่ต้องเสียภาษี นอกจากนี้หลักความสามารถในการเสียภาษียังถูกพัฒนาต่อไปอีก กล่าวคือการจัดเก็บภาษีตามหลักความสามารถในการเสียภาษีโดยอาศัยทฤษฎีการเสียสละจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมสองด้านด้วยกันคือ ความเป็นธรรมในแนวนอน (Horizontal Equity) ซึ่งความเป็นธรรมในแนวนอนจะเกิดขึ้นเมื่อผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีเท่ากันเสียภาษีในจำนวนที่เท่ากัน และความเป็นธรรมในแนวตั้ง (vertical Equity) ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีแตกต่างกันเสียภาษีในจำนวนที่แตกต่างกัน กล่าวโดยสรุปหลักความเป็นธรรมนี้ เป็นหลักพื้นฐานที่ควรมีในการจัดเก็บภาษีทุกชนิด ทั้งนี้รวมถึงการจัดเก็บภาษีจากเงินได้จากตราสารหนี้ด้วย²

2. **หลักความแน่นอน** ความแน่นอนเกี่ยวกับภาษีอากรนับเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของระบบภาษีอากรที่ดี ทั้งนี้เพราะว่าประชาชนผู้อยู่ในข่ายต้องเสียภาษีต้องการที่จะทราบเพื่อความมั่นใจระดับหนึ่งว่า ภาษีที่จะต้องเสียจะเป็นจำนวนเท่าใด จะต้องเสียเมื่อใด และจะต้องเสียด้วยวิธีการใด กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ภาษีอากรที่เรียกเก็บนั้นควรจะ ต้องมีความชัดเจนในแง่ของบุคคลผู้เสียภาษี ฐานที่จะนำมาใช้คิดคำนวณภาษี อัตราภาษีที่เกี่ยวข้อง กำหนดเวลาที่จะต้องเสียภาษี และวิธีการชำระภาษี ซึ่งในเรื่องของการจัดเก็บภาษีตราสารหนี้ นั้น ยังมีภาระภาษีบางรายการที่ยังมีความไม่ชัดเจนหรือความไม่แน่นอนในการจัดเก็บ ซึ่งจะได้นำไปพิจารณากันในบทที่ 5

3. **หลักความเป็นกลาง** ระบบภาษีอากรที่ดีตามหลักความเป็นกลางหมายถึงระบบภาษีอากรที่มีโครงสร้างเป็นกลางในทางเศรษฐกิจมากที่สุด กล่าวคือ ภาษีอากรจะต้องไม่เปลี่ยนแปลง หรือกระทบกระเทือนรูปแบบการบริโภค หรือการออม การแข่งขันผลิตสินค้าและบริการของผู้ผลิต ตลอดจนการทำงานของกลไกตลาด ทัศนะเกี่ยวกับความเป็นกลางในลักษณะนี้ มีรากฐานมาจากแนวความคิดที่ว่ารัฐบาลไม่ควรดำเนินการใด ๆ ที่จะกระทบกระเทือนการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของภาคเอกชน ซึ่งหลักความเป็นกลางนี้รัฐอาจปฏิเสธได้

²อ้างแล้วใน 1 หน้า 74.

โดยให้เหตุผลว่า ต้องการที่จะช่วยส่งเสริมหรือพัฒนาเศรษฐกิจของชาติในบางสถานการณ์ที่จำเป็น³

4. **หลักอำนาจรายได้** หลักนี้ถือว่าภาษีอากรที่ดีควรเป็นภาษีที่สามารถทำรายได้สูงให้กับรัฐบาลหากระบบภาษีอากรใดมีโครงสร้างที่อำนาจรายได้ให้กับรัฐบาลต่ำ เมื่อรัฐบาลมีความจำเป็นจะต้องจัดเก็บภาษีอากรเพื่อนำมาใช้จ่ายเพิ่มขึ้น รัฐบาลก็ต้องเพิ่มอัตราภาษีที่มีอยู่เดิมหรือเพิ่มการจัดเก็บประเภทภาษีใหม่ ๆ ซึ่งในทัศนะของผู้เสียภาษีจะเห็นว่าเป็นการสร้างความเดือดร้อนเพิ่มเติมให้กับตน อันจะมีผลกระทบกระเทือนต่อระดับความสมัครใจในการเสียภาษีอากรได้ ดังนั้นระบบภาษีอากรที่ดีตามหลักนี้จึงควรประกอบด้วยภาษีอากรน้อยประเภท แต่ภาษีอากรแต่ละประเภทสามารถทำรายได้สูงให้แก่รัฐบาลทั้งในปัจจุบันและเมื่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป หลักนี้จึงเป็นหลักที่ขึ้นอยู่กับความสัมฤทธิ์ผลของหลักอื่น ๆ ด้วย⁴

5. **หลักความยืดหยุ่น** หลักนี้กล่าวถึงภาษีอากรที่ดีควรเป็นระบบที่ช่วยให้บรรลุมัตถุประสงค์ในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจด้วย กล่าวคือ ภาษีอากรที่ดีจะต้องมีความยืดหยุ่นหรือปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้อย่างเหมาะสม ตัวอย่างเช่น ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจประสบกับปัญหาภาวะเงินเฟ้อ โครงสร้างภาษีอากรที่ดีตามความหมายนี้ควรจะเป็นโครงสร้างที่ส่งผลให้มีการจัดเก็บภาษีมากขึ้น เป็นต้น⁵

6. **หลักประสิทธิภาพในการบริหาร** ระบบภาษีอากรที่ดีต้องเป็นระบบที่สามารถจัดเก็บได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือควรเป็นระบบที่เสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ (Collection Cost) น้อยที่สุดค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีอากรนี้ นอกจากจะเกิดขึ้นกับรัฐบาลในรูปของเงินเดือนค่าจ้างที่จ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษี ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์

³อ้างแล้วใน 1, หน้า 77.

⁴อ้างแล้วใน 1, หน้า 79.

⁵อ้างแล้วใน 1, หน้า 80.

เครื่องมือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดเก็บภาษี ฯลฯ แล้วยังมีค่าใช้จ่ายในส่วนที่เกิดขึ้นกับผู้เสียภาษีด้วย เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาชำระภาษี หรือในบางกรณี ก็มีค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความ หรือนักบัญชีเพื่อช่วยคิดคำนวณ กรอกแบบแสดงรายการภาษี และชำระภาษีให้ เป็นต้น^๖

ประสิทธิภาพในการบริหารภาษีอากรนี้ นอกจากจะพิจารณาจากค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีอากรแล้ว ยังควรพิจารณาจากประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยงานรับผิดชอบการจัดเก็บภาษีอากรด้วย หากหน่วยงานดังกล่าวสามารถจัดเก็บภาษีจากผู้เสียภาษีอากรได้อย่างทั่วถึงและ เต็มเม็ดเต็มหน่วยก็จะมีส่วนช่วยยกระดับความสมัครใจในการเสียภาษีอากรสูงขึ้น อันจะทำให้การจัดเก็บภาษีอากรได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยยิ่งขึ้น ค่าใช้จ่ายในการติดตามจัดเก็บภาษีอากรก็จะลดต่ำลงด้วย

กล่าวโดยสรุปจากหลักทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากรตามที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นได้ว่าหลักการภาษีที่ดีคือ หลักที่สามารถช่วยยกระดับความสมัครใจในการเสียภาษีให้สูงขึ้น อย่างไรก็ตามภาษีชนิดหนึ่งอาจจะ เป็นภาษีอากรที่ดีตามบางหลัก แต่อาจเป็นภาษีที่ไม่ดีเมื่อพิจารณาโดยอาศัยหลักอื่น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือหลักที่ดีทางภาษีอากรนั้นไม่สามารถจะมีอยู่พร้อม ๆ กันในภาษีอากรชนิดหนึ่งชนิดใด ดังนั้นในการนำหลักที่ดีทางภาษีอากรเหล่านี้ไปใช้พิจารณากำหนดจัดเก็บภาษีชนิดต่าง ๆ จึงต้องคำนึงแนวนโยบายของรัฐบาลและคำนึงถึงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย

2. หลักทางการเงินเกี่ยวกับการคิดราคาตราสารหนี้

หลักเกณฑ์สำคัญเรื่องหนึ่งทางการเงิน เพื่อใช้อธิบายการหามูลค่าตราสารหนี้ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเงิน 1 บาทในอนาคตและเงิน 1 บาทในปัจจุบัน ซึ่งความสัมพันธ์นี้ เรียกว่ามูลค่าของเงิน เมื่อคำนึงถึงเวลา

^๖อ้างแล้วใน 1, หน้า 81.

2.1 แนวคิดเรื่องมูลค่าของเงินเมื่อคำนึงถึงเวลา

ในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน แนวความคิดที่ว่าเมื่อเวลาผ่านไปเงินจำนวนหนึ่งจะมีค่าลดลง หรือเวลาเป็นปัจจัยที่มีค่าสำหรับค่าของเงิน การยอมรับแนวความคิดนี้จะเห็นได้จากข้อเท็จจริงที่ว่าไม่ว่าจะเป็นธุรกิจประเภทใด บุคคลธรรมดาหรือรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ย่อมต้องการที่จะได้รับเงินในระยะเวลาน้อยกว่าที่จะรอไปรับเงินจำนวนเดียวกันนี้ในอนาคต จำนวนเงินที่จะได้รับในอนาคตก็ต้องมากขึ้น ผู้รับจึงจะยินดีรอเพื่อรับเงินจำนวนดังกล่าวในอนาคต แสดงว่าระยะเวลาทำให้ค่าของเงินในสายตาของผู้รับไม่เท่ากัน หรือเวลาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับค่าของเงิน ตัวอย่างเช่น ถ้าจะให้รับเงิน 100 บาท ขณะนี้หรืออีก 1 ปีข้างหน้า ทุกคนก็คงจะเลือกรับเงิน 100 บาท ขณะนี้ แต่ถ้าจะให้รับจริง ๆ ในอีก 1 ปีข้างหน้า ก็ต้องขอรับมากกว่า 100 บาท ซึ่งจะต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ประกอบแต่อย่างไรก็ตาม จะไม่มีผู้รับรายใดพอใจที่จะรับเงินจำนวนเดียวกับที่ควรจะได้ในปัจจุบันถ้าต้องเลื่อนเวลาการรับเงินออกไปในอนาคต สาเหตุที่ผู้รับเงินหรือถ้าจะมองในแง่ผู้ลงทุน มีความต้องการเงิน 100 บาท แล้วนำไปลงทุน ปลายปีหน้าผู้ลงทุนก็ควรจะได้รับเงินมากกว่า 100 บาท ดังนั้นถ้าจะไม่รับเงิน 100 บาท ในวันนี้จะมีต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity cost) ของการที่ไม่รับเงินจำนวนนี้ในวันนี้เกิดขึ้น ต้นทุนค่าเสียโอกาสนี้วัดได้จากรายได้ที่ควรจะได้หากนำเงินจำนวน 100 บาทนี้ไปลงทุน ต้นทุนค่าเสียโอกาสก็คือ ค่าของเวลา ซึ่งในหลายกรณีอาจพิจารณาได้จากอัตราดอกเบี้ยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของระยะเวลาซึ่งมีค่าที่สามารถนำมาคิดเป็นตัวเงินได้ จะเห็นว่าแนวคิดนี้ถูกนำมาใช้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการคำนวณหาค่าตอบแทนของการออกตราสารหนี้แต่ละชนิด⁷

หลักการเรื่องมูลค่าของเงินเมื่อคำนึงถึงเวลาจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ อัตราดอกเบี้ยและระยะเวลา ในที่นี้ผู้เขียนจะยกตัวอย่างวิธีการคำนวณหามูลค่าของเงินใน

⁷มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, "เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการเงิน" หน่วยที่ 1-7, พิมพ์ครั้งที่ 5 (นนทบุรี : พิมพ์ที่สุโขทัยธรรมมาธิราช) หน้า 85.

อนาคต และมูลค่าเงินในปัจจุบัน^๖ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น^๖

ตัวอย่าง การคำนวณหามูลค่าของเงินในอนาคต (Future Value)

เงิน 100 บาท ในวันนี้มีค่ามากกว่าเงิน 100 บาทที่จะได้รับในปีหน้าเนื่องจากว่า ถ้าเราได้เงินในวันนี้ เราสามารถนำไปฝากธนาคารหรือให้กู้ก็จะได้ดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทนตามระยะเวลาต่าง ๆ เช่น ฝากเงิน 100 บาทโดยได้อัตราดอกเบี้ย 10 % ต่อปี ถ้าฝากไว้เป็นเวลา 1 ปี จะได้มูลค่าของเงินในอนาคต เป็น 110 บาท (ซึ่งคำนวณได้จากสูตรทางการเงิน)

จากตัวอย่างข้างต้น ถ้าให้มีการจ่ายดอกเบี้ยปีละ 2 ครั้ง มูลค่าของเงินสิ้นปีที่ 1 จะเป็น 110.25 บาท

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่าอัตราดอกเบี้ยและเวลาในการคิดคำนวณดอกเบี้ยมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนที่ได้จากตราสารหนี้แต่ละชนิด วิธีการคำนวณหามูลค่าเงินในอนาคต (Future Value) นั้น นิยมนำมาใช้กับตราสารหนี้ชนิดจ่ายผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย ส่วนตราสารหนี้ที่จ่ายผลตอบแทนในรูปของส่วนลดมีวิธีการคำนวณหามูลค่าผลตอบแทนโดยใช้วิธีการคำนวณหามูลค่าเงินในปัจจุบัน (Present Value) ดังจะกล่าวต่อไปนี้เป็น

ตัวอย่าง การคำนวณหามูลค่าเงินในปัจจุบัน (Present Value)

มูลค่าของเงินในอนาคต (Future Value) หมายถึง การมองมูลค่าของเงินจำนวนหนึ่งในปัจจุบันว่าหากนำไปลงทุนจะได้รับผลตอบแทนเป็นจำนวนเท่าใดในอนาคตภายใต้เงื่อนไขอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดระดับหนึ่ง

มูลค่าเงินในปัจจุบัน (Present Value) หมายถึง มูลค่าของเงินจำนวนหนึ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (คือช่วงระยะเวลาหนึ่งตามปกติคิดเป็นปี) ว่าจะมีมูลค่าเท่าใดในขณะนี้ภายใต้เงื่อนไขอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดระดับหนึ่ง

^๖ เรศ อุปปาดิก, "เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร", พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2533), หน้า 125.

แนวความคิดนี้จะตรงกันข้ามกับมูลค่าของเงินในอนาคต โดยเงิน 100 บาทที่จะได้ในอนาคต ในวันนี้มีค่าไม่ถึง 100 บาท

เช่น ถ้าจะรับเงิน 100 บาท ณ สิ้นปีที่ 1 โดยมีอัตราดอกเบี้ย 10 % ต่อปีมูลค่าของเงินในปัจจุบันจะเป็น 90.91 บาท (ซึ่งคำนวณได้จากสูตรทางการเงิน) จากตัวอย่างข้างต้นถ้าเงินจำนวนดังกล่าวจะได้รับเมื่อสิ้นปีที่ 2 มูลค่าของเงินในปัจจุบันจะเป็น 82.64 บาท

นั่นคือถ้าในวันนี้ได้รับเงิน 82.64 บาท เพื่อนำไปฝากธนาคารได้อัตราดอกเบี้ย 10% ต่อปีเป็นเวลา 2 ปี ณ สิ้นปีที่ 2 จะได้รับเงินต้นและดอกเบี้ยรวม 100 บาท

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การคำนวณหามูลค่าของเงินในอนาคต (Future Value) เป็นวิธีการใช้ในการคำนวณหามูลค่าตราสารหนี้ที่มีดอกเบี้ย ส่วนการคำนวณหามูลค่าของเงินในปัจจุบันนั้นใช้ในการคำนวณหามูลค่าตราสารหนี้ที่มีส่วนลด⁹

2.2 การคำนวณมูลค่าของตราสารหนี้

ตราสารหนี้ประเภทที่ให้ผลตอบแทนคงที่ตามอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้หน้าตัว มูลค่าของตราสารหนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามอัตราดอกเบี้ยของตลาดในแต่ละช่วงเวลา นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับระยะเวลาอีกด้วย ดังนั้นมูลค่าของตราสารหนี้จึงเป็นผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่จะได้รับในอนาคต คือดอกเบี้ยและราคาไถ่ถอน ซึ่งสูตรทางการเงินในการคำนวณมูลค่าตราสารหนี้ต้องคำนึงถึงราคาไถ่ถอน (Face Value) อายุของตราสาร อัตราดอกเบี้ยจ่ายต่อปี (Coupon) อัตราผลตอบแทนที่ต้องการ (Yield-to-Maturity) และราคาซื้อขาย รวมทั้งจำนวนครั้งของการจ่ายดอกเบี้ยใน 1 ปี เป็นต้น¹⁰

⁹เบญจวรรณ รัชส์ฐี, "การเงินธุรกิจ", (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) พ.ศ. 2526, หน้า 186.

¹⁰กอบชัย นิมกุล, "หลักเกณฑ์พื้นฐานที่ควรรู้ในการหามูลค่า", บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, บริษัทปริทรรศน์ ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กันยายน 2537, น.13.

ในการคำนวณราคาตราสารหนี้ที่ได้ออกจำหน่ายมาแล้ว และอยู่ในระหว่างรอการจ่ายดอกเบี้ยงวดต่อไป สามารถคำนวณได้ 2 วิธี คือ

1. การกำหนดราคาแบบ Clean Price อันเป็นวิธีมาตรฐานสากล และกำลังจะนำมาใช้กับการกำหนดราคาในตลาดทุนไทย วิธีนี้เป็นการคำนวณราคาแบบไม่รวมดอกเบี้ยค้างจ่าย (Accrued Interest) ซึ่งทำให้ทราบถึงแนวโน้มที่แท้จริงของอัตราผลตอบแทนที่ต้องการ

2. การกำหนดราคาแบบ Dirty Price หรือ Full Price เป็นราคาที่ซื้อขายตราสารหนี้ที่รวมมูลค่าของตราสารหนี้กับดอกเบี้ยค้างจ่ายไว้แล้ว (Dirty Price = Clean Price + Accrued Interest) ปัจจุบันไทยใช้ Dirty Price ในการกำหนดราคาซื้อขายตราสารหนี้เพราะสะดวกในการชำระราคา แต่อนาคตมีแนวโน้มอาจจะเปลี่ยนเป็นแบบ Clean Price เพราะทำให้ทราบถึงแนวโน้มของราคาที่แท้จริงมากกว่า¹¹

เพื่อให้เข้าใจถึงการกำหนดราคาซื้อขายตราสารหนี้มากขึ้น จะแสดงให้เห็นดังตัวอย่างต่อไปนี้คือ

ตัวอย่าง หุ้นกู้บริษัทหนึ่งอายุ 5 ปี มีราคาไถ่ถอนเท่ากับ 1,000 บาท จ่ายดอกเบี้ยปีละ 4% โดยจ่ายทุกครึ่งปี ถ้าซื้อหุ้นกู้นี้เมื่อออกไปแล้ว 1 ปี 8 เดือน โดยนักลงทุนต้องการอัตราผลตอบแทนที่ต้องการเท่ากับ 9% ควรซื้อที่ราคาเท่าไร

จากข้อมูลคำนวณได้ดังนี้

หุ้นกุ่มีอายุเหลือ 3 ปี 4 เดือน

จ่ายดอกเบี้ยงวดละ 20 บาท (ทุกครึ่งปี) เหลือจ่ายอีก 7 งวด

นักลงทุนมีความต้องการผลตอบแทน 4.5% ต่อครึ่งปี

¹¹บริษัทหลักทรัพย์ เจ. เอฟ. ธนาคม จำกัด, "หุ้นกู้", เอกสารประกอบคำบรรยายครั้งที่ 1 เรื่อง หุ้นกู้ เสนอที่ บริษัท เจ เอฟ ธนาคม จำกัด (อัสสำเนา)

ระยะเวลาจากวันซื้อขายจนถึงวันจ่ายดอกเบี้ยครั้งต่อไป

$$= 6-2 \text{ เดือน} / 6 \text{ เดือน} = 0.67 \text{ งวด (ในทางปฏิบัติจะนับเป็นวัน)}$$

คำนวณมูลค่าดอกเบี้ยที่ได้รับในกรณีถือไม่ครบงวดเวลาการจ่ายดอกเบี้ย

$$= \text{ดอกเบี้ยที่ได้รับแต่ละงวด} \times \text{ระยะเวลาที่ถือในงวดนั้น}$$

$$= 20 \times 0.67$$

$$= 13.4 \text{ บาท}$$

แสดงให้เห็นว่าผู้ซื้อหุ้นกู้จะได้รับสิทธิของดอกเบี้ยที่จะได้รับในงวดต่อไป 13.4 บาท ส่วนอีก 6.6 บาท ที่เหลือเป็นของผู้ขายหุ้นกู้ ดังนั้นมูลค่าของหุ้นกู้ที่คำนวณแบบ Clean price ที่สามารถคำนวณหาจากสูตรทางการเงิน = 858.75 บาท ในขณะที่ราคาแบบ Full Price หรือ Dirty Price เท่ากับ $858.75 + 6.41 \text{ บาท} = 865.16 \text{ บาท}$

ในระบบสากลจะแสดงและตกลงราคาซื้อขายกันที่ Clean Price คือ 858.75 บาท (คำนวณจากสูตรทางการเงินโดยคำนวณหามูลค่าของดอกเบี้ยที่ผู้ขายควรได้รับตามระยะเวลาที่ตนถือครองเป็นเวลา 4 เดือน) แต่จะชำระกันโดยรวมดอกเบี้ยค้างจ่ายอีก 6.41 บาท รวมเป็นเงิน 865.16 บาท แต่ระบบในประเทศไทยปัจจุบันจะเสนอราคา Dirty Price คือ 865.16 บาทเลย โดยถือว่าดอกเบี้ยค้างรับเป็นของผู้ซื้อทั้งจำนวน ผลของการกำหนดราคาแบบ Dirty Price จะทำให้ราคาเปลี่ยนแปลงทุกวันอันเป็นผลจากดอกเบี้ยค้างจ่ายที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้ราคาหุ้นกู้สูงขึ้น แม้อัตราผลตอบแทนที่ต้องการจะคงที่ก็ตาม

2.3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนที่ต้องการ

ในเรื่องของอัตราผลตอบแทนนั้นจะมีลักษณะผกผันกับราคาตราสารหนี้ กล่าวคือ ถ้านักลงทุนต้องการอัตราผลตอบแทนที่ต้องการมากจะทำให้ราคาตราสารหนี้ต่ำ ในทางกลับกันถ้านักลงทุนต้องการอัตราผลตอบแทนที่ต้องการน้อย ราคาตราสารหนี้ก็จะมีมูลค่าสูง อัตราผลตอบแทนที่ต้องการของผู้ลงทุนในตราสารหนี้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. อัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด (Reference Interest Rate)

อัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด เช่น อัตราดอกเบี้ยออมทรัพย์ อัตราดอกเบี้ย MLR อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศจะมีการปรับตัวขึ้นลงไปในทิศทางเดียวกัน อัตราผลตอบแทนที่ต้องการในตราสารหนี้ก็เช่นกัน ถ้าอัตราดอกเบี้ยในตลาดสูงอัตราผลตอบแทนที่ต้องการในตราสารหนี้ก็จะสูงตามไปด้วย

2. อายุของตราสารหนี้ (Maturity)

ตราสารหนี้ที่มีอายุสั้นจะมีอัตราผลตอบแทนที่ต่ำกว่าตราสารหนี้ที่มีอายุยาว ทั้งนี้ เพราะตราสารหนี้ที่มีอายุสั้นจะมีสภาพคล่องสูงกว่าตราสารหนี้ที่มีอายุยาว จึงเป็นที่นิยมในหมู่ผู้ลงทุนเพราะซื้อขายได้คล่องกว่า ผู้ออกตราสารจึงไม่จำเป็นต้องให้ผลตอบแทนที่สูงนัก

3. อันดับความน่าเชื่อถือของตราสารหนี้ (Credit Rating)

ปัจจุบันตราสารหนี้ที่มีการจัดอันดับความน่าเชื่อถือ ได้แก่ หุนกู้ ซึ่งในปัจจุบันนี้จะพิจารณาถึงความเสี่ยงในการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย ซึ่งมีผลต่อค่าชดเชยความเสี่ยงสำหรับหุนกู้ของแต่ละบริษัท และแต่ละรุ่น ทั้งนี้บริษัทใดจะออกหุนกู้จำหน่ายแก่ประชาชนทั่วไป จะต้องผ่านการจัดอันดับความน่าเชื่อถือก่อนการขออนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ปัจจุบันมีบริษัทไทยเรทติ้งแอนด์อินเตอร์เนชั่นเชอร์วิส จำกัด (ทริส) เพียงบริษัทเดียวในการรับจัดอันดับความน่าเชื่อถือ ถ้าหุนกู้ของบริษัทชนิดใดที่มีอันดับความน่าเชื่อถือดีแสดงว่าความเสี่ยงที่จะไม่สามารถชำระภาระผูกพันต่าง ๆ ก็น้อย ทำให้อัตราผลตอบแทนที่ต้องการต่ำ ความน่าเชื่อถือของตราสารหนี้ขึ้นกับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ความน่าเชื่อถือของบริษัท (Company Credit)

3.2 หลักทรัพย์ค้ำประกัน หรือผู้ค้ำประกัน (Pledge/Guarantee)

3.3 ลำดับของสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของบริษัท (Seniority)

อาจเป็นเจ้าหนี้อันดับแรก เจ้าหน้าสามัญ หรือเจ้าหนี้ด้อยสิทธิ

3.4 กองทุนไถ่ถอนหุ้นกู้ (Sinking Fund Provision) โดยการกำหนดเงื่อนไขการสำรองเงินสดเพื่อชำระคืนเงินต้น หรืออาจรวมถึงดอกเบี้ย

4. สิทธิในการซื้อตราสารหนี้คืน (Issuer's CALL Option) เป็นสิทธิของผู้ออกตราสารหนี้ที่จะเรียกซื้อคืนตราสารหนี้ก่อนหมดอายุไถ่ถอน โดยปกติจะเรียกคืนเมื่ออัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดต่ำเพื่อลดภาระดอกเบี้ย โดยการ Refinance ซึ่งจะเป็นภาระแก่ผู้ลงทุน ดังนั้นถ้าตราสารหนี้มีสิทธิให้ผู้ออกซื้อตราสารหนี้คืน นักลงทุนจะต้องการอัตราผลตอบแทนที่สูงขึ้น

5. สิทธิการขายตราสารหนี้คืน (Investor's PUT Option) เป็นสิทธิที่ให้ผู้ถือตราสารหนี้สามารถขายตราสารหนี้คืนแก่ผู้ออกตราสารหนี้ตามราคา และระยะเวลาที่กำหนดก่อนหมดอายุไถ่ถอน ซึ่งจะเป็นการรับประกันอัตราผลตอบแทนที่ต้องการไว้ไม่ต่ำกว่าที่กำหนด เพราะฉะนั้นอัตราผลตอบแทนที่ต้องการของผู้ถือตราสารหนี้จะต่ำกว่าตราสารหนี้ที่ไม่มีสิทธินี้

6. สิทธิในการแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญ เป็นสิทธิที่ให้ผู้ถือหุ้นกู้สามารถแปลงสภาพหุ้นกู้เป็นหุ้นสามัญได้ในสัดส่วนและราคาที่กำหนดไว้ ณ วันออกหุ้นกู้ โดยจะมีชื่อที่เรียกกันทั่วไปว่าหุ้นกู้แปลงสภาพ ผู้ถือหุ้นกู้จะสามารถเลือกได้ว่าอยากเป็นเจ้าหนี้หรือเป็นผู้ถือหุ้นจะทำให้ความต้องการอัตราผลตอบแทนที่ต้องการในหุ้นกู้ลดต่ำลง

7. การออกหุ้นกู้ควบใบสำคัญแสดงสิทธิ (Warrant)

ใบสำคัญแสดงสิทธิ เป็นเอกสารสิทธิที่จะซื้อหุ้นสามัญได้ในราคา ปริมาณและระยะเวลาที่กำหนดไว้ ณ วันที่ออก

การออกหุ้นกู้ควมบสำคัญแสดงสิทธิจะช่วยให้อัตราดอกเบี้ยได้เช่นเดียวกัน¹²

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างราคาของตราสารหนี้กับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการ (Price-Yield Relationship)

จากการคำนวณมูลค่าของตราสารหนี้ จะเห็นได้ว่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการมีผลกระทบต่อมูลค่าของตราสารหนี้ โดยอัตราผลตอบแทนที่ต้องการจะขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดด้วย

ความเสี่ยงในการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย จะมีมากในตราสารหนี้ที่มีอายุได้ถอนนาน โดยจะมีผลต่ออัตราผลตอบแทนที่ต้องการ กล่าวคือหุ้นกู้ที่มีอายุได้ถอนนาน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอัตราผลตอบแทนที่ต้องการ จะทำให้มูลค่าของหุ้นกู้เปลี่ยนแปลงมากกว่าหุ้นกู้ที่มีอายุได้ถอนสั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ของราคาตราสารหนี้กับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการมี 3 รูปแบบ คือ

1) ราคาตราสารหนี้เท่ากับราคาหน้าตั๋ว (Bond at Par) เมื่ออัตราดอกเบี้ยเท่ากับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการ จะได้ราคาตราสารหนี้เท่ากับราคาหน้าตั๋ว

2) ราคาตราสารหนี้ต่ำกว่าราคาหน้าตั๋ว (Bond at Discount) เมื่ออัตราดอกเบี้ยน้อยกว่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการจะได้ ราคาตราสารหนี้ต่ำกว่าราคาหน้าตั๋ว

3) ราคาตราสารหนี้สูงกว่าราคาหน้าตั๋ว (Bond at Premium) เมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการ จะได้ราคาตราสารหนี้สูงกว่าราคาหน้าตั๋ว¹³

¹²วีรยุทธ รัตนพงศ์ภิญโญ "แนวทางในการพัฒนาอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงในตลาดตราสารหนี้ไทย" , (กรุงเทพมหานคร : บริษัทบริหารทรัพย์สิน) , 2537 .

¹³บริษัทหลักทรัพย์ เจ เอฟ ธนาคม จำกัด, "ทางเลือกใหม่ในการลงทุนธุรกิจไฟแนนซ์" (11 ตุลาคม 2537) : 21

3. ที่มาของรายได้อันเกิดจากตราสารหนี้

ในการที่จะวางมาตรการทางกฎหมายใด ๆ เพื่อใช้บังคับแก่กิจกรรมใด ๆ ของบุคคลนั้นจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในสภาพความเป็นไปหรือที่เรียกว่าต้องเข้าใจธรรมชาติ (Nature) ของเรื่องนั้น ๆ เพื่อที่จะได้รู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว หรือที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต อันจะเป็นแนวทางในการวางกฎระเบียบหรือข้อบังคับ ทั้งนี้เพื่อให้กฎระเบียบหรือข้อบังคับนั้นเป็นเครื่องมืออันช่วยให้เกิดความยุติธรรม อันจะเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ผู้เขียนจะกล่าวถึงแนวความคิดและเหตุผลในการจัดเก็บภาษีจากเงินได้แต่ละประเภทที่เกิดจากตราสารหนี้ เพื่อประโยชน์ในการวิจัยในบทต่อไป

ก่อนที่จะทำความเข้าใจถึงแนวความคิด และเหตุผลในการจัดเก็บภาษีเงินได้แต่ละประเภทที่เกิดจากตราสารหนี้ ควรทำความเข้าใจถึงความหมายของคำว่า เงินได้ก่อนว่ามีความหมายอย่างไร มีขอบเขตจำกัดเพียงใด

คำนิยามคำว่า "เงินได้หรือรายได้" (income) นั้น มีความสำคัญในการจัดเก็บภาษี เนื่องจากเงินได้หรือรายได้นี้จะถูกลำเอียงใช้ในการกำหนดฐานภาษีสำหรับเงินได้นั้น ๆ โดยถือว่า เงินได้หรือรายได้เป็นสิ่งที่แสดงหรือเป็นสิ่งที่ใช้วัดความสามารถในการเสียภาษีอย่างหนึ่ง ดังนั้นในการที่จะพิจารณาภาระภาษีของเงินได้หรือรายได้แต่ละครั้ง จะต้องมีการพิจารณาในเบื้องต้นว่า สิ่งที่พิจารณาอยู่นั้นอยู่ในขอบเขตของคำจำกัดความคำว่า เงินได้หรือรายได้ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ซึ่งในกรณีนี้ ความหมายของคำว่า เงินได้หรือรายได้ อาจมีความหมายหลายอย่างด้วยกัน ขึ้นอยู่กับคำจำกัดความของกฎหมายภาษีเงินได้ของแต่ละประเทศ จึงอาจใช้ฐานภาษีที่แตกต่างกันแล้วแต่ประเทศใดจะรับเอาความหมายใดมาใช้

ความหมายของเงินได้สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ของไทย ได้อธิบายความหมายของ "เงินได้" ไว้โดยอาจารย์ปรีดา นาคเนาทิน ซึ่งได้อธิบายว่า "เงินได้ คือกำไรหรือผลได้ทางเศรษฐกิจที่บุคคลได้รับในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง"¹⁴ และอาจารย์วิโรจน์ เลหาพันธุ์ อธิบายว่า "เงินได้ของบุคคล ย่อมหมายถึงความมั่งคั่งที่ผู้นั้นได้รับไม่ว่าในทางใดนอกเหนือจาก

¹⁴ปรีดา นาคเนาทิน, "เศรษฐศาสตร์การภาษีอากร 1" (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529) น. 79.

เงินทุน ซึ่งอาจรวมถึงผลกำไรจากการขายทรัพย์สินที่มีลักษณะ เป็นทุนด้วย"¹⁵

จากการอธิบายของนักเศรษฐศาสตร์ของไทยแสดงให้เห็นขอบเขตความหมายของ "เงินได้" ว่าได้แก่การเพิ่มขึ้นสุทธิของอำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจซื้อหรือสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจของบุคคลในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งไม่รวมถึงเงินทุน และเมื่อได้ทราบถึงนิยามคำว่าเงินได้แล้ว สิ่งที่ยังพิจารณาต่อไปคือ สิ่งใดบ้างที่พึงถือเป็นเงินได้ที่ต้องเสียภาษีที่เกิดจากตราสารหนี้แต่ละชนิด

สำหรับผลตอบแทนที่ได้จากตราสารหนี้ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้คือ ดอกเบี้ย ส่วนลด กำไรจากการขายตราสารหนี้ ซึ่งหากจะพิจารณาถึงภาระภาษีของผลตอบแทนจากตราสารหนี้ทั้ง 3 ชนิดนี้ จะต้องพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่าผลตอบแทนเหล่านี้ถือเป็นเงินได้หรือไม่อย่างไร

3.1 ดอกเบี้ย

ในการจัดหาทุนในลักษณะหนี้ (Debt) ของกิจการ ซึ่งทำได้โดยการออกตราสารหนี้ (Debt Instrument) นั้นผลตอบแทนในตราสารหนี้อย่างหนึ่งคือ ดอกเบี้ย (Interest) คำว่าดอกเบี้ยนี้ ในความหมายทางเศรษฐศาสตร์ คือ ผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตประเภททุน¹⁶ (Capital) ดังนั้น ตามความหมายนี้เงินปันผลก็ถือเป็นดอกเบี้ยในทางเศรษฐศาสตร์เช่นกัน แต่เรียกต่างกันตามความแตกต่างของที่มาและสถานะทางกฎหมาย หรือหากจะอธิบายให้เข้าใจโดยง่าย "ดอกเบี้ย"¹⁷ หมายถึง จำนวนเงินที่ต้องจ่ายเป็นค่าตอบแทนจากการที่ได้ใช้เงินของบุคคลอื่นหรือเครดิตจำนวนเงินที่ต้องจ่าย ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ อัตราเปอร์เซ็นต์ที่จะคิด และระยะเวลาที่ใช้ในการคำนวณจำนวนเงินที่กู้ยืม

¹⁵วิโรจน์ เลหาพันธ์, "บัญชีภาษีอากร", พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2521) น. 54.

¹⁶สุรักษ์ บุญนาค และวณิ จงศิริวัฒน์, "การเงินและการธนาคาร" พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ จำกัด, พ.ศ. 2523), หน้า 59

¹⁷วานิช พลูวิ้งกาญจน, "กลยุทธ์การกู้เงินธนาคาร", พิมพ์ครั้งที่ 1, (สำนักพิมพ์จักรกฤษณ์), หน้า 65

หรือเครดิตที่ได้รับ ดังนั้นในทางการเงิน "ดอกเบี้ยว"¹⁸ หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้กู้ต้องจ่ายชำระแก่ผู้ให้กู้เนื่องจากได้นำเงินหรือสิ่งของมีค่าอื่นของผู้ให้กู้ไปใช้ประโยชน์ โดยสัญญาว่าจะชำระคืนเต็มมูลค่าในวันกำหนดในอนาคต

กล่าวโดยสรุปดอกเบี้ยก็คือ ค่าตอบแทนที่จ่ายเพื่อตอบแทนจำนวนเงินที่ผู้กู้ยืมไปนั่นเอง ดังนั้นดอกเบี้ยจึงมีลักษณะ เป็นการเพิ่มพูนอำนาจทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้รับจึงถือได้ว่าเป็นเงินได้ประเภทหนึ่งตามความหมายทางเศรษฐศาสตร์ด้วย

3.2 ส่วนลด

ในการออกตราสารหนี้ บริษัทผู้ออกอาจไม่กำหนดผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ย แต่อาจกำหนดให้ผลตอบแทนในรูปส่วนลด (discount) หรืออาจกำหนดผลตอบแทนในลักษณะที่มีทั้งดอกเบี้ยและส่วนลดควบกันก็ได้ ซึ่งวิธีการในการกำหนดผลตอบแทนในรูปส่วนลดนั้น บุคคลใด ๆ ธนาคาร หรือสถาบันการเงินผู้ออกตราสารหนี้จะมีการคำนวณหามูลค่าของตราสารหนี้โดยเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยในตลาดขณะนั้น ซึ่งเป็นที่ทราบกันว่าราคาของตราสารหนี้ก็เช่นเดียวกับราคาสินค้าอื่น ๆ คือสามารถเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามสถานการณ์ของตลาด โดยปกติอัตราดอกเบี้ยและราคาตราสารหนี้มีลักษณะผกผันกัน คือถ้าอัตราดอกเบี้ยสูง ราคาตราสารหนี้ต่ำ ถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำ ราคาตราสารหนี้สูง ทั้งนี้เพราะไม่ว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาดจะเป็นเท่าใด ผู้ถือตราสารหนี้จะได้รับดอกเบี้ยตามอัตราที่กำหนดบนตราสาร ดังนั้น เพื่อผลประโยชน์ของทั้งผู้ซื้อและผู้ขายจึงต้องมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้แน่นอน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตราสารหนี้ทุกใบจะมีราคาประทับอยู่ ซึ่งเรียกว่า ราคาที่ตราไว้ (FACE VALUE) แต่ไม่ได้หมายความว่า การซื้อขายตราสารหนี้จะต้องเป็นไปตามราคาที่ประทับไว้เสมอไป ราคาที่ประทับไว้บนใบตราสารหนี้เป็นเพียงเครื่องบอกว่าจะเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้คืนผู้ออกตราสารหนี้จะจ่ายเงินต้นคืนแก่ผู้ถือตราสารหนี้เป็นจำนวนเท่าใด นอกจากนี้ราคาที่ตราไว้ (FACE VALUE) นี้ ก็ใช้ประโยชน์สำหรับคำนวณหาราคาตลาดของตราสารหนี้ นั้น ราคาตราสารหนี้จึงต้องเปลี่ยนแปลงตรงข้ามกับการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย

¹⁸ อ่างแล้วใน 1

ตัวอย่างเช่น หุ่นกึ่งของบริษัทแห่งหนึ่งมีมูลค่าหุ่นละ 100 บาท อัตราดอกเบี้ย 10% หุ่นกึ่งใบนี้ถ้าซื้อขายกันในตลาดในขณะที่อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นเป็น 15% จะต้องขายกันในราคาต่ำกว่า 100 บาทแน่นอน มิฉะนั้นจะหาผู้ซื้อไม่ได้ เพราะผลตอบแทนขณะนั้นเปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละ 15 มิใช่ร้อยละ 10 ตามที่จะได้รับจากหุ่นกึ่งนั้น ดังนั้นเพื่อมิให้เสียประโยชน์แก่ผู้ซื้อ ผู้ขายจึงต้องขายในราคาต่ำกว่า 100 บาท แต่จะต่ำเท่าไรขึ้นอยู่กับวิธีการคำนวณทางการเงิน ถ้าอัตราดอกเบี้ยลดลงเหลือ 5% ราคาหุ่นกึ่งนั้นก็ซื้อขายกันในตลาดสูงกว่า 100 บาทแน่นอน ทั้งนี้เพราะผลตอบแทนที่ได้รับจากหุ่นกึ่งนั้นสูงกว่าผลตอบแทนในขณะนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เอง ทำให้มีการซื้อขายลดตราสารหนี้ ซึ่งส่วนลดที่เกิดขึ้นจากการขายลดตราสารหนี้นี้อาจทำให้คิดไปได้ว่าผู้ซื้อลดได้รับการเพิ่มพูนอำนาจทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน จึงถือเป็นเงินได้ประเภทหนึ่งที่จะต้องเสียภาษี ประเด็นที่คงเหลืออยู่และพึงพิจารณาต่อไปคือ ระยะเวลาที่ควรถือว่าเงินได้ส่วนลดพึงเกิดขึ้นเมื่อใด ซึ่งรายละเอียดเรื่องนี้ผู้เขียนจะกล่าวโดยละเอียดอีกครั้งในหัวข้อเรื่องการจัดเก็บภาษีสำหรับเงินได้ประเภทส่วนลด

อย่างไรก็ตาม นอกจากส่วนลดที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดในกรณีแรกแล้ว สาเหตุที่อาจทำให้เกิดส่วนลดได้อีกกรณีหนึ่งก็คือ แม้อัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดจะคงที่ แต่ผู้ถือตราสารหนี้ไม่ประสงค์จะถือตราสารหนี้ต่อไปจนครบกำหนดได้ถนอน ผู้ถือตราสารหนี้อาจทำการขายลดตราสารหนี้ได้ การขายลดตราสารหนี้ในกรณีที่สองนี้ มักเกิดขึ้นในตลาดรอง หรือเป็นกรณีที่เกิดขึ้นจากการขายลดที่ไม่ใช่การขายครั้งแรกจากผู้ออกตราสาร ส่วนวิธีการคำนวณหาส่วนลดที่เกิดขึ้นจากการขายลดตราสารหนี้ในกรณีที่สองนี้ จะคำนวณได้จากการคิดเทียบกับอัตราดอกเบี้ยที่ต้องการตามระยะเวลาที่ถือตราสารหนี้หักออกจากยอดเงินที่กำหนดไว้ในตราสารหนี้ เช่นตัวแลกเงินออกและขายในมูลค่า 100 บาท กำหนดระยะเวลา 1 เดือน มีอัตราดอกเบี้ย 24% ต่อปี นำไปขายลดให้ธนาคารโดยธนาคารคิดดอกเบี้ย 2% ต่อเดือน ผู้ขายลดจะได้เงินจากธนาคารเพียง 98 บาท จะเห็นว่าผู้ขายลดจะไม่ได้เงินเต็มตามจำนวนที่ปรากฏในหน้าตั๋ว ทั้งนี้เนื่องจากมูลค่าหน้าตั๋วแลกเงิน 100 บาทนั้น เป็นมูลค่าที่รวมดอกเบี้ย ซึ่งเป็นผลตอบแทนของการใช้เงินตามระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้ว ดังนั้นเมื่อผู้ถือตั๋วเงินต้องการได้รับเงินสดคืนก่อนกำหนดระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในตั๋ว การขายลดตั๋วจึงสมควรได้รับเงินค่าตอบแทนการใช้เงินต้นหรือดอกเบี้ยในจำนวนไม่ครบตามที่ระบุไว้ในตั๋วเช่นกัน ส่วนที่ขาดหายไป 2 บาท ที่ธนาคารไม่จ่ายให้ นั้นเรียกว่า "ส่วนลด" (Discount) ซึ่งถือเป็นเงินได้ของธนาคารเช่นกัน เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของการเกิดส่วนลดในกรณีหนึ่งและสอง ผู้เขียนได้สรุปถึงความแตกต่างของการให้ส่วนลดในสองกรณี

ดังกล่าวตั้งนี้คือ ส่วนลดในกรณีที่เกิดขึ้นในตลาดแรก (Primary Market) เป็นส่วน
ใหญ่ กล่าวคือเป็นการขายลดตราสารหนี้จากบริษัทผู้ออกตราสารเอง ยกเว้นเฉพาะในกรณี
ที่ผู้รับซื้อลดตราสารหนี้เป็นบุคคลธรรมดาอาจมีเงินได้ประเภทส่วนลดจากการซื้อตราสารหนี้ใน
ตลาดรองก็ได้ (รายละเอียดดังกล่าวต่อไป ในหัวข้อเรื่องการจัดเก็บภาษีสำหรับเงินได้
ประเภทส่วนลด) ดังนั้น ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการขายลดตราสารในตลาดแรกจึงได้แก่ ผู้
ซื้อลดตราสารหรือถ้าเทียบกับตราสารประเภททุนก็คือผู้ถือหุ้นนั่นเอง ส่วนกรณีส่วนลดที่เกิดขึ้น
ในกรณีที่สอง จะเป็นส่วนลดที่เกิดขึ้นเนื่องจากการโอนเปลี่ยนมือของผู้ทรงตราสาร จึงเกิดขึ้น
ได้เฉพาะในตลาดรอง (Secondary Market) และผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการขายลดใน
ตลาดรองนี้ ได้แก่ ผู้รับซื้อตราสารที่ขายลดนั่นเอง อย่างไรก็ตามส่วนลดที่เกิดจากการขายลด
ตราสาร จะเกิดขึ้นได้เฉพาะกรณีตราสารที่ให้ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยเท่านั้น ซึ่งในทาง
ภาษีนี้นส่วนลดที่เกิดขึ้นในตลาดแรก (Primary Market) มักถูกพิจารณาเป็นเงินได้ตาม
มาตรา 40 (4) (ก) แห่งประมวลรัษฎากร ส่วนกรณีของส่วนลดที่เกิดขึ้นในตลาดรองนั้น
(Secondary Market) โดยมากจะพิจารณาถือว่าเป็นผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้นกู้ตาม
มาตรา 40(4)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร แต่มีได้หมายความว่าส่วนลดที่เกิดขึ้นในตลาดรอง
จะต้องถูกพิจารณาเป็นเงินได้ตามมาตรา 40(4)(ข) เสมอไป กล่าวคือ มีข้อยกเว้นในบาง
กรณีที่ตราสารหนี้ออกโดยมีส่วนลดในตลาดแรกแต่ได้ขายให้กับนิติบุคคล ซึ่งนิติบุคคลดังกล่าว
จะต้องรับรู้ถึงผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายเป็นเงินได้ประเภทส่วนลดตาม
มาตรา 40 (4)(ก) ด้วย หากต่อมามีการโอนให้บุคคลธรรมดาเมื่อไร ผลต่างระหว่างราคา
ไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายให้กับบุคคลธรรมดาคนแรกนั้น แม้ว่าจะเกิดขึ้นในตลาดรองก็อาจถูก
พิจารณาเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (4) (ก) ได้เช่นกัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่า การให้ส่วนลด คือการคิดลดรายได้ใน
อนาคตให้คืนมาเป็นค่าปัจจุบัน ซึ่งสามารถทำได้โดยการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ต้องการขึ้นมา
ก่อนส่วนลดจึงเป็นสิ่งที่จ่ายเพื่อเป็นการตอบแทนในการกู้ยืมเงินเช่นเดียวกับดอกเบี้ย ต่างกัน
เพียงวิธีการในการคำนวณผลตอบแทน โดยวิธีการให้ส่วนลดจะทำให้ผู้ได้รับส่วนลดดังกล่าว
สามารถเห็นถึงผลตอบแทนที่ชัดเจนกว่าในการได้รับผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ย ทั้งนี้เพราะการ
ให้ส่วนลดเปรียบเสมือนผู้ขายตราสารได้คำนวณหาผลตอบแทนทั้งหมดจากการลงทุนให้ผู้ซื้อ
ทราบในทันที ณ วันที่ตัดสินใจลงทุน ส่วนการให้ผลตอบแทนประเภทดอกเบี้ยผู้ซื้อตราสารจะ
ต้องเป็นผู้คำนวณหาจำนวนผลตอบแทนที่ได้รับทั้งหมดนั่นเอง นอกจากนี้ข้อแตกต่างที่สำคัญอีก
ประการหนึ่งระหว่างส่วนลดกับดอกเบี้ยคือ ส่วนลดเป็นสิ่งที่ผู้ซื้อตราสารจะได้รับเป็นจำนวน

เดียวเมื่อถึงกำหนดได้ถอนตราสารแล้วเท่านั้น ส่วนดอกเบี้ยมักนิยมจ่ายเป็นงวด ๆ ตามระยะเวลาที่กำหนด เช่น 6 เดือน ถึง 1 ปี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะให้ผลตอบแทนในรูปแบบใดก็ตาม ส่วนลดหรือดอกเบี้ยก็คือผลตอบแทนในการให้กู้ยืมเงินนั่นเอง ดังนั้นจึงสามารถพิจารณาได้ว่า การให้ส่วนลดในลักษณะดังกล่าวมีลักษณะเป็นเงินได้ประเภทหนึ่งตามความหมายทางเศรษฐศาสตร์ เช่นเดียวกับดอกเบี้ย

3.3 กำไรจากการขายตราสารหนี้

เนื่องจากตราสารหนี้มีลักษณะเป็นหลักฐานในการแสดงสิทธิเรียกร้องในหนี้ และเมื่อพิจารณาได้ว่าสิทธิเรียกร้องถูกจัดเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งตามคำนิยามของคำว่าทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์^{*} ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกาตัดสินวางแนวไว้ว่าสิทธิการเช่าซื้อและสิทธิของลูกค้ำที่จะได้รับเงินฝากคืนจากธนาคารผู้รับฝากทรัพย์สิน ถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง^{**} ดังนั้นสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากตราสารหนี้ ซึ่งเป็นสิทธิที่บุคคลสามารถเป็นเจ้าของและจำหน่ายจ่ายโอนได้ เช่นเดียวกับสิทธิการเช่าซื้อหรือสิทธิของลูกค้ำที่จะได้รับเงินฝากคืนจากธนาคารผู้รับฝากทรัพย์สิน จึงย่อมถือได้ว่าสิทธิเรียกร้องในตราสารหนี้ดังกล่าวเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งด้วยเช่นกัน

เมื่อเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าสิทธิเรียกร้องในตราสารหนี้ถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง สิ่งที่จะต้องพิจารณาต่อไป คือ ตัวตราสารหนี้เองจะถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งด้วยหรือไม่^{***} เคยมีคำพิพากษาฎีกา^{***} ตัดสินวางแนวไว้ว่า หุ่นถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งเช่นกัน

* คูนนิยามคำว่าทรัพย์สินตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 138.

** คำพิพากษาฎีกาที่ 1502/2522 ตัดสินไว้ว่าสิทธิตามสัญญาเช่าซื้อเป็นทรัพย์สิน เมื่อได้มาระหว่างสมรส สามีภริยาเป็นเจ้าของรวม ภริยาฟ้องคดีที่เกี่ยวกับสินบริคณห์ได้ โดยรับอนุญาตจากสามีตามมาตรา 1469 เดิมที่ใช้ในขณะภริยาฟ้องคดีละเมิดและประกันภัยรถที่สามีเช่าซื้อ

*** คำพิพากษาฎีกาที่ 1850/2531 ตัดสินไว้ว่า โจทก์ประกอบกิจการรับประกันวินาศภัยและประกันชีวิต โจทก์ได้นำเงินที่กันไว้ไปลงทุนซื้อหุ้นของบริษัทอื่นด้วย ถือได้ว่าหุ้นเหล่านั้นเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของโจทก์

ดังนั้นเมื่อเทียบเคียงลักษณะของหุ้น ซึ่งเป็นตราสารประเภททุนกับหุ้นกู้ซึ่งเป็นตราสารประเภทหนี้แล้ว จะเห็นว่าการซื้อขายหุ้นนั้น ผู้ซื้อย่อมประสงค์จะได้รับสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ที่ผู้ถือหุ้นอาจเรียกร้องเอาจากบริษัทผู้ออกหุ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการรับเงินปันผล สิทธิในการจองซื้อหุ้นเพิ่มทุน สิทธิเข้าประชุมในที่ประชุมผู้ถือหุ้น และสิทธิอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้แก่ผู้ถือหุ้น ส่วนการซื้อขายหุ้นนั้น ผู้ซื้อย่อมประสงค์จะได้รับสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ที่ผู้ถือหุ้นก็อาจเรียกร้องเอาจากผู้ออกหุ้นกู้ เช่น สิทธิได้รับเงินต้นคืนเมื่อถึงกำหนดชำระ สิทธิในการรับดอกเบี้ย หรือสิทธิต่าง ๆ ที่อาจมีในตราสารหนี้ นั้น ๆ ดังนั้นการที่มีคำพิพากษาศักดิ์ตัดสินวางแนวไว้ว่า หุ้นถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ากรณีดังกล่าวน่าจะนำมาใช้ปรับกับกรณีของตราสารหนี้ได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าตราสารหนี้สามารถจัดเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งด้วยเช่นกัน นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาได้ว่าตราสารหนี้มีลักษณะเป็นทรัพย์สินแล้ว จะเห็นว่าตราสารหนี้ยังเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษจากทรัพย์สินอื่น คือเป็นทรัพย์สินที่โดยปกติมิไว้เพื่อการหมุนเวียนเงินทุน กล่าวคือ ผู้เป็นเจ้าของตราสารหนี้อาจหาผลประโยชน์จากตราสารหนี้ได้ จากการนำตราสารหนี้ไปลงทุนเพื่อหวังผลกำไรจากผลได้จากมูลค่าที่เพิ่มขึ้นของตราสารหนี้เอง หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า กำไรจากการขายตราสารหนี้ ซึ่งในส่วนกำไรจากการขายตราสารหนี้ นั้นเองสามารถคำนวณได้จากผลต่างระหว่างราคาซื้อและขายตราสารหนี้แต่ละชนิด ซึ่งในส่วนของผลได้จากมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจากตราสารหนี้ ย่อมถือเป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นสุทธิของอำนาจทาง

ผู้เขียน : - จากคำพิพากษาศักดิ์ที่ 1850/2531 ซึ่งตัดสินไว้ว่าหุ้นเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งนั้น ผู้เขียนเข้าใจว่าการที่ศาลพิพากษาเช่นนั้นคงหมายถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับจากการเป็นเจ้าของหุ้น หากหมายถึงเอกสารแสดงสิทธิหรือใบหุ้นไม่ ดังเช่นมีคำพิพากษาศักดิ์ที่ 5438/2534 ตัดสินวางแนวไว้ว่าสมุดคู่ฝากเป็นเพียงหลักฐานแสดงสิทธิในการรับฝากทรัพย์ ที่ผู้รับฝากออกให้แก่ผู้ฝากยึดถือไว้เพื่อความสามารถในการฝากและถอนเงินในบัญชีเท่านั้น ดังนั้นการกู้ยืมโดยนำสมุดคู่ฝากไปวางเป็นประกันเงินกู้ จึงหมายถึง การจำนำสิทธิที่จะได้รับเงินตามที่ปรากฏในสมุดคู่ฝาก หากการจำนำตัวเอกสารอันเป็นเพียงหลักฐานแสดงสิทธิไม่ ดังนั้นในกรณีข้างต้น การที่ผู้เขียนระบุว่าตราสารหนี้เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งนั้น ผู้เขียนมุ่งเน้นถึงสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ที่จะเกิดจากการถือตราสารหนี้ดังกล่าวเช่นกัน หากผู้เขียนมุ่งเน้นถึงต่อหลักฐานในการแสดงสิทธิหรือใบหุ้นก็แต่อย่างใด

เศรษฐกิจจึงถือได้ว่ากำไรจากการขายตราสารหนี้เป็นเงินได้ประเภทหนึ่งด้วย โดยปกติกำไรจากการขายตราสารหนี้อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในและนอกตลาดหลักทรัพย์ ทั้งนี้เพราะตราสารหนี้บางชนิดถูกกำหนดให้ถือเป็นหลักทรัพย์ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ด้วยเช่นกัน ซึ่งตราสารหนี้ที่มีลักษณะเป็นหลักทรัพย์ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว อาจนำมาจดทะเบียนเพื่อซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์ได้ อย่างไรก็ตามตราสารหนี้ที่มีชื่อหลักทรัพย์ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ก็ยังคงสามารถซื้อขายนอกตลาดได้ และยังคงก่อให้เกิดเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ได้เช่นกัน ซึ่งราคาของตราสารหนี้จะทำการซื้อขายกันสูงหรือต่ำนั้น ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยกับราคาตลาดของหลักทรัพย์

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่า โดยทั่วไปผลตอบแทนที่เกิดจากตราสารหนี้คือ ดอกเบี้ย ส่วนลด และกำไรจากการขายตราสารหนี้ถือเป็นเงินได้ประเภทหนึ่งทั้งสิ้น ดังนั้นในการพิจารณาการจัดเก็บภาษีเงินได้จากตราสารหนี้ทั้ง 5 ชนิด อันได้แก่ พันธบัตรตัวเงิน หุ้นกู้ หุ้นกู้แปลงสภาพ และบัตรเงินฝาก ผู้เขียนจึงแบ่งการพิจารณาภาระภาษีออกเป็นกลุ่ม ตามชนิดของหลักทรัพย์แต่ละชนิดตามลักษณะของเงินได้ โดยจะแบ่งการพิจารณาภาระภาษีในแต่ละกลุ่มออกเป็น 2 กรณีใหญ่ ๆ ด้วยกัน ตามลักษณะการจัดเก็บภาษีตามประมวลรัษฎากร ซึ่งได้แบ่งการจัดเก็บภาษีออกเป็น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล แต่ก่อนที่จะทำความเข้าใจถึงวิธีการจัดเก็บภาษีของเงินได้แต่ละประเภท ผู้เขียนจะอธิบายถึงความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีตามประมวลรัษฎากรก่อน ดังปรากฏในหัวข้อต่อไป

4. หลักการ เบื้องต้นในการจัดเก็บภาษีตามประมวลรัษฎากรที่เกี่ยวกับตราสารหนี้

4.1 การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการภาษีที่เกิดจากตราสารหนี้แต่ละประเภทของผู้มีเงินได้ซึ่งเป็นคนธรรมดา ผู้เขียนจะกล่าวถึงหลักในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยทั่วไปก่อนดังนี้ คือ

ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 41 กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับแหล่งเงินได้ในการจัดเก็บภาษีไว้ 3 ประการด้วยกัน ทั้งนี้ไม่ว่าเงินได้นั้นจะจ่ายในหรือนอกประเทศดังนี้ คือ

1. เงินได้เนื่องจากหน้าทำงานหรือกิจการที่ทำในประเทศไทย
2. เงินได้จากกิจการของนายจ้างในประเทศไทย
3. เงินได้เนื่องจากทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า สิทธิเรียกร้องที่เกิดจากตราสารหนี้มีลักษณะ เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ดังนั้นผลประโยชน์ใด ๆ ที่ได้รับจากสิทธิเรียกร้องจากตราสารหนี้ถือเป็นเงินได้เนื่องจากทรัพย์สิน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามมาตรา 41 แล้วจะเห็นว่าในการซื้อขายตราสารหนี้ (หรือก็คือการซื้อสิทธิเรียกร้องในตราสารหนี้) หากถือว่าสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากตราสารหนี้เป็นทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย ผลประโยชน์หรือเงินได้ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นดอกเบี้ย ส่วนลด หรือกำไรจากการโอนจะต้องเสียภาษีในประเทศไทย แต่หากถือว่าสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากตราสารหนี้เป็นทรัพย์สินที่อยู่ต่างประเทศ เงินได้นั้นจะต้องเสียภาษีก็ต่อเมื่อผู้มีเงินได้เป็นผู้ที่อยู่ในประเทศไทย” และได้นำเอาเงินได้ดังกล่าวเข้ามาในประเทศไทยในปีที่มีเงินได้นั้น

ดังนั้น หลักในการพิจารณาเบื้องต้นเกี่ยวกับภาระภาษีตราสารหนี้ ผู้ลงทุนจะต้องพิจารณาก่อนว่าจะใช้เกณฑ์ใดในการพิจารณาว่าสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากตราสารหนี้ดังกล่าวเป็นทรัพย์สินในประเทศใด แนวทางการพิจารณาในเรื่องนี้อาจพิจารณาได้จากที่มาของสิทธิว่ามีที่มาจากที่ใดก็ถือว่าทรัพย์สินอันเป็นที่มาของสิทธินั้นเป็นทรัพย์สินของประเทศใด

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 ทรัพย์สิน หมายถึง ทรัพย์และวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ ซึ่งคำว่าทรัพย์ตามมาตรา 137 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึงวัตถุอันมีรูปร่าง ดังนั้นโดยลักษณะของสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากตราสารหนี้ถือได้ว่าเป็นวัตถุอันมีรูปร่างอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ จึงจัดได้ว่าเป็นทรัพย์หรือทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เช่นกัน

“ผู้อยู่ในประเทศไทยตามประมวลรัษฎากร มาตรา 41 ววรรคท้ายหมายถึง ผู้อยู่ในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือหลายระยะเวลา เวลารวมกันทั้งหมดถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันในปีภาษี

ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงตราสารหนี้ว่าเป็นตราสารแสดงสิทธิอย่างหนึ่งแล้ว หากพิจารณาประกอบกับมาตรา 41 จะเห็นว่าแหล่งที่มาของสิทธิอันเป็นที่มาของเงินได้ของผลประโยชน์ที่เกิดจากตราสารหนี้อาจพิจารณาตามถิ่นที่อยู่ของผู้ออกตราสารเป็นสำคัญ¹⁹ ผลของการพิจารณาตามหลักนี้คือ ตราสารหนี้ที่ออกโดยบุคคลไทยย่อมถือได้ว่าตราสารหนี้ดังกล่าวเป็นทรัพย์สินในประเทศไทยและเป็นแหล่งเงินได้ในประเทศไทย ผลประโยชน์หรือเงินได้ทั้งหมดที่ได้จากตราสารหนี้จะต้องเสียภาษีในประเทศไทย แต่หากเป็นตราสารหนี้ที่ออกโดยบุคคลในต่างประเทศ ย่อมถือเป็นทรัพย์สินของต่างประเทศและเป็นแหล่งเงินได้ในต่างประเทศด้วย ดังนั้นกรณีของตราสารหนี้ที่ออกโดยบุคคลต่างประเทศ ผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดจากตราสารหนี้จะต้องเสียภาษีในประเทศไทย ก็ต่อเมื่อผู้มีเงินได้เป็นผู้ที่อยู่ในประเทศไทยและได้นำเอาเงินได้ดังกล่าวเข้ามาในประเทศไทยในปีที่มีเงินได้นั้นด้วย

ในส่วนของวิธีการคำนวณภาษีนั้น ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นภาษีเงินได้รวมประเภท (Global income tax) กล่าวคือเงินได้ทุกประเภทที่ต้องเสียภาษีต้องนำมารวมกันเพื่อคำนวณภาษี อย่างไรก็ตามประเทศไทยปัจจุบันก็มีบทบัญญัติพิเศษไว้บางส่วน ซึ่งมีผลทำให้สามารถเสียภาษีสำหรับเงินได้บางประเภทแยกจากเงินได้ประเภทอื่นๆ ได้ จึงนับได้ว่า โครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยมีลักษณะภาษีเงินได้แยกประเภท (Scholar income tax) ผสมผสานอยู่ด้วย ดังจะเห็นได้จากการเก็บภาษีเงินได้ประเภทดอกเบี้ยและส่วนลดซึ่งจะกล่าวในส่วนต่อไป

ผู้เขียน - ในเรื่องตราสารแสดงสิทธินี้เนื่องจากยังไม่มีคำนิยามเป็นการทั่วไป ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าในเรื่องนี้สามารถเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 750 ว่าด้วยเรื่องการทำสัญญาสิทธิซึ่งมีตราสารซึ่งในเรื่องนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2051/2537 ได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ว่า สิทธิซึ่งมีตราสาร หมายถึง ตราสารที่ใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์สินซึ่งเป็นเอกสารที่สร้างขึ้นตามแบบพิธีในกฎหมายและเป็นตราสารที่โอนกันได้ด้วยวิธีของตราสารนั้นไม่หมายความถึง เอกสารธรรมดาที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นพยานหลักฐานแห่งสิทธิต่างๆไป

¹⁹ อวยพร ต้นละมัย, "แหล่งภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา", สรรพากรสาส์น

สำหรับเกณฑ์ในการรับรู้เงินได้ของบุคคลธรรมดา นั้นโดยทั่วไปจะใช้เกณฑ์เงินสด (cash basis) โดยมีบรรทัดฐานว่าเงินได้ที่จะต้องเสียภาษีต้องเป็นเงินได้ที่ได้รับมาแล้ว ไม่ใช่เพียงสิทธิเรียกร้องที่จะได้รับในภายหน้า นั่นคือ หากยังไม่ได้รับเงินได้แม้ว่าเงินได้ถึงกำหนดชำระแล้วก็ยังไม่ต้องเสียภาษี

4.2 การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลสามารถแยกพิจารณาออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้คือ

1. นิติบุคคลไทย
2. นิติบุคคลต่างประเทศ

การแบ่งแยกประเภทนิติบุคคลตามลักษณะข้างต้น จะแบ่งโดยใช้หลักแหล่งที่จดทะเบียนเป็นตัวกำหนด กล่าวคือหากนิติบุคคลผู้มีเงินได้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยถือเป็นนิติบุคคลไทยหากจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศถือเป็นนิติบุคคลต่างประเทศ นิติบุคคลไทยนั้น ไม่ว่าจะประกอบกิจการในประเทศไทยหรือในต่างประเทศก็ต้องเสียภาษีเงินได้ในประเทศไทย ส่วนนิติบุคคลต่างประเทศจะเสียภาษีในประเทศไทยก็ต่อเมื่อได้กระทำการไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนในประเทศไทยตามมาตรา 66, 70 และ 76 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร

เกณฑ์เงินสด (cash basis) คือเกณฑ์การบันทึกรายได้และรายจ่ายที่ยึดหลักว่ารายได้และรายจ่ายเกิดขึ้น ต่อเมื่อมีการรับหรือจ่ายเงินสดไปในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น ตามเกณฑ์นี้ ถ้ามีการขายสินค้าหรือบริการไปเป็นเงินเชื่อในรอบระยะเวลาบัญชีใด จะไม่ถือว่ามียาไรได้เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น แต่ถือว่ามียาไรได้เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีที่มีการชำระเงิน ทางด้านรายจ่ายก็เช่นเดียวกัน ถ้ามีการจ่ายเงินสดเป็นค่าซื้อสินค้าหรือบริการในรอบระยะเวลาบัญชีใด ก็ถือว่ามียาไรจ่ายเกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น แม้ว่าสินค้าบางส่วนจะยังขายได้ไม่หมดก็ตาม

ปัจจุบัน นิติบุคคลต่างประเทศสามารถเข้ามาลงทุนในตราสารหนี้ในประเทศไทยในรูปแบบต่าง ๆ กันดังนี้ คือ

1. จัดตั้งบริษัทในประเทศไทย วิธีนี้บริษัทต่างประเทศจะเข้ามาจัดตั้งบริษัทในประเทศไทยขึ้นมาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยบริษัทต่างประเทศอาจถือหุ้นเพียง 49% เพื่อมิให้ขัดต่อกฎหมายควบคุมการประกอบธุรกิจของต่างดาว การจัดตั้งบริษัทไทยเช่นนี้ บริษัทที่ตั้งใหม่จะเสียภาษีเงินได้เหมือนเช่นบริษัทไทย คือเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล 30 % ของกำไรสุทธิและเมื่อได้รับดอกเบี้ย ส่วนลด หรือกำไรจากการขายตราสารหนี้บริษัทพวกนี้จะไม่ถูกหักภาษี ณ ที่จ่าย แต่จะต้องนำเงินได้ที่เกิดจากตราสารหนี้ดังกล่าวไปรวมเป็นรายได้เพื่อคำนวณภาษีตอนสิ้นปี

2. จัดตั้งสาขาในประเทศไทย วิธีนี้นิติบุคคลต่างประเทศจะเข้ามาจัดตั้งบริษัทเป็นสาขาหรือสำนักงาน ซึ่งยังถือว่าเป็นบริษัทต่างประเทศ จะต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจากกำไรสุทธิเหมือนเช่นบริษัทไทย และเสียภาษีจากการจำหน่ายกำไรอีก 10 % ของกำไรที่จำหน่ายไปยังบริษัทแม่ในต่างประเทศ อย่างไรก็ตามมีแนวคำวินิจฉัยตอบข้อหารือจากกรมสรรพากรที่ กค. 0804/2999 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2519 วินิจฉัยวางแนวไว้ว่ากรณีที่บริษัทสำนักงานใหญ่ในต่างประเทศเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย แม้ว่ามีสาขาเป็นผู้ทำการติดต่อให้ เฉพาะกิจการถือหุ้นไม่ถือว่าเป็นการประกอบกิจการในประเทศไทย

ข้อสังเกต - ในการที่บริษัทต่างประเทศเข้ามาลงทุนในตราสารหนี้ในรูปแบบดังกล่าว หากบริษัทต่างประเทศประสงค์ที่จะตั้งบริษัทขึ้นในประเทศไทย เพื่อวัตถุประสงค์ในการซื้อตราสารหนี้อย่างเดียว (Holding Company) กรณีดังกล่าวผลกำไรของบริษัทจะได้รับมาจากดอกเบี้ย ส่วนลด หรือผลได้จากการจำหน่ายตราสารหนี้ ซึ่งผลประโยชน์ทั้งหมดนี้จะต้องถูกนำไปรวมคำนวณเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษี และเงินได้หลังจากเสียภาษีแล้วจะถูกจัดสรรส่งกลับไปยังประเทศเจ้าของเงินได้ (ประเทศของผู้ลงทุนที่เข้ามาตั้งบริษัท) ในรูปของเงินปันผล ซึ่งในกรณีการส่งเงินปันผลดังกล่าวกลับไปยังประเทศเจ้าของทุนนั้น จะต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายอีก 10% ตามมาตรา 70 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากรด้วย

3. ประกอบกิจการโดยมีลูกจ้างฯ ในประเทศไทย วิธีนี้จะไม่มีส่วนงานหรือสาขาในประเทศไทย แต่จะประกอบกิจการเป็นครั้งคราวในประเทศไทยโดยมีลูกจ้างผู้ทำการแทนหรือผู้ทำการติดต่อในการประกอบกิจการในประเทศไทยอันเป็นเหตุให้ได้รับเงินได้ในประเทศไทย กรณีนี้นิติบุคคลต่างประเทศจะเสียภาษีเหมือนเช่นกรณีที่ 2 อย่าง เช่น กรณีบริษัทต่างประเทศประกอบกิจการในต่างประเทศไม่มีสาขาในประเทศไทย แต่ทำการซื้อขายหุ้นโดยผ่านบริษัทนายหน้าในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการลงทุนในลักษณะเป็นการมุ่งค้าหากำไร เป็นต้น

4. บริษัทต่างประเทศไม่ได้เข้ามาในประเทศไทย แต่มีเงินได้พึงประเมินบางประการที่ต้องเสียภาษีอยู่ในมาตรา 70 การจัดเก็บเงินได้จากนิติบุคคลประเภทนี้จะเก็บจากยอดรายรับโดยอาศัยความสัมพันธ์กับแหล่งเงินได้ อาทิเช่น บริษัทต่างประเทศส่งเงินเข้ามาลงทุนซื้อขายตราสารหนี้ในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายโดยผ่านตัวแทนหรือผ่านสำนักงานสาขาของบริษัทเอง หรือในกรณีที่บริษัทไทยออกหุ้นกู้ขายในต่างประเทศแก่บริษัทต่างประเทศ เมื่อถึงกำหนดจ่ายดอกเบี้ย บริษัทไทยมีหน้าที่หักภาษีเงินได้ตามมาตรา 70 นี้ด้วย

ผู้เขียน :- การเข้ามาซื้อขายหุ้นในประเทศไทยของบริษัทต่างประเทศไม่ว่าจะเข้ามาซื้อขายโดยผ่านสำนักงานสาขา นายหน้าซื้อขายหุ้นหรือธนาคารผู้รับฝากหลักทรัพย์ ได้มีแนวคำวินิจฉัยของกรมสรรพากรว่าไม่ถือเป็นการประกอบกิจการในประเทศไทย แต่ผู้เขียนเข้าใจว่าการที่กรมสรรพากรวินิจฉัยเช่นนั้นเพราะเป็นการซื้อขายที่กระทำเป็นครั้งคราว และถือไว้ระยะยาวเพื่อหวังดอกเบี้ย ดังนั้นจึงน่าจะถือได้ว่ากิจกรรมการเข้ามาซื้อขายหุ้นในประเทศไทยที่กระทำเป็นครั้งคราว เพื่อหวังดอกเบี้ยนั้นยังไม่ถือว่าเป็นการประกอบกิจการในประเทศไทย ในทางตรงข้ามหากพิจารณาถึงการซื้อขายหุ้นในลักษณะเป็นทางการค้าโดยซื้อมาขายไปเป็นปกติธุระ ผู้ซื้อขายหวังที่จะได้รับกำไรจากการขายมากกว่าดอกเบี้ยจากตราสารน่าจะได้ถือว่าเป็นการประกอบกิจการในประเทศไทย เนื่องจากเป็นการซื้อขายหุ้นอย่างเป็นปกติธุระ หุ้นเสมือนเป็นสินค้าเพื่อซื้อขาย การซื้อขายเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้โดยตรง (หนังสือตอบข้อหารือกรมสรรพากร ที่ กค. 0804/5355 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2529) ประกอบกับหนังสือตอบข้อหารือกรมสรรพากรที่ กค. 0809/2999 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2519

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลไทยหรือนิติบุคคลต่างประเทศทั้งที่ประกอบกิจการในประเทศไทยหรือมิได้ประกอบกิจการในประเทศไทย หากได้เข้ามาลงทุนในตราสารหนี้ในประเทศไทยและทำให้เกิดเงินได้ขึ้นแล้ว จะต้องมีการเสียภาษีตามประมวลรัษฎากรของไทยทั้งสิ้น เว้นแต่มีข้อยกเว้นกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

โดยสรุปแล้ววิธีการเสียภาษีของนิติบุคคลไทย หรือนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทยจะเสียภาษีจากกำไรสุทธิในอัตรา 30% โดยอาศัยวิธีคำนวณตามหลักการบัญชีภายใต้เงื่อนไขที่ประมวลรัษฎากรกำหนดไว้ในมาตรา 65 ทวิและมาตรา 65 ตรี โดยกำไรสุทธินั้นจะคำนวณจากกำไรที่เกิดจากกิจการหรือเนื่องจากกิจการ ซึ่งกำไรสุทธิโดยปกติหมายถึง ผลต่างที่เกิดจากรายได้หักด้วยรายจ่ายในแต่ละรอบบัญชี

ส่วนเกณฑ์ในการรับรู้รายได้และรายจ่ายสำหรับกรณีนิติบุคคลไทย และนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทยจะใช้เกณฑ์สิทธิหรือเกณฑ์เงินค้าง (Accrual Basis) เป็นเกณฑ์ในการรับรู้รายได้ โดยยึดหลักกว่ารายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นหรือเป็นของรอบระยะเวลาบัญชีนั้นโดยไม่ต้องคำนึงว่าจะได้รับเงินสดหรือจ่ายเงินสดออกไปแล้วหรือไม่²⁰

ดังนั้นการคำนวณกำไรสุทธิโดยใช้เกณฑ์สิทธิ (Accrual Basis) นั้น เมื่อนำรายได้ที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีใด แม้ว่าจะยังไม่ได้รับชำระในรอบระยะเวลาบัญชีนั้นมารวมคำนวณเป็นรายได้ในระยะเวลาบัญชีนั้นแล้ว ก็ต้องนำรายจ่ายทั้งสิ้นที่มีความสัมพันธ์กับรายได้นั้นมารวมคำนวณเป็นรายจ่ายของรอบระยะเวลาบัญชีนั้นด้วย แม้จะเป็นรายจ่ายที่ยังมิได้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีนั้นก็ตาม ซึ่งรายจ่ายที่มีความสัมพันธ์กับรายได้นั้นแบ่งเป็นรายจ่ายที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ และรายจ่ายที่มีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับรายได้ รายจ่ายที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ถ้านำรายได้ลงในรอบระยะเวลาบัญชีใดแล้ว ต้อง

เกณฑ์สิทธิ (Accrual Basis) ตามเกณฑ์นี้ถ้ามีการขายสินค้าไปเป็นเงินเชื่อ ก็ถือว่ากิจการมีรายได้เกิดขึ้นแล้ว ทางด้านรายจ่ายก็เช่นเดียวกันถ้าเกิดขึ้นหรือให้ประโยชน์ในรอบระยะเวลาบัญชีใดโดยที่กิจการยังไม่ได้จ่ายเงินให้ ก็ถือว่าเป็นรายจ่ายของรอบระยะเวลาบัญชีนั้นแล้ว

²⁰ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, "ภาษีเงินได้นิติบุคคล ฉบับประยุกต์", พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : วิญญูชน 2537) หน้า 100.

นำรายจ่ายนั้นลงในรอบระยะเวลาบัญชีเดียวกันไม่ว่ารายจ่ายนั้นจะถึงกำหนดชำระแล้วหรือไม่ หรือได้ชำระไปแล้วเมื่อใด เช่น ในการขายสินค้ารายจ่ายที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ ก็คือต้นทุนของสินค้าที่ขาย จึงต้องนำมาลงเป็นรายจ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีเดียวกันที่มีการขายสินค้านั้น แม้จะได้ซื้อและชำระราคาไปแล้วก่อนรอบระยะเวลาบัญชีที่มีการขายนั้น หรือ ยังไม่ถึงกำหนดชำระราคาก็ตาม ส่วนรายจ่ายที่มีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับรายได้นั้น ถ้าเกิด ภาระที่จะต้องจ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีใดหรือมีส่วนสัมพันธ์กับเวลาในรอบระยะเวลาบัญชีใด ต้องไปลงเป็นรายจ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น เช่น รายจ่ายในการบริหารในรูปแบบเงินเดือน ของฝ่ายจัดการต้องนำไปลงเป็นรายจ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีที่เกิดภาระ จะต้องจ่าย เงินเดือนนั้นไม่ว่าจะจ่ายเมื่อใด (เงินเดือนสำหรับเดือนในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง แม้จะ จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีต่อมาก็คงถือเป็นรายจ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีแรก) รายจ่ายใน รูปค่าเช่าในระยะเวลานาน เช่น ค่าเช่าที่จ่ายสำหรับระยะเวลา 2 ปี แม้จะจ่ายล่วงหน้าไป ทั้งหมด ก็ต้องแบ่งนำลงเป็นรายจ่ายของแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีเท่ากับส่วนของค่าเช่าที่เป็น ของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น²¹ กล่าวโดยสรุปคือเมื่อเกณฑ์สิทธิถือหลักรายจ่ายสัมพันธ์กับ รายได้หรือการจับคู่รายได้กับรายจ่าย ดังนั้นรายจ่ายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือยังไม่ได้จ่าย แต่มีความสัมพันธ์กับรายได้ที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีใด จึงถือเป็นรายจ่ายของรอบระยะเวลา บัญชีนั้น ในทางบัญชีนิติบุคคลจะเลือกใช้เกณฑ์ใดในการคำนวณกำไรสุทธิย่อมขึ้นอยู่กับ ลักษณะของกิจการที่ทำอยู่ ถ้าเป็นกิจการเกี่ยวกับการให้บริการ เช่น สำนักงานท่องเที่ยว สำนักงานทนายความหรือผู้ประกอบการวิชาชีพอิสระอื่น ๆ หรือกิจการขนาดเล็กหรือกิจการที่ได้มี วัตถุประสงค์ในการค้าหากำไร เช่น มูลนิธิ สมาคม มักจะเลือกใช้เกณฑ์เงินสดเพราะกิจการ ดังกล่าวไม่เกิดรายการค้างรับค้างจ่ายมากนัก แต่ถ้าเป็นกิจการเกี่ยวกับการผลิตและจำหน่าย สินค้าหรือกิจการขนาดกลางและขนาดใหญ่ มักจะใช้เกณฑ์สิทธิเพราะกิจการดังกล่าวมีรายการ ค้างรับค้างจ่ายมาก ส่วนหลักเกณฑ์ในการคำนวณกำไรสุทธิในทางภาษีตามประมวลรัษฎากร มาตรา 65 ทวิ และ 65 ตริ ซึ่งตามมาตรา 65 ตริ แห่งประมวลรัษฎากร ได้แบ่งแยก รายจ่ายเพื่อคำนวณหากำไรสุทธิไว้เป็น 2 กรณี ได้แก่ รายจ่ายเพื่อหากำไรประเภทหนึ่งและ

²¹วิทย์ ตันตยกุล, "กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร", (พิมพ์ครั้งที่ 5), สำนักอบรม ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2528, หน้า 151-152.

รายจ่ายอันมีลักษณะเป็นการลงทุนอีกประเภทหนึ่ง โดยรายจ่ายเพื่อหากำไร ถือเป็นรายจ่ายนำไปหักออกจากรายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิในรอบระยะเวลาบัญชีที่จ่ายได้ แต่รายจ่ายอันมีลักษณะเป็นการลงทุนถือเป็นทรัพย์สินจะหักเป็นรายจ่ายทั้งหมดในรอบระยะเวลาบัญชีที่จ่ายไม่ได้²²

ปัจจุบันนี้การซื้อขายตราสารหนี้ของนิติบุคคลต่าง ๆ อาจกระทำโดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการด้วยกันคือ กระทำในลักษณะเป็นการลงทุนกับกระทำในลักษณะเป็นการค้าหากำไร ซึ่งการลงทุนในตราสารหนี้ที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันนั้น มีผลต่อการรับรู้รายได้ทางบัญชีที่แตกต่างกัน และมีผลก่อให้เกิดความแตกต่างในทางภาษีบางประการเช่นกัน กล่าวคือโดยปกติรายจ่ายที่ถือเป็นรายจ่ายอันมีลักษณะเป็นการลงทุนนั้น แม้จะไม่สามารถตัดเป็นรายจ่ายได้ทันที แต่จะสามารถนำมาทยอยตัดค่าสึกหรอ หรือค่าเสื่อมราคาตามอายุการใช้งานของทรัพย์สินได้ โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในมาตรา 65 ทวิ (2) แต่ในกรณีของตราสารหนี้นั้น เนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่โดยสภาพไม่มีการสึกหรอและการเสื่อมราคา บริษัทที่ซื้อตราสารหนี้มาเป็นทรัพย์สิน จึงไม่สามารถตัดค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาออกจากราคาตราสารหนี้ในการคำนวณกำไรสุทธิได้

นอกจากนั้นในเรื่องของเกณฑ์การรับรู้เงินได้ กรณีนิติบุคคลถือตราสารหนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการลงทุน รายจ่ายที่ทำให้ได้มาซึ่งตราสารหนี้นี้ย่อมถือเป็นรายจ่ายเพื่อการลงทุนของบริษัท บริษัทไม่สามารถนำรายจ่ายดังกล่าวทั้งจำนวนมาหักออกจากผลกำไรของบริษัทได้ในทันที ในการบันทึกบัญชีบริษัทจะต้องรับรู้เป็นต้นทุนไว้ตามราคาทุนที่ซื้อ มา ซึ่งหมายถึงราคาซื้อตราสารหนี้มาครั้งแรก ซึ่งในบางกรณีผู้ขายตราสารหนี้มักจะบวกดอกเบี้ยค้างรับ รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ใช้ไปเพื่อให้ได้ตราสารหนี้เข้ามาเข้าเป็นราคาต้นทุนขาย ในทางปฏิบัติปัจจุบันเนื่องจากตราสารหนี้มีลักษณะเหมือนหลักทรัพย์ประเภทอื่น ๆ ซึ่งมีราคาเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่เสมอ ดังนั้นเมื่อบริษัทได้บันทึกตราสารหนี้เป็นทรัพย์สินตามมูลค่าต้นทุนแล้ว หากบริษัท

²²ชัยสิทธิ์ ตราฐธรรม, "ภาษีเงินได้นิติบุคคล ฉบับประยุกต์", พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ; วิทยุชน, 2537), หน้า 118.

ประมวลรัษฎากร มาตรา 65 ทวิ (2) ประกอบกับพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 145 (พ.ศ. 2527)

ต้องการจะตีราคาตราสารหนี้เพิ่มขึ้น บริษัทจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 65 ทวิ (3) ซึ่งกำหนดห้ามมิให้นำราคาทรัพย์สินที่ตีราคาเพิ่มขึ้นมารวมคำนวณกำไรสุทธิ หรือขาดทุนสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้ แต่บริษัทยังคงสามารถตีราคาตราสารหนี้เพิ่มขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงฐานะแท้จริงของบริษัทได้ในงบการเงินทางบัญชี

นอกจากนี้ ตามมาตรา 65 ตี (17) ได้กำหนดห้ามมิให้นำเอาค่าทรัพย์สินออกจากสินค้าที่ตีราคาต่ำลงมาถือเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้ บริษัทที่ซื้อตราสารหนี้มาไว้เป็นทรัพย์สินและได้ตีราคาตราสารหนี้ที่ลดลงในภายหลัง ไม่สามารถนำราคาตราสารหนี้ส่วนที่ตีราคาต่ำลงมาเป็นรายจ่ายในการประกอบกิจการได้ แม้ในทางบัญชีตราสารหนี้อาจจะถูกตีราคาต่ำลงได้ แต่ตามกฎหมายภาษีอากร ตราสารหนี้ที่ยังคงมีราคาเท่ากับมูลค่าต้นทุนอยู่ เช่น เดิม²³ ซึ่งในกรณีของการตีราคาตราสารหนี้ที่ลดลงนั้นกรมสรรพากรได้เคยวินิจฉัยในประเด็นเรื่องการตีราคาหุ้นลดลงในหนังสือตอบข้อหารือของกรมสรรพากรที่ กค. 0802/14318 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2530 ว่าการตีราคาหุ้นลดลงจากราคาที่เพิ่งซื้อครั้งแรกนั้น แม้บริษัทจะไม่ได้เป็นผู้ลดเองก็ตาม มูลค่าหุ้นที่ลดลงดังกล่าวถือเป็นค่าของทรัพย์สินที่ตีราคาต่ำลงตามมาตรา 65 ทวิ(17)แห่งประมวลรัษฎากร บริษัทจึงไม่สามารถนำมูลค่าที่ลดลงมาถือเป็นรายจ่ายได้ ดังนั้นในกรณีของตราสารหนี้แม้ว่าบริษัทจะตีราคาต่ำลงเนื่องจากราคาตลาดของตราสารหนี้ดังกล่าวลดต่ำลงก็ตาม เช่น ตราสารหนี้ของบริษัทที่กำลังจะล้มละลาย เป็นต้น กรณีดังกล่าวบริษัทไม่สามารถนำมูลค่าที่ลดลงของตราสารหนี้ มาถือเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิของกิจการได้เพราะต้องห้ามตามมาตรา 65 ทวิ (17) แห่งประมวลรัษฎากร ยกเว้นในกรณีที่บริษัทถือตราสารหนี้ไว้ในลักษณะของสินค้า บริษัทสามารถตีราคาตราสารหนี้ที่ลดลงได้ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 65 ทวิ (17) แห่งประมวลรัษฎากร

ในกรณีที่บริษัทมีวัตถุประสงค์ที่จะลงทุนในตราสารหนี้ ในลักษณะเป็นการค้าหากำไรและถือตราสารหนี้ไว้ในลักษณะเป็นสินค้าอย่างหนึ่ง การคำนวณกำไรสุทธิก็ต้องปฏิบัติตามตราสารหนี้เช่นเดียวกับสินค้า กล่าวคือ บริษัทต้องลงรายจ่ายค่าตราสารหนี้เป็นราคาสินค้า

²³ ศักรินทร์ ร่วมรังษี, "ปัญหาบางประการในการจัดเก็บภาษีเงินได้เกี่ยวกับการขายหุ้น" (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2530), หน้า 44.

ตามราคาทุน ซึ่งได้แก่ จำนวนรวมของค่าใช้จ่ายในการซื้อ เช่น ราคาซื้อขายตราสารหนี้ ค่านายหน้าในการซื้อ หรือค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น และเมื่อถึงวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี บริษัทจะต้องคำนวณราคาทุนของตราสารหนี้ที่คงเหลือเพื่อให้ทราบต้นทุนของตราสารหนี้ที่ขายไป ซึ่งวิธีการคำนวณราคาทุนมีอยู่หลายวิธีที่ประมวลรัษฎากรยอมรับให้ถือปฏิบัติได้ เช่น วิธีคำนวณต้นทุนสินค้าเป็นรายชิ้น วิธีเข้าก่อน-ออกก่อน วิธีเข้าหลัง-ออกก่อนหรือวิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก เป็นต้น บริษัทสามารถเลือกใช้วิธีการคำนวณแบบใดแบบหนึ่งก็ได้ แต่เมื่อเลือกวิธีการคำนวณแบบใดแล้วก็ต้องใช้วิธีการนั้นตลอดไป หากจะเปลี่ยนไปใช้วิธีการอื่นต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมสรรพากรก่อน

ในการตีราคาตราสารหนี้คงเหลือในวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีตามมาตรา 65 ทวิ (6) แห่งประมวลรัษฎากรกำหนดให้ตีราคาโดยคำนวณตามราคาทุนหรือราคาตลาดแล้วแต่อย่างใดจะน้อยกว่า ดังนั้นบริษัทจึงต้องเปรียบเทียบราคาทุนกับราคาตลาดของตราสารหนี้ และนำราคาที่น้อยกว่าเป็นราคาทุนของตราสารหนี้ในวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีต่อไป การคำนวณราคาทุนสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีต่อไปเป็นไปตามวิธีการที่บริษัทเลือกตั้งที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ส่วนการคำนวณราคาตลาดพิจารณาจากราคาที่มีการซื้อขายกันในตลาดในขณะนั้น ในกรณีตราสารหนี้ที่มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ราคาตลาดก็คงจะได้แก่ราคาตราสารหนี้ที่มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่จะเทียบจากราคาซื้อขายครั้งสุดท้ายของการซื้อขายในแต่ละวัน แต่หากเป็นตราสารหนี้ที่ไม่ได้ซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ ให้ถือตามราคาหรือค่าอันพึงมีในวันที่ได้รับตามมาตรา 9 ทวิ

เมื่อตีราคาตราสารหนี้คงเหลือแล้วปรากฏว่าราคาตลาดต่ำกว่าราคาทุน บริษัทต้องบันทึกราคาตลาดเป็นราคาทุนของตราสารหนี้ในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไป ซึ่งจะ ทำให้มีผลขาดทุนเกิดขึ้น ผลขาดทุนดังกล่าวนำไปถือเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิในรอบระยะเวลาบัญชีนั้นได้

จะเห็นได้ว่าการที่บริษัทถือตราสารหนี้ไว้ในลักษณะแตกต่างกัน บริษัทหนึ่งถือไว้เป็นทรัพย์สินแต่อีกบริษัทหนึ่งถือไว้เป็นสินค้านั้น มีผลต่อการคำนวณกำไรสุทธิของบริษัทภายใต้เงื่อนไขของมาตรา 65 ทวิ และมาตรา 65 ทรี ที่ค่อนข้างแตกต่างกัน เช่น กรณีตราสารหนี้เป็นทรัพย์สินต้องตีราคาทุนของตราสารหนี้แต่ละตัวตามราคาที่ได้มาจริง แต่กรณีตราสารหนี้เป็นสินค้า อาจตีราคาทุนตามวิธีการทางบัญชีแบบใดแบบหนึ่งก็ได้ ดังนั้นการถือตราสารหนี้ไว้ในแต่ละลักษณะจึงอาจทำให้บริษัทผู้ถือตราสารหนี้เสียภาษีเงินได้จากกำไรสุทธิแตกต่างกัน การแบ่งแยกลักษณะของการถือตราสารหนี้จึงมีส่วนสำคัญในการคำนวณกำไรสุทธิ เพื่อเสียภาษี

เงินได้ของบริษัท²⁴

ส่วนเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาว่า การถือตราสารหนี้ในลักษณะใดถือว่าเป็น การถือในลักษณะเพื่อการลงทุนหรือเพื่อหากำไรนั้น เนื่องจากประมวลรัษฎากรมิได้ให้คำ นิยามของคำว่า "รายจ่ายอันมีลักษณะเป็นการลงทุนไว้" ดังนั้นในการพิจารณาจึงต้องพิจารณา หาลักษณะจากบรรทัดฐานที่ศาลเคยพิพากษาไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 949/2501, 168/2531 และ 3853/2534 ซึ่งพิพากษาวางแนวไว้ว่า "การที่โจทก์จ่ายเงินซื้อหุ้นเดิมนั้นเป็นรายจ่าย ที่บังเกิดผลเป็นการเพิ่มเติมทรัพย์สินของโจทก์ขึ้นมา ถือได้ว่าเป็นรายจ่ายอันมีลักษณะเป็น การลงทุน" ประกอบกับหลักทางบัญชีเรื่อง "หลักประโยชน์ (Benefit Principle)" ตามหลักการบัญชีได้แบ่งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ถาวรเป็น 2 ประเภท คือ ค่าใช้จ่ายที่มี ลักษณะเป็นทรัพย์สินกับค่าใช้จ่ายที่นำไปหักจากรายได้ คำว่าค่าใช้จ่ายที่มีลักษณะเป็นทรัพย์สิน นั้น จะต้องลงบัญชีโดยเพิ่มจำนวนทรัพย์สินซึ่งเมื่อเทียบกับหลักทางภาษีตามประมวลรัษฎากร มาตรา 65 ทวิ (5) ถือได้ว่าเป็นรายจ่ายเพื่อการลงทุน ส่วนคำว่าค่าใช้จ่ายที่นำไปหักจากราย ได้ต้องนำไปหักจากรายได้ในงบกำไรขาดทุน ซึ่งเมื่อเทียบกับหลักทางภาษีตามประมวล รัษฎากรมาตรา 65 ทวิ (5) ถือได้ว่าเป็นรายจ่ายเพื่อหากำไร²⁵ ส่วนหลักเกณฑ์สำคัญใน การพิจารณาว่า รายจ่ายใดจะเป็นรายจ่ายที่มีลักษณะเป็นสินทรัพย์ หรือเป็นรายจ่ายที่หักจากราย ได้ พิจารณาจากประโยชน์ที่จะได้รับจากทรัพย์สิน ถ้าค่าใช้จ่ายนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ แก่กิจการสำหรับระยะเวลาซึ่งนานเกินกว่ารอบระยะเวลาบัญชีปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นรายจ่ายที่มี

²⁴ เรื่องเดิม, หน้า 46.

²⁵ อวยพร ดันละมัย, "คู่มือปฏิบัติภาษีเงินได้นิติบุคคล", (โรงพิมพ์กรุงสยาม การพิมพ์ พ.ศ. 2525) หน้า 2/173.

ลักษณะ เป็นสินทรัพย์หรือรายจ่ายเพื่อการลงทุน ส่วนค่าใช้จ่ายใดที่จ่ายไปแล้ว เป็นรายจ่าย เพื่อประโยชน์แก่กิจการสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีปัจจุบันเท่านั้น ถือเป็นค่าใช้จ่ายหักจากรายได้ หรือรายจ่ายเพื่อหากำไร ดังนั้นรายจ่ายในการทำให้ได้มาซึ่งตราสารหนี้ที่บริษัทถือไว้เกินหนึ่งรอบระยะเวลาบัญชี จึงถือว่าเป็นรายจ่ายที่บังเกิดผลเป็นการเพิ่มเติมทรัพย์สินถือว่าเป็นรายจ่ายอันมีลักษณะเป็นการลงทุน รายจ่ายเพื่อการได้ตราสารหนี้มาจึงต้องห้ามไม่ให้ถือว่าเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิตามมาตรา 65 ทวิ(1) ประกอบกับมาตรา 65 ตริ(5)

สำหรับในกรณีของบริษัทซื้อตราสารหนี้ และถือไว้ไม่ถึงหนึ่งรอบระยะเวลาบัญชีถือได้ว่าเป็นกรณีตราสารหนี้ที่บริษัทมีไว้ในลักษณะเป็นสินค้าอย่างหนึ่ง การคำนวณกำไรสุทธิต้องปฏิบัติในลักษณะเหมือนตราสารหนี้นั้นเป็นสิ่งเดียวกับสินค้า กล่าวคือ บริษัทจะขายตราสารหนี้ในราคาต่ำกว่าราคาตลาดโดยไม่มีเหตุอันสมควรไม่ได้ เจ้าพนักงานมีอำนาจประเมินค่าตอบแทนตามราคาตลาดได้ ทั้งนี้ ตามมาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากร

ในอีกแง่หนึ่งกรณีของบริษัทต่างประเทศแต่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทย การจัดเก็บภาษีจะเก็บตามประมวลรัษฎากรมาตรา 70 คือ กำหนดให้ผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (2) (3) (4) (5) หรือ (6) ให้แก่บริษัทต่างประเทศที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทยหักภาษีจากเงินได้พึงประเมินที่จ่ายตามอัตราภาษีเงินได้ การจัดเก็บภาษีเงินได้จากนิติบุคคลประเภทนี้จะเก็บจากยอดรายรับโดยอาศัยความสัมพันธ์กับแหล่งเงินได้ กล่าวคือบริษัทจะเสียภาษีจากเงินได้ที่มาจากแหล่งเงินได้ในประเทศไทยเท่านั้น วิธีการคำนวณภาษีของบริษัทประเภทนี้ใช้วิธีการเดียวกับบุคคลธรรมดา โดยถือเงินสดเป็นเกณฑ์ในการรับรู้

คณะอนุกรรมการบัญชีศัพท์บัญชี สมาคมนักบัญชีแห่งประเทศไทยได้บัญญัติศัพท์บัญชีไว้ว่า ทรัพย์สินอันมีลักษณะคงทนที่ใช้ในการดำเนินงานและใช้ได้นานเกินกว่าหนึ่งรอบระยะเวลาดำเนินงาน (บัญชี) ตามปกติมิได้มีไว้เพื่อขาย ซึ่งตามปกติทางบัญชี การที่จะพิจารณาว่ารายจ่ายใดเป็นรายจ่ายเพื่อการลงทุนหรือรายจ่ายเพื่อหากำไรนั้น พิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการถือครองทรัพย์สินของกิจการ หากกิจการมีวัตถุประสงค์จะถือครองเกินกว่าหนึ่งรอบระยะเวลาบัญชี กิจการก็จะบันทึกทรัพย์สินดังกล่าวเป็นรายจ่ายเพื่อการลงทุน และแม้ว่าต่อมาจะเกิดเหตุการณ์ใดก็ตามที่ทำให้กิจการไม่อาจถือทรัพย์สินนั้นจนครบหนึ่งรอบระยะเวลาบัญชี ก็ไม่มีผลกระทบทางบัญชีแต่อย่างไร

เงินสด (cash basis) ต่างกันตรงที่สิ้นปีบริษัทประเภทนี้ไม่มีหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีอีกโดยความรับผิดชอบในการเสียภาษีไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง จะตกอยู่กับผู้จ่ายเงินสด

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่จะใช้พิจารณาถึงภาระภาษีของเงินสดจากตราสารหนี้แต่ละประเภทดังจะกล่าวต่อไป

การจัดเก็บภาษีสำหรับเงินสดประเภทดอก เบี้ย

1. กรณีผู้มีเงินสดเป็นบุคคลธรรมดา

ดังที่กล่าวไว้แล้วเบื้องต้นว่า ดอกเบี้ยถือเป็นเงินสดอย่างหนึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ในทางภาษีอากรนั้น เงินได้ประเภทดอกเบี้ยถูกจัดให้อยู่ในประเภทเงินได้พึงประเมินตามประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (4) (ก) ซึ่งการจัดเก็บภาษีดอกเบี้ยตามประมวลรัษฎากรมาตรา 40

ประมวลรัษฎากรมาตรา 40 (4) (ก) บัญญัติไว้ว่า "ดอกเบี้ยพันธบัตร ดอกเบี้ยเงินฝาก ดอกเบี้ยหุ้นกู้ ดอกเบี้ยตัวเงิน ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมไม่ว่าจะมีหลักประกันหรือไม่ ดอกเบี้ย (4) (ก) นี้ รวมถึงการจัดเก็บภาษีจากเงินสดดอกเบี้ยของตราสารหนี้ประเภทพันธบัตร ตัวเงิน หุ้นกู้ หุ้นกู้แปลงสภาพ และบัตรเงินฝากด้วยเงินกู้ยืมที่อยู่ในบังคับต้องถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่าย ตามกฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้ปิโตรเลียมเฉพาะส่วนที่เหลือจากถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายดังกล่าว หรือผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออกและจำหน่ายครั้งแรกในราคาต่ำกว่าราคาไถ่ถอน รวมทั้งเงินได้ที่มีลักษณะทำนองเดียวกันกับดอกเบี้ย ผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนอื่นที่ได้จากการให้กู้ยืมหรือจากสิทธิเรียกร้องในหนี้ทุกชนิดไม่ว่าจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ตาม"

1.1 วิวัฒนาการในการจัดเก็บภาษีเงินได้ประเภทดอกเบี้ย

บทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีดอกเบี้ย เป็นเรื่องที่ได้รับการสนทนากันค่อนข้างกว้างขวาง และได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกันอยู่บ่อยครั้ง ก่อนปี พ.ศ. 2504 ดอกเบี้ยเงินฝากต้องเสียภาษีเงินได้ตามปกติเช่นเดียวกับเงินได้อื่น ๆ จนกระทั่งช่วงระหว่างปี 2504 จนถึง 7 พฤศจิกายน 2520 ได้มีการกำหนดให้ยกเว้นภาษีแก่ดอกเบี้ยเงินฝาก ต่อมาในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2520 ก็ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 10 กำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีดอกเบี้ยขึ้นมาในอัตราร้อยละ 10 โดยให้แยกเสียภาษีจากเงินได้ประเภทอื่น ๆ หรือผู้เสียภาษีจะนำไปคำนวณรวมกับเงินได้อื่นตอนปลายปีก็ได้ สิทธิแยกเสียภาษีในอัตราร้อยละ 10 นี้ให้ใช้กับดอกเบี้ยที่ได้รับจนถึงปี พ.ศ. 2526 เป็นปีสุดท้าย พ้นกำหนดเวลานี้แล้วต้องนำดอกเบี้ยมารวมกับเงินได้อื่น ๆ เพื่อเสียภาษีตามปกติในอัตราก้าวหน้า

อย่างไรก็ดี ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2525 ก็ได้มีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 10) ออกมาแก้ไขบทบัญญัติเดิมคือให้เพิ่มอัตรากำหนดดอกเบี้ยจากร้อยละ 10 เป็นอัตราร้อยละ 12.5 และได้ขยายระยะเวลาให้สิทธิเลือกเสียภาษีแยกกับรายได้อื่นออกไปจนถึงปี 2529 ดังกล่าวแล้วข้างต้น สำหรับเงินได้ในปี พ.ศ. 2529 ถึง พ.ศ. 2530 ภาษีดอกเบี้ยถูกเพิ่มอัตรากำหนดเก็บเป็นร้อยละ 15 โดยให้สิทธิผู้มีเงินได้สามารถเลือกที่จะนำไปรวมคำนวณกับเงินได้อื่นหรือไม่ก็ได้ ต่อมาเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2531 รัฐบาลได้ประกาศพระราชกฤษฎีกา ซึ่งออกตามความในประมวลรัษฎากร ฉบับที่ 193 กำหนดให้ผู้มีเงินได้จากดอกเบี้ยสามารถเลือกแยกเสียภาษีดอกเบี้ยออกจากเงินได้อื่น โดยยอมให้หักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 โดยมีเงื่อนไขว่าผู้มีเงินได้ดังกล่าวจะต้องไม่ขอคืนเงินภาษีที่ถูกหักหรือไม่ขอเครดิตภาษีที่ถูกหักไว้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน²⁶ จนกระทั่ง พ.ศ. 2532 ถึงปัจจุบันการเก็บภาษีหัก ณ ที่จ่าย สำหรับเงินได้ประเภทดอกเบี้ยจะถูกหักไว้ในอัตราร้อยละ 15 ของดอกเบี้ยที่ได้รับ โดยผู้มีเงินได้สามารถเลือกที่จะไม่นำเงินได้ประเภทดอกเบี้ยดังกล่าวไปรวมคำนวณเป็นเงินได้อื่นเพื่อเสียภาษี

²⁶สิทธิชัย วัชรพินธุ์ , "วิเคราะห์ภาระภาษีดอกเบี้ย" สรรพากรสาส์น ฉบับที่ 12 , ปีที่ 35 (ธันวาคม 2531) : น.27

จากที่ได้กล่าวมานี้จะเห็นว่า การจัดเก็บภาษีดอกเบียของไทยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง แต่แนวคิดในการจัดเก็บส่วนใหญ่ จะเป็นการให้สิทธิพิเศษกับเงินได้ประเภทดอกเบีย หากจะได้อธิบายถึงเหตุผลในการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เก็บจากดอกเบีย หรือแยกเก็บในอัตราราคที่เป็นอยู่ ในปัจจุบันนี้มีเหตุผลที่มักจะยกมาเป็นข้อสนับสนุนการกระทำดังกล่าว คือเพื่อเป็นการส่งเสริมกิจการธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุนให้สามารถทำหน้าที่ระดมเงินออม และจัดสรรเงินให้กู้เพื่อการลงทุนได้อย่างคล่องตัวในช่วงที่ถือกันว่ายังเป็นระยะเริ่มแรกของกิจการประเภทนี้ แต่จากรูปการณ์ปัจจุบันที่กิจการธนาคารพาณิชย์มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นจนสามารถสร้างอำนาจผูกขาดทางเศรษฐกิจของประเทศได้มากขึ้นทุกขณะ จนผู้เขียนเห็นว่าไม่อาจอ้างเหตุผลดังกล่าวได้ต่อไป แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันรัฐบาลมุ่งส่งเสริมให้มีการระดมทุนโดยอาศัยตราสารหนี้เป็นเครื่องมือในการระดมทุน อีกทั้งบุคคลที่ระดมทุนโดยอาศัยตราสารหนี้เป็นเครื่องมือในปัจจุบันนี้ก็มิได้จำกัดแต่เฉพาะธนาคารพาณิชย์ หรือบริษัทเงินทุนเท่านั้น บริษัทเอกชนทั่วไปก็สามารถระดมทุนโดยผ่านตราสารหนี้ได้ ดังนั้นการให้สิทธิพิเศษทางภาษีกับเงินได้ดอกเบียเพื่อประโยชน์แก่ผู้ลงทุนในตราสารหนี้ ยืนยันได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งในเรื่องนี้ยังมีผู้ให้ความเห็นแย้งว่า การแยกเก็บภาษีดอกเบียในอัตราร้อยละ 15 แทนการจัดเก็บตามปกติ เพื่อให้ผลตอบแทนสุทธิของเงินฝากสูงขึ้นอันจะช่วยให้มีการออมในระบบมากขึ้นนั้น ยังไม่เป็นที่แน่ชัดเท่าไรว่าภาษีดอกเบียในลักษณะดังกล่าว จะมีผลกระทบให้มีการออมของประเทศได้มากจริง ทั้งนี้เพราะปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการลงทุนในตราสารหนี้ มิได้มีเฉพาะเรื่องภาษีอากรเพียงอย่างเดียว และที่สำคัญได้ให้เหตุผลว่าหากต้องการให้ผลตอบแทนสุทธิของเงินฝากสูงขึ้นจริง ก็ควรที่จะปล่อยให้อัตราดอกเบียลอยตัวสูงขึ้นแทนการแก้ปัญหาโดยใช้เครื่องมือทางภาษีอากร ยิ่งไปกว่านั้นการแยกเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากดอกเบียในลักษณะนี้อาจมีผลทำให้โครงสร้างภาษีอากรในด้านความเป็นธรรมต้องถูกกระทบกระเทือนบ้างทั้งในแง่ความเป็นธรรมในแนวนอน (คือผู้มีรายได้เท่ากันอาจเสียภาษีไม่เท่ากัน ถ้าผู้หนึ่งมีรายได้ทั้งหมดหรือบางส่วนอยู่ในรูปดอกเบีย) และความเป็นธรรมในแนวตั้ง (คือผู้มีรายได้สูงกว่าอาจเสียภาษีเท่ากันหรือต่ำกว่าผู้มีรายได้น้อยกว่า ถ้าผู้ที่มีรายได้สูงกว่านั้นมีรายได้ทั้งหมดหรือบางส่วนในรูปดอกเบีย) และที่สำคัญที่สุดคือประโยชน์ของบัพัญญติจะตกอยู่กับผู้ที่มีเงินฝากในธนาคารหรือบริษัทเงินทุนซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นผู้ที่มีฐานะร่ำรวย แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าการพิจารณาถึงการวางนโยบายในด้านภาษีนั้น ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเป็นหลัก ดังนั้นเมื่อมองถึงผลได้ผลเสียดังกล่าวแล้วจะเห็นว่าการใช้นโยบายทางภาษีเป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลหันมาลงทุนในตราสารหนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ

เศรษฐกิจส่วนรวมมากกว่าผลเสีย ซึ่งได้กล่าวมาแล้วว่าหลักในการจัดเก็บภาษีนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องจัดเก็บในลักษณะของภาษีอากรที่ดีให้ครบถ้วนทุกประการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ

1.2 ขอบเขตการตีความ เพื่อจัดเก็บภาษีเงินได้พึงประเมินประเภทดอกเบีย

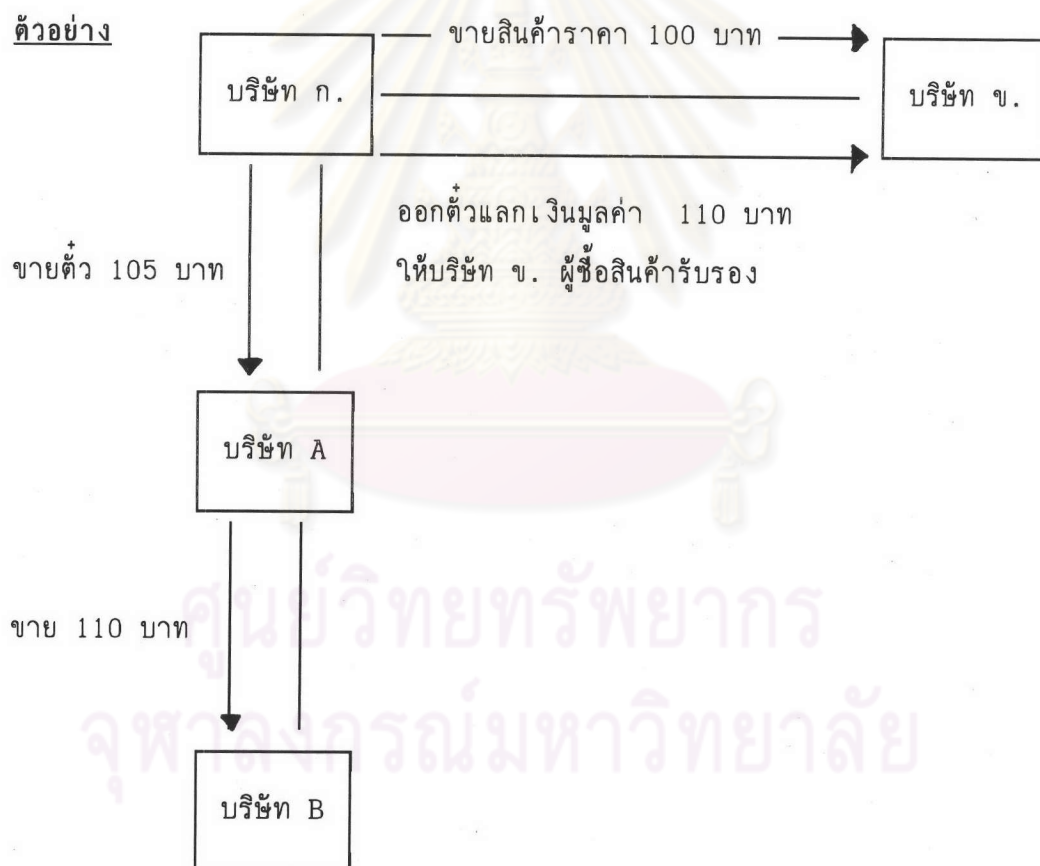
ตามประมวลรัษฎากร ได้กำหนดเงินได้พึงประเมินออกเป็นหลายประเภทโดยแบ่งเป็น 8 ประเภทตามมาตรา 40(1) ถึง (8) มีเงินได้พึงประเมินที่มีความเกี่ยวข้องกับตราสารหนี้ ได้แก่ เงินได้พึงประเมินตาม มาตรา 40 (4) (ก) ซึ่งบัญญัติให้ถือว่าสิ่งต่อไปนี้ถือเป็นเงินได้พึงประเมิน อันได้แก่

"ดอกเบียพันธบัตร ดอกเบียเงินฝาก ดอกเบียหุ้นกู้ ดอกเบียตัวเงิน ดอกเบียเงินกู้ยืม ไม่ว่าจะมีส่วนประกันหรือไม่ ดอกเบียเงินกู้ยืมที่อยู่ในบังคับต้องถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้ปิโตรเลียมเฉพาะส่วนที่เหลือจากถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายดังกล่าว หรือผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตัวเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออกและจำหน่ายครั้งแรกต่ำกว่าราคาไถ่ถอน รวมทั้งเงินได้ที่มิได้มีลักษณะทำนองเดียวกับดอกเบีย ผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนอื่น ๆ ที่ได้จากการให้กู้ยืมหรือจากสิทธิเรียกร้องในหนี้ทุกชนิดไม่ว่าจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ตาม"

เงินได้ตามอนุมาตรานี้จะเห็นว่าครอบคลุมตราสารหนี้เกือบทุกชนิด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากตามประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (4) (ก) นี้ได้กำหนดแยกแหล่งที่มาของเงินได้ประเภทดอกเบียไว้ชัดเจน จึงมีปัญหาว่ากรณีดอกเบียที่เกิดจากบัตรเงินฝากและดอกเบียที่เกิดจากหุ้นกู้แปลงสภาพจะถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (ก) นี้ด้วยหรือไม่ ซึ่งกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่ากรณีของดอกเบียบัตรเงินฝากน่าจะพิจารณาได้ว่าเป็นดอกเบียเงินฝากอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะโดยลักษณะของบัตรเงินฝากนั้นมีลักษณะ เป็นสัญญาฝากทรัพย์ซึ่งไม่ต่างจากการฝากเงินแต่ประการใด ส่วนกรณีของดอกเบียหุ้นกู้แปลงสภาพนั้น ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 ว่าสถานะของหุ้นกู้แปลงสภาพก่อนถึงกำหนดแปลงสภาพมีลักษณะ เช่นเดียวกับหุ้นกู้ทั่วไป หรืออาจกล่าวให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้นว่า หุ้นกู้แปลงสภาพก็คือหุ้นกู้ชนิดหนึ่งที่ออกโดยมีเงื่อนไขว่าให้ผู้ถือหุ้นกูดังกล่าวสามารถจะใช้สิทธิแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ในอนาคต ดังนั้น ดอกเบียที่เกิดจากหุ้นกู้แปลงสภาพจึงสามารถจัดเข้าเป็นเงินได้พึงประเมินตามประมวลรัษฎากร

มาตรา 40 (4) (ก) เช่นเดียวกับดอกเบี้ยหุ้นกู้โดยทั่วไป

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่พึงพิจารณาต่อไปคือ คำว่า "เงินได้ที่มีลักษณะทำนองเดียวกับดอกเบี้ย" มีความหมายแคบกว้างอย่างไร ซึ่งในเรื่องนี้มีคำวินิจฉัยของกรมสรรพากรวางแนวพิจารณาไว้ว่าส่วนเกินที่ได้จากการออกตั๋วแลกเงินในมูลค่าเกินกว่ามูลค่าที่ออกตั๋วแลกเงินดังกล่าวถือเป็นเงินได้ทำนองเดียวกับดอกเบี้ยและจะถือว่ามี การจ่ายเงินได้เมื่อมีการจ่ายเงินตามตั๋วหรือเมื่อตั๋วถึงกำหนดไถ่ถอน และในกรณีที่ผู้ออกตั๋วแลกเงินได้นำตั๋วแลกเงินที่ออกเพื่อชำระหนี้โดยออกสูงกว่ามูลค่าที่ต้องชำระ ไปขายต่อให้กับบุคคลอื่นในราคาต่ำกว่ามูลค่าที่ปรากฏในตัว ผลต่างระหว่างราคาจำหน่ายกับราคาที่ปรากฏในตัว (ราคาไถ่ถอน) ดังกล่าวถือเป็นเงินได้ทำนองเดียวกับดอกเบี้ยเช่นกัน อาทิเช่น

หนังสือตอบข้อหารือกรมสรรพากรที่ กค. 0802 (ก)/11721

ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2535

บริษัท ก. ซึ่งเป็นบริษัทไทย ขายสินค้าให้แก่บริษัท ข. ซึ่งเป็นบริษัทไทย ราคา
สินค้า 100 บาท ในการชำระราคาสินค้า บริษัท ก. ออกตั๋วแลกเงินมูลค่า 110 บาท
ให้บริษัท ข. รับรอง เมื่อบริษัท ข. รับรองตั๋วให้กับบริษัท ก. กรมสรรพากรถือว่ายังไม่ได้
จ่ายเงินได้ใด ๆ จนกว่าจะมีการขายหรือไถ่ถอนตั๋ว**

ต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงว่า บริษัท ก. ได้ขายตั๋วให้แก่บริษัท A ในต่างประเทศที่
มิได้ประกอบกิจการในประเทศไทยเป็นเงินทั้งสิ้น 105 บาท กรมสรรพากรถือว่าเงินได้
100 บาท เป็นเงินได้จากการขายสินค้าตามมาตรา 40 (8) แห่งประมวลรัษฎากร และ
เงินได้ 5 บาท เป็นเงินได้ที่มีลักษณะทำนองเดียวกับดอกเบี้ยตามมาตรา 40 (4) (ก) แห่ง
ประมวลรัษฎากร บริษัท A ผู้จ่ายเงินได้มิได้อยู่ในประเทศไทย จึงไม่อยู่ในบังคับต้องหักภาษี

โดยปกติทางการค้าผู้ขายสินค้ามักนิยมออกตั๋วแลกเงินเพื่อให้ลูกค้าทำการรับรอง
ตัวทั้งนี้ เพราะในกรณีผู้ขายสินค้าโอนตั๋วที่ออกโดยผู้ขายสินค้าเองให้แก่บุคคลอื่น ตัวดังกล่าว
ย่อมมีความน่าเชื่อถือแก่ผู้รับโอน มากกว่าที่จะให้ลูกค้าของผู้ขายสินค้าเป็นผู้ออกและรับรองตัว
ด้วยตนเอง

ผู้เขียน :- ขอให้สังเกตว่าเรื่องนี้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1841/2534 วินิจฉัยไว้
ไว้ในทำนองที่ว่า ส่วนลดที่เกิดจากตั๋วเงินที่ออกเป็นประกันการกู้ยืมเงินพร้อมดอกเบี้ยตกอยู่
ภายใต้บทบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ซึ่งอาจจะทำให้สรุปได้ว่าส่วนลดที่เกิดจาก
ตั๋วเงินดังกล่าวข้างต้นถือเป็นเงินได้ทำนองเดียวกับดอกเบี้ย และจากคำวินิจฉัยข้อหาหรือของ
กรมสรรพากรตามข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการออกตั๋วเพื่อชำระหนี้ทาง
การค้าโดยมีส่วนต่างระหว่างราคาที่ปรากฏในตัวกับราคามูลค่าสินค้า(ราคาจำหน่าย) ผลต่าง
ดังกล่าวจะไม่ถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายจากกรมสรรพากร จึงอาจกล่าวได้ว่าส่วนลดที่เกิดจากการ
ออกตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้การค้าดังกล่าว ถือเป็นเงินได้ทำนองเดียวกับดอกเบี้ยเช่นเดียวกัน
อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อกรมสรรพากรถือว่าส่วนลดดังกล่าวเป็นเงินได้ทำนอง
เดียวกับดอกเบี้ย ตามหลักการทางภาษีแล้ว ควรถือว่าเงินได้ดังกล่าวจะถือเป็นรายได้ที่ต้อง
นำมาคำนวณเพื่อเสียภาษีเมื่อถึงกำหนดจ่ายชำระดอกเบี้ยเท่านั้น ซึ่งกรณีดังกล่าวข้างต้นน่าที่
จะถือว่าถึงกำหนดจ่ายชำระราคาดอกเบี้ยเมื่อถึงกำหนดไถ่ถอนตั๋วแล้วเท่านั้น ทั้งนี้ตามหนังสือ
ตอบข้อหารือกรมสรรพากรที่ กค. 0802(ก)/11721 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2535

ณ ที่จ่ายตามมาตรา 70 แห่งประมวลรัษฎากร และหากบริษัท A ถือตัวแลกเงินจนถึงกำหนดไถ่ถอน เมื่อบริษัท ข. จ่ายเงิน 110 บาท ตามหน้าตั๋วให้แก่บริษัท A ส่วนต่าง 10 บาท (110-100) ถือเป็นเงินได้ลักษณะทำนองเดียวกับดอกเบี้ยย ดังนั้นบริษัท ข. จึงมีหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่ายตามมาตรา 70 แห่งประมวลรัษฎากร

อย่างไรก็ตาม หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปว่า บริษัท A ไม่ได้ถือตัวจนครบกำหนดไถ่ถอน แต่ได้นำตัวแลกเงินดังกล่าวขายต่อให้กับบริษัท B ซึ่งเป็นบริษัทต่างประเทศอีกบริษัทหนึ่งเต็มมูลค่าหรือในราคา 110 บาท เมื่อบริษัท A ได้รับเงินจากการโอนตัวเงินจะไม่ถูกหักภาษีตามกฎหมายไทย เนื่องจากถือเป็นเงินได้ของบริษัทต่างประเทศที่กระทำการกิจการในต่างประเทศไม่เกี่ยวกับประเทศไทย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า ในกรณีการออกตัวแลกเงินเพื่อชำระหนี้ทางการค้าดังกล่าวและเป็นตัวที่ออกโดยมีดอกเบี้ยยหรือส่วนล้ามูลค่าตัวอยู่ด้วยแล้ว แม้ต่อมาผู้ออกตัวจะนำตัวดังกล่าวไปขายลดให้แก่บุคคลอื่น ๆ ส่วนลดที่เกิดจากผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตัวแลกเงินดังกล่าว จะถูกพิจารณาว่าเป็นเงินได้ทำนองเดียวกับดอกเบี้ยยหาใช่ถือเป็นเงินได้ประเภทส่วนลดตามความเข้าใจทั่วไปไม่ นอกจากนี้เงินได้ทำนองเดียวกับดอกเบี้ยยอาจเป็นเงินได้อื่น ๆ อีก เช่น ผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่เกิดจากผู้ทรงตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่นำตราสารนี้ดังกล่าวไปไถ่ถอนกับผู้ออกตราสาร เป็นต้น

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีเงินได้ที่มีลักษณะทำนองเดียวกับดอกเบี้ยยตามที่บัญญัติไว้ในเรื่องภาษีการค้าเดิม อาทิเช่น ในเรื่องของเงินได้ซึ่งได้จากการขายคืนพันธบัตรที่ธนาคารได้ซื้อไว้จากธนาคารแห่งประเทศไทย โดยธนาคารได้ขายคืนกลับไปให้กับธนาคารแห่งประเทศไทยในราคาที่เสนอซื้อ (ราคาที่ตราไว้ในพันธบัตร) บวกด้วยจำนวนที่คิดเป็นร้อยละต่อปีของราคาที่เสนอซื้อ กรมสรรพากรได้วางแนวไว้ว่า ผลต่างของราคาที่เสนอซื้อกับราคาที่เสนอขายคืนเข้าลักษณะเป็นดอกเบี้ยยที่เรียกเก็บตามมาตรา 79 (3) (ก) แห่งประมวลรัษฎากร ผู้ได้รับเงินได้ดอกเบี้ยยดังกล่าวมีหน้าที่เสียภาษีการค้าตามประเภทการค้า

ประมวลรัษฎากร มาตรา 79 หมายรับหมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน ค่าตอบแทนหรือประโยชน์ใด ๆ อันมีมูลค่าที่ได้รับหรือพึงได้รับไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรเนื่องจากการประกอบการค้า เว้นแต่

12 รายการ ชนิด 1 แห่งบัญชีอัตราภาษีการค้า อนึ่งปัจจุบันภาษีการค้าได้ถูกยกเลิกและมีการนำภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะมาใช้แทน ดังนั้นกรณีดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนเห็นว่าธนาคารหรือสถาบันการเงินที่ได้รับผลต่างจากราคาเสนอซื้อกับราคาเสนอขายสิน มีหน้าที่จะต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะสำหรับเงินได้ดอกเบี้ยดังกล่าวด้วย ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 91/5 แห่งประมวลรัษฎากร สำหรับประเด็นเกี่ยวกับภาษีเงินได้ ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อพิจารณาว่าเป็นเงินได้ประเภทดอกเบี้ยแล้วก็จะต้องนำเงินจำนวนดังกล่าวไปรวมคำนวณเป็นรายได้ เพื่อเสียภาษีด้วยเช่นกัน

1.3 เงินได้พึงประ เณประเภทดอกเบี้ยที่ได้รับการยกเว้นภาษี

ปัจจุบันมีการยกเว้นภาษีให้กับเงินได้ดอกเบี้ยของตราสารหนี้ดังต่อไปนี้

1. ดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล เฉพาะพันธบัตรรัฐบาลที่เริ่มจำหน่ายก่อนวันที่ 7 พฤศจิกายน 2534 ในส่วนที่ไม่เกินอัตราสูงสุดของอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประเภทออมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ประกาศกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารพาณิชย์ ซึ่งใช้บังคับอยู่ ณ วันเริ่มจำหน่ายพันธบัตรของรัฐบาล**

(เชิงอรรถต่อ)

(3) รายรับจากการค้าประเภทธนาคาร หมายความว่า

(ก) ดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าธรรมเนียม ค่าบริการหรือกำไรก่อนหักรายจ่ายใด ๆ จากการซื้อหรือขายตัวเงิน และ

(ข) กำไรก่อนหักรายจ่ายใดๆ จากการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายเงินตราการออกตัวเงิน หรือการส่งเงินไปต่างประเทศ

*หนังสือตอบข้อหารือกรมสรรพากรที่ กค. 0802/2894 ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2527

**กฎกระทรวงฉบับที่ 126 (พ.ศ.2509) ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2509 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 167 (พ.ศ. 2528)ใช้บังคับตั้งแต่ 18 เมษายน 2528

2. ดอกเบี้ยพันธบัตรขององค์การบริหารหรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายโดยเฉพาะของประเทศไทย จัดตั้งขึ้นสำหรับให้กู้ยืมเงินเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรม พาณิชยกรรมหรืออุตสาหกรรม ทั้งนี้เฉพาะพันธบัตรที่จำหน่ายในต่างประเทศ และผู้มีเงินได้พึงประเมินนั้นมิได้เป็นผู้อยู่ในประเทศไทย

1.4 การจัดเก็บภาษีเงินได้ประเภทดอกเบี้ย

สำหรับภาระภาษีเงินได้ประเภทดอกเบี้ยไม่ว่าผู้มีเงินได้จะมีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม ภาระภาษีสามารถแบ่งการพิจารณาได้เป็น 3 กลุ่มด้วยกันดังนี้

กลุ่มที่ 1 ภาระภาษีดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล ภาระภาษีของดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล ทั้งนี้ไม่ว่าจะจำหน่ายในหรือนอกตลาดหลักทรัพย์มีลักษณะพิเศษ เนื่องจากพันธบัตรรัฐบาลได้ออกเป็น 3 รุ่น ซึ่งมีภาระภาษีที่แตกต่างกันไปดังนี้

(ก) พันธบัตรที่ออกจำหน่ายก่อนวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2529 จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องนำดอกเบี้ยมาคำนวณเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษี

(ข) พันธบัตรที่ออกจำหน่ายตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2529-วันที่ 7 พฤศจิกายน 2534 แบ่งการพิจารณาเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ

ส่วนที่ 1 ดอกเบี้ยเฉพาะส่วนที่ไม่เกินอัตราสูงสุดของอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด ซึ่งใช้บังคับอยู่ ณ วันเริ่มจำหน่ายพันธบัตร ได้รับการยกเว้นไม่ต้องนำมารวมคำนวณเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษี

ข้อสังเกต - การยกเว้นภาษีตามที่กล่าวมานี้ จะยกเว้นให้เฉพาะผู้มีเงินได้ที่มิได้เป็นผู้อยู่ในประเทศไทยเท่านั้น และเป็นการยกเว้นเฉพาะเงินได้ดอกเบี้ยที่ได้รับจากองค์กรหรือสถาบันการเงินที่ระบุไว้เท่านั้น ดังนั้นหากไม่เข้าเงื่อนไขประการใดประการหนึ่งดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้มีเงินได้จะต้องเสียภาษีตามมาตรา 50 (2) (ก) แห่งประมวลรัษฎากร ทั้งนี้เป็นไปตามหนังสือตอบข้อหารือกรมสรรพากรที่ กค. 0802/10995 ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2537

ส่วนที่ 2 ดอกเบี้ยซึ่งเกินกว่าส่วนที่ 1 หรือที่เกินกว่าอัตราสูงสุดของอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด ซึ่งใช้บังคับอยู่ ณ วันเริ่มจำหน่ายตามระยะเวลาที่เป็นผู้ทรงพันธบัตรต้องนำมารวมคำนวณเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษีตามอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเมื่อถึงกำหนดการยื่นรายการตอนสิ้นปี แต่ถ้าผู้มีเงินได้ถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ในอัตราร้อยละ 15 มีสิทธิเลือกไม่นำดอกเบี้ยดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษี

(ค) พันธบัตรที่ออกจำหน่ายตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2534 ผู้มีเงินได้จากดอกเบี้ยพันธบัตรรุ่นนี้ จะต้องนำดอกเบี้ยมารวมคำนวณเป็นเงินได้ เพื่อเสียภาษีตามอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เมื่อถึงกำหนดยื่นรายการตอนสิ้นปี แต่ถ้าผู้มีเงินได้ถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ในอัตราร้อยละ 15 มีสิทธิเลือกไม่นำดอกเบี้ยดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษี

กลุ่มที่ 2 ภาระภาษีดอกเบี้ยตัวเงิน หุ้นกู้ และหุ้นกู้แปลงสภาพ ภาระภาษีหัก ณ ที่จ่าย ขณะที่ผู้จ่ายเงินได้ดอกเบี้ยให้แก่ผู้ถือตัวเงินหุ้นกู้ หรือหุ้นกู้แปลงสภาพ ผู้จ่ายเงินได้จะต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ของดอกเบี้ยที่จ่าย สิ้นปีผู้มีเงินได้จะต้องนำดอกเบี้ยมารวมคำนวณเป็นเงินได้ เพื่อเสียภาษีตามอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเมื่อถึงกำหนดยื่นรายการตอนสิ้นปี แต่ถ้าผู้มีเงินได้ถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ในอัตราร้อยละ 15 มีสิทธิเลือกไม่นำดอกเบี้ยดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษี

กลุ่มที่ 3 ภาระภาษีดอกเบี้ยบัตรเงินฝาก (เฉพาะกรณีบัตรเงินฝาก NCD (Negotiable Certificate of Deposit)) ดังที่ได้กล่าวไว้ในส่วนข้างต้นถึงลักษณะของบัตรเงินฝากแล้วนั้น จะเห็นว่าดอกเบี้ยจากบัตรเงินฝาก ย่อมเข้าลักษณะเป็นเงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากอันเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (4)(ก) แห่งประมวลรัษฎากร ธนาคารหรือบริษัทเงินทุน ผู้จ่ายดอกเบี้ยจึงมีหน้าที่ต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ของเงินได้^๑ และในกรณีที่ลักษณะที่ดอกเบี้ยดังกล่าวเกิดจากบัตรเงินฝากที่ออกโดยธนาคาร ผู้มี

^๑กฎกระทรวงฉบับที่ 169 (พ.ศ. 2529) ใช้บังคับวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2529 ยกเลิกโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 187 (พ.ศ. 2534) ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 7 พฤศจิกายน 2534

^๒ประมวลรัษฎากร มาตรา 50 (2)(ข)

เงินได้จะมีสิทธิเลือกเสียภาษีเงินได้ในอัตราร้อยละ 15 ของเงินได้ โดยไม่ต้องนำไปรวม
 คำนวณกับเงินได้อื่นๆ แต่หากดอกเบี๋ยดังกล่าวเกิดจากบัตรเงินฝากที่ออกโดย
 บริษัทเงินทุน ผู้มีเงินได้จะต้องนำดอกเบี๋ยดังกล่าวไปรวมกับเงินได้อื่นๆ เสมอ ไม่มีสิทธิ
 เลือกเสียภาษีอย่างเช่นกรณีดอกเบี๋ยจากบัตรเงินฝากของธนาคาร จะเห็นว่าการเก็บภาษีใน
 ไม่เท่าเทียมกันระหว่างดอกเบี๋ยบัตรเงินฝากที่ออกโดยบริษัทเงินทุน กับดอกเบี๋ยบัตรเงินฝากที่
 ออกโดยธนาคาร อาจส่งผลกระทบต่อในทางที่ไม่ส่งเสริมบัตรเงินฝากที่ออกโดยบริษัทเงินทุน
 ซึ่งวิธีการจัดเก็บภาษีดังกล่าว เมื่อวิเคราะห์แล้วจะเห็นว่าขัดกับหลักการจัดเก็บภาษีที่ดีในหลัก
 ความเป็นธรรมในแนวนอน กล่าวคือผู้มีเงินได้เท่ากันแต่เสียภาษีต่างกัน และอาจทำให้ผู้มี
 เงินได้เกิดความสับสน และไม่แน่ใจในการที่จะเสียภาษีให้ถูกต้อง นับเป็นอุปสรรคทางภาษีใน
 การพัฒนาตราสารหนี้บางชนิด นอกจากนั้นยังขัดต่อหลักการจัดเก็บภาษีที่ดีในหลักของความ
 เป็นกลางทางภาษีที่กำหนดไว้ว่า รัฐบาลไม่ควรดำเนินการใด ๆ ที่จะกระทบกระเทือนการ
 ตัดสินใจทางเศรษฐกิจของภาคเอกชน ทั้งนี้เพราะการกำหนดให้ภาระภาษีของตราสารหนี้
 ชนิดเดียวกัน แต่ผู้ออกต่างกันมีภาระภาษีที่ได้เปรียบเสียเปรียบกันอยู่นั้นมีผลเท่ากับเป็นการ
 เลือกปฏิบัติ จึงขัดต่อหลักความเป็นกลางทางภาษี

1.5 การคำนวณภาษี

ปัจจุบันการคำนวณเงินได้พึงประเมินตามประมวลรัษฎากรมาตรา 40
 (4)(ก) สำหรับเงินได้ประเภทดอกเบี๋ย นับได้ว่าเป็นกรณีของการเสียภาษีในลักษณะเงินได้
 แยกประเภท กล่าวคือผู้มีเงินได้จากดอกเบี๋ยอาจเลือกเสียภาษีแยกจากเงินได้ประเภทอื่น
 ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลรัษฎากร มาตรา 48 (3) ซึ่งได้กำหนดให้ผู้ที่ได้รับเงินได้ประเภท
 ดอกเบี๋ยตามมาตรา 40 (4) (ก) มีสิทธิเลือกเสียภาษีต่างหากจากเงินได้ประเภทอื่นได้ใน

ประมวลรัษฎากร มาตรา 48 (3) (ก)

กรณีบัตรเงินฝากที่ให้ผลตอบแทนทั้งในรูปดอกเบี๋ยและส่วนลดนั้น เมื่อวิเคราะห์
 ภาระภาษี ให้แยกพิจารณาตามส่วนโดยส่วนที่เป็นรายได้ดอกเบี๋ยเสียภาษีตามบทบัญญัติในเรื่อง
 ของดอกเบี๋ย ส่วนที่เป็นส่วนลดเสียภาษีตามบทบัญญัติในเรื่องของส่วนลด

อัตราร้อยละ 15 หรือผู้มีเงินได้อาจจะเลือกนำดอกเบี้ยที่ได้รับมารวมกับเงินได้พึงประเมินประเภทอื่นเพื่อคำนวณเสียภาษี โดยในการคำนวณภาษีสำหรับดอกเบี้ยนั้น กฎหมายไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายที่จะนำมาหักออกจากเงินได้ดังกล่าว เนื่องจากเงินได้ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นเงินได้ที่ได้รับจากทุนซึ่งไม่ต้องใช้แรงงานในการก่อให้เกิดเงินได้ขึ้น กฎหมายจึงไม่ยอมให้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ผู้มีเงินได้จึงต้องนำเงินได้นั้นทั้งจำนวนไปรวมกับเงินได้พึงประเมินอื่นที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว และนำผลรวมมาหักด้วยค่าลดหย่อนต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ยอดคงเหลือเป็นเงินได้สุทธิที่นำมาเป็นฐานในการคำนวณภาษีตามอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อไป

ซึ่งรูปแบบการเก็บภาษีในปัจจุบันนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียภาษีเลือกเสียภาษีโดยวิธีการหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้มีเงินได้ในรูปดอกเบี้ยที่ต้องเสียภาษีอัตราขั้นสุดท้าย (Marginal tax rate) สูงกว่าร้อยละ 15 อยู่แล้ว เลือกเสียภาษีในอัตราร้อยละ 15 แทน ส่วนผู้ที่เสียภาษีในอัตราต่ำกว่านั้น ก็จะเลือกรวมดอกเบี้ยเข้ากับเงินได้อื่น ๆ เพื่อคำนวณภาษีตามปกติ จะเห็นว่าการบัญญัติให้มีการเก็บภาษีในลักษณะเช่นนี้จะ เป็นผลดีกับผู้มีเงินได้สูงจะเสียภาษีได้ถูกลง (หากเลือกเสียภาษีในอัตราร้อยละ 15) ในขณะที่ผู้มีเงินได้ต่ำก็สามารถเลือกเสียภาษีในอัตราก้าวหน้าโดยนำไปรวมกับเงินได้อื่น ในแง่ของกรมสรรพากรผู้จัดเก็บภาษีการกำหนดให้ผู้เสียภาษีมีโอกาสเลือกเสียภาษีได้ในลักษณะเช่นนี้ถือเป็นการสร้างความสมัครใจให้แก่ผู้เสียภาษีทางหนึ่ง ส่วนในแง่ของผู้มีเงินได้ไม่ว่าจะเป็นผู้มีเงินได้สูงหรือต่ำ ย่อมพอใจกับการให้สิทธิในการเลือกเสียภาษีดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การให้เลือกเสียภาษีโดยวิธีนี้นับได้ว่าเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคคลให้มีการลงทุนในตราสารหนี้กันมากขึ้นวิธีหนึ่ง

2. กรณีผู้มีเงินได้ เป็นนิติบุคคล

ในการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า การแบ่ง

ข้อสังเกต ในแง่ของผู้มีเงินได้สำหรับภาษีที่ถูกหัก ณ ที่จ่ายไปนั้น กฎหมายให้ถือเป็นเครดิตของผู้เสียภาษีในการคำนวณภาษีเมื่อถึงกำหนดเวลายื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีประจำปี ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลรัษฎากร มาตรา 60

ประเภทผู้มีหน้าที่เสียภาษีของไทยใช้หลักแหล่งจดทะเบียน (place of incorporation) ดังนั้นการจัดเก็บภาษีที่เกี่ยวข้องกับรายได้จากตราสารหนี้ ผู้เขียนได้แยกอธิบายการเสียภาษีเงินได้ของนิติบุคคลตามลักษณะการจัดเก็บภาษีดังได้อธิบายไว้แล้วในส่วนข้างต้นเป็น 2 กรณี ดังนี้ คือ

2.1 นิติบุคคลไทยหรือนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทย

2.1.1 ภาระภาษีหัก ณ ที่จ่าย กรณีนิติบุคคลไทย หรือนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทย มีรายได้ดอกเบี้ยจากตราสารหนี้ ถือว่าเป็นนิติบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีเงินได้ทั้งหมดที่เกิดจากแหล่งเงินได้ทั้งในประเทศไทยและนอกประเทศ ดังนั้นในกรณีของดอกเบี้ยไม่ว่าจะมาจากแหล่งเงินได้ใด นิติบุคคลผู้มีเงินได้ตาม 2.1 นี้ จะไม่มีภาระภาษีหัก ณ ที่จ่ายจนกว่าจะถึงสิ้นปีจึงนำไปรวมคำนวณเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษีตอนสิ้นปี ทั้งนี้ดอกเบี้ยตามที่กล่าวในที่นี่รวมถึงดอกเบี้ยพันธบัตร ดอกเบี้ยหุ้นกู้และหุ้นกู้แปลงสภาพด้วยยกเว้นเฉพาะในกรณีของดอกเบี้ยตัวเงินและดอกเบี้ยเงินฝากหากนิติบุคคลตาม 2.1 นี้ เป็นผู้ได้รับดอกเบี้ยดังกล่าวจะมีภาระภาษีหัก ณ ที่จ่ายดังนี้คือ

ก) กรณีผู้จ่ายเงินได้เป็นธนาคารตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารพาณิชย์และบริษัทตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ จ่ายดอกเบี้ยจากตัวเงิน หรือบัตรเงินฝากให้แก่บริษัทไทยหรือบริษัทต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทย จะต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ในอัตราร้อยละ 1 (ยกเว้นกรณีการจ่ายดอกเบี้ยตัวเงินให้แก่มูลนิธิหรือสมาคมซึ่งประกอบกิจการมีรายได้ ผู้จ่ายเงินได้ดังกล่าวจะต้องหักภาษีไว้ในอัตราร้อยละ 10 เว้นแต่เป็นมูลนิธิหรือสมาคมที่มีการประกาศให้เป็นสาธารณกุศลตาม

นิติบุคคลไทยในที่นี่ไม่รวมถึงกองทุนรวม ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้งเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 เนื่องจากว่ากองทุนรวมดังกล่าวไม่เข้าลักษณะ เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือกองทุนรวมตามคํานิยามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร ดังนั้นดอกเบี้ยที่จ่ายให้แก่กองทุนรวมดังกล่าวซึ่งไม่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้จ่ายจึงไม่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายแต่อย่างใดและสิ้นปีกองทุนรวมดังกล่าวก็ไม่มีหน้าที่จะได้นำดอกเบี้ยดังกล่าวมาคำนวณเสียภาษี

ประมวลรัษฎากรมาตรา 47 (7)(ข) จะได้รับยกเว้นภาษี”

ข) กรณีผู้จ่ายเงินได้เป็นรัฐบาล หรือองค์กรของรัฐบาล เช่นธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จ่ายดอกเบี้ยจากตัวเงิน หรือบัตรเงินฝากให้แก่บริษัทไทย หรือบริษัทต่างประเทศ ที่ประกอบกิจการในประเทศไทย จะต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ในอัตราร้อยละ 1 ทั้งนี้รวมถึงกรณีการจ่ายดอกเบี้ยตัวเงินให้แก่มูลนิธิหรือสมาคม ทั้งนี้เฉพาะมูลนิธิหรือสมาคมที่มีการประกอบกิจการมีรายได้เท่านั้น”

2.1.2 การเสียภาษีจากกำไรสุทธิ นิติบุคคลดังกล่าวตาม 2.1

(ยกเว้นกองทุนรวมที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535) ไม่ว่าจะได้รับเงินได้ดอกเบี้ยจากตราสารหนี้ประเภทใดก็ตาม ดอกเบี้ยดังกล่าวถือเป็นเงินได้ตามมาตรา 65 แห่งประมวลรัษฎากร นิติบุคคลดังกล่าวจะต้องนำรายได้นั้นไปรวมกับรายได้จากการประกอบกิจการอย่างอื่นแล้วหักด้วยรายจ่าย เหลือเท่าใดเป็นกำไรสุทธิ นำมาเป็นฐานในการคำนวณภาษี และหากนำเงินที่เหลือจากการเสียภาษีจำหน่ายออกไปยังต่างประเทศ ต้องเสียภาษีจากจำนวนเงินที่จำหน่ายนั้นอีก

คำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป. 4/2528 เรื่องสั่งให้ผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินตาม มาตรา 40 แห่งประมวลรัษฎากร มีหน้าที่หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ลงวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2528 ข้อ 4 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป.19/2530 ลงวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2530

ผู้เขียนให้ข้อสังเกตว่า กรณีภาษีหัก ณ ที่จ่ายตามคำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป.4 /2528 ดังกล่าวนั้น กำหนดให้หักภาษี ณ ที่จ่ายเฉพาะกรณีธนาคาร และสถาบันการเงินอื่น ๆ ตามที่กำหนดเป็นผู้จ่ายดอกเบี้ยจากตัวเงิน หรือดอกเบี้ยเงินฝากให้แก่บริษัทไทยหรือบริษัทต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทยเท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดให้หักภาษี ณ ที่จ่ายในกรณีสถาบันการเงินดังกล่าวจ่ายเงินได้ประเภทส่วนลดหรือกำไรจากการโอน (Capital gain) ดังนั้น กรณีนิติบุคคลดังกล่าวได้รับเงินได้ประเภทส่วนลดหรือกำไรจากการโอน (Capital gain) จากตัวเงินหรือเงินฝากแม้จะเป็นเงินได้ตามมาตรา 65 แห่งประมวลรัษฎากร เช่นเดียวกับดอกเบี้ย แต่ผู้จ่ายเงินได้ไม่มีหน้าที่หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายแต่อย่างใด

”ประมวลรัษฎากร มาตรา 69 ทวิ

2.1.3 การยกเว้นภาษี ปัจจุบันนิติบุคคลไทยไม่มีทบต้นผู้ดักเงินภาษีสำหรับเงินได้ประเภทดอกเบี้ย นิติบุคคลดังกล่าวจึงต้องนำดอกเบี้ยมารวมคำนวณเป็นรายรับเสมอ ส่วนนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทยไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับยกเว้นภาษีตามอนุสัญญาภาษีซ้อน จึงต้องนำดอกเบี้ยมารวมคำนวณเป็นรายรับเพื่อเสียภาษีเช่นเดียวกับนิติบุคคลไทย

2.2 นิติบุคคลต่างประเทศที่ได้ประกอบกิจการในประเทศไทย

2.2.1 การภาษีหัก ณ ที่จ่าย ผู้มีเงินได้ประเภทดอกเบี้ยจากตราสารหนี้ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลต่างประเทศที่ได้ประกอบกิจการในประเทศไทยจะเสียภาษีจากยอดรายรับ ซึ่งผู้มีเงินได้จะถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ของเงินได้ โดยผู้ที่จ่ายเงินได้เป็นผู้มีหน้าที่หักและนำส่งเมื่อมีการจ่ายเงินได้ดังกล่าว และผู้มีเงินได้ไม่ต้องนำเงินได้ดังกล่าวมาเสียภาษีอีก ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 70 แห่งประมวลรัษฎากร

2.2.2 การยกเว้นภาษี ในกรณีของนิติบุคคลต่างประเทศที่ได้ประกอบกิจการในประเทศไทยจะได้รับยกเว้นภาษีสำหรับเงินได้ประเภทดอกเบี้ย หากสามารถพิสูจน์ได้ว่านิติบุคคลดังกล่าวไม่มีสถานประกอบการถาวรในประเทศไทย โดยอาศัยอนุสัญญาภาษีซ้อนเป็นบทบัญญัติในการยกเว้นภาษี ปัจจุบันอนุสัญญาภาษีซ้อนส่วนใหญ่จะยกเว้นภาษีโดยกำหนดเงื่อนไขไว้ว่าผู้รับดอกเบี้ยที่จะได้รับยกเว้นภาษีตามอนุสัญญาภาษีซ้อน จะต้องเป็นรัฐบาล หรือธนาคารกลาง หรือสถาบันการเงินของรัฐบาล ซึ่งจะได้รับยกเว้นภาษีสำหรับเงินได้ดอกเบี้ยทั้งจำนวน แต่หากผู้รับเงินได้เป็นสถาบันการเงินอื่นหรือบริษัทประกันภัย จะต้องเสียภาษีอัตรา 10%

นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้นี้ จะต้องเสียภาษีดอกเบี้ยตามปกติในอัตรา 15% รายละเอียดปรากฏตามตารางท้ายบทที่ 6

การจัดเก็บภาษีสำหรับเงินได้ประเภทส่วนลด

1. กรณีผู้มีเงินได้เป็นบุคคลธรรมดา

จากการอธิบายถึงหัวข้อที่มาของรายได้อันเกิดจากตราสารหนี้ในเรื่องของส่วนลดนั้น สรุปไว้เบื้องต้นว่า ส่วนลดถือเป็นเงินได้ประเภทหนึ่ง โดยพิจารณาเทียบเคียงกับ

ความหมายทางเศรษฐศาสตร์ของคำว่า "เงินได้" ที่ได้กำหนดไว้ว่า สิ่งที่ถูกกำหนดว่าเป็นเงินได้หรือไม่นั้น พิจารณาจากการเพิ่มขึ้นสุทธิของอำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจซื้อ หรือสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจของบุคคลในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ปัญหาที่ยังคงค้างพิจารณาถึงคือจุดที่จะถือว่าเกิดเงินได้ส่วนลดขึ้นเมื่อใด ซึ่งในเรื่องนี้อาจพิจารณาไปได้ใน 2 แนวทางคือ แนวทางแรกอาจพิจารณาได้ว่า การที่บริษัทผู้ออกตราสารหนี้ขายตราสารหนี้ต่ำกว่าราคาที่เราได้ไว้ในตราสารหนี้ ถือว่ามีการเพิ่มขึ้นสุทธิของอำนาจทางเศรษฐกิจ หรืออำนาจซื้อหรือสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจในขณะนั้นแล้ว เนื่องจากเมื่อนำส่วนลดมาเปรียบเทียบกับกำไรให้ดอกเบี้ยการให้ดอกเบี้ยเปรียบเสมือนการเก็บค่าธรรมเนียมจากการใช้เงินอย่างหนึ่ง ดังนั้นการให้ส่วนลดจึงเปรียบเสมือนการคิดค่าธรรมเนียมการให้เงินล่วงหน้า ตัวอย่างเช่น การออกตราสารหนี้โดยกำหนดราคาได้ถอนไว้ 100 บาท หากผู้ออกตราสารจำหน่ายตราสารหนี้ไปในราคา 90 บาท จะเห็นว่ามีผลต่างระหว่างราคาได้ถอนและราคาจำหน่ายตราสารหนี้อยู่ 10 บาท ซึ่ง ณ จุดนี้เองผู้ให้ความเห็นฝ่ายนี้เห็นว่าจำนวนเงิน 10 บาทนี้ ถือเป็นกำไรเพิ่มขึ้นสุทธิของอำนาจทางเศรษฐกิจ หรืออำนาจซื้อแก่ผู้ซื้อตราสาร ตามคำนิยามของคำว่า เงินได้ตามความหมายทางเศรษฐศาสตร์แล้วเพราะแทนที่ผู้ซื้อตราสารจะต้องจ่ายเงินชำระราคาตราสารในจำนวน 100 บาท ผู้ซื้อตราสารเพียงแต่สละการใช้ประโยชน์ในเงินจำนวน 90 บาท (เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการรับคืนเงินในภายหลัง 100 บาท) ดังนั้นอาจถือเป็นเงินได้ตามความหมายทางเศรษฐศาสตร์แล้วในทันทีที่ขายลดตราสารหนี้ ซึ่งหากนำแนวคิดในเรื่องนี้มาปรับกับหลักการทางบัญชี สามารถอธิบายได้ว่าการที่รับรู้ส่วนลดเป็นเงินได้ทันทีนั้นเป็นเรื่องของการรับรู้รายได้โดยใช้เกณฑ์สิทธิ กล่าวคือการที่ผู้ซื้อตราสารหนี้ชำระเงิน 90 บาท เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเรียกร้องในการที่จะรับชำระหนี้ตามตราสารในราคาที่เราได้ไว้ 100 บาท ถือได้ว่ามีรายได้เกิดขึ้นตามเกณฑ์สิทธิแล้ว ส่วนอีกแนวทางหนึ่งอาจพิจารณาได้เช่นกันว่าการที่ผู้ซื้อตราสารหนี้สามารถซื้อตราสารหนี้ในราคา 90 บาท (ในขณะที่ราคาหน้าตัวกำหนดไว้ 100 บาท) หากใช่เป็นการทำให้อำนาจซื้อหรืออำนาจทางเศรษฐกิจของผู้ซื้อตราสารหนี้เพิ่มขึ้นในทันทีที่ซื้อไม่ เหตุเพราะว่าอำนาจซื้อของผู้ซื้อตราสารหนี้ควรจะเพิ่มขึ้นต่อเมื่อพิจารณาจากขณะที่ได้รับชำระเงินค่าตราสารหนี้คืนเท่านั้น ดังนั้นในขณะที่ซื้อตราสารหนี้โดยมีส่วนลดนั้นยังถือไม่ได้ว่ามีเงินได้ส่วนลดเกิดขึ้น การให้ส่วนลดเป็นเพียงแต่เทคนิคทางการเงินอย่างหนึ่งเท่านั้น ซึ่งผลในกรณีนี้ไม่ต่างจากกรณีที่ผู้ซื้อตราสารหนี้ที่ออกในราคา 90 บาท โดยกำหนดว่าจะได้รับดอกเบี้ยอีก 10 บาทในอนาคต ดังนั้นในกรณีที่ผู้ซื้อตราสารหนี้โดยมีส่วนลดควรได้รับการปฏิบัติทางภาษีเช่นเดียวกับกรณีการออกตราสารหนี้โดยมีดอกเบี้ยเช่นกันซึ่งในแนวทางที่

สองนั้น หากอธิบายโดยใช้หลักในทางเศรษฐศาสตร์นั้นผู้มีเงินได้จะได้รับสิทธิจากการเพิ่มขึ้น
 สหทธิของเงินเป็นตัวเงินจริง ๆ ก็ต่อเมื่อผู้มีเงินได้ได้รับเงินคืน 100 บาท เมื่อครบกำหนด
 อายุการไถ่ถอนแล้วเท่านั้น ทั้งนี้สอดคล้องกับเกณฑ์การรับรู้เงินได้ทางภาษีของบุคคลธรรมดา
 ในเรื่องการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยหลักแล้วควรรับรู้รายได้ตามเกณฑ์เงินสด
 ให้ถือว่าเงินได้ซึ่งจะต้องเสียภาษีต้องเป็นสิ่งที่ได้รับมาแล้วเท่านั้น ไม่ใช่เพียงสิทธิเรียกร้อง
 ที่จะได้รับมาในภายหน้า ดังนั้นแม้ว่าผู้ซื้อตราสารจะจ่ายเงินค่าซื้อตราสารเพียง 90 บาท
 แต่สิทธิที่จะได้รับเป็นตัวเงินจริง ๆ จะถึงกำหนดเมื่อครบกำหนดอายุเวลาการไถ่ถอนแล้ว
 เท่านั้น จึงควรถือว่าเงินได้ส่วนลดเกิดขึ้นเมื่อถึงกำหนดไถ่ถอนแล้วเท่านั้น ผู้เขียนเห็นด้วย
 กับแนวความคิดหลังนี้ เพราะเมื่อพิจารณาตามหลักความเหมาะสมในการจัดเก็บภาษีแล้ว หาก
 เกิดกรณีบริษัทผู้ออกตราสารดังกล่าวเกิดล้มละลาย ผู้ซื้ออาจจะไม่ได้รับเงินต้นคืน แต่กลับต้อง
 เสียภาษีสำหรับส่วนลดที่ถือเป็นเงินได้ไปตั้งแต่ต้น เช่นนี้ย่อมไม่ยุติธรรมต่อผู้ซื้อ

1.1 วิวัฒนาการในการจัดเก็บภาษีเงินได้ประเภ ส่วน

ก่อนที่จะมีการแก้ไขประมวลรัษฎากรโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
 ประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2534 การกู้ยืมโดยการออกตั๋วเงินและขายตั๋วเงินให้
 แก่ผู้ให้กู้ที่เป็นบุคคลธรรมดา หรือที่เป็นบริษัทในต่างประเทศจะเป็นที่นิยม เนื่องจากมีต้นทุน
 ทางการเงินต่ำที่สุด เนื่องจากขณะนั้นยังไม่มีบทบัญญัติที่บังคับให้บริษัทผู้ออกตั๋วเงินต้องทำการ
 หักภาษี ณ ที่จ่ายในส่วนลด เว้นแต่เป็นกรณีของบริษัทเงินทุนเป็นผู้ออกตั๋วเงินและขายลดให้แก่
 บุคคลธรรมดาหรือบริษัทต่างประเทที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทย เพราะฉะนั้นจะเห็น
 ว่าก่อนปี 2534 บริษัทไทย หรือบริษัทต่างประเทที่ประกอบกิจการในประเทศไทยจะไม่ถูกหัก
 ภาษี ณ ที่จ่ายจากส่วนลดที่เกิดจากผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตั๋วเงิน จน
 กระทั่งในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2534 ได้มีการแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร มาตรา 40
 (4)(ก) โดยกำหนดนิยามใหม่ให้มีขอบเขตครอบคลุมถึงตั๋วเงินที่ออกโดยบริษัททั่วไป ดังนั้น
 การออกตั๋วเงินขายในราคาส่วนลดแก่ผู้ให้กู้นั้นต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย เนื่องจากกฎหมายให้ถือ

ว่าบุคคลธรรมดาได้รับส่วนลดและต้องถูกหักภาษีในส่วนลดทันทีในอัตราร้อยละ 15 ตามมาตรา 50 (2) (ค) ซึ่งมีผลให้ภาระภาษีในตัวเงินที่ออกขายในอัตราร้อยละนั้นเกิดขึ้นก่อนตัวเงินที่มีดอกเบี้ย สันนิษฐานผู้มีเงินได้มีสิทธิเลือกเสียภาษีเงินได้ในอัตราร้อยละ 15 ของเงินได้โดยไม่ต้องนำไปรวมคำนวณกับเงินได้อื่น

1.2 ขอบเขตเงินได้พึงประเมินประเภทส่วนลด

ตามประมวลรัษฎากรได้กำหนดในเรื่องส่วนลดไว้ในเงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40 (4) (ก) โดยจัดให้รวมอยู่กับเงินได้ประเภทเดียวกันกับดอกเบี้ย

อย่างไรก็ตาม โดยผลของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3980/2535 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1841/2534 ได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ว่า ส่วนลดจากการซื้อตัวเงินไม่อาจถือเป็นดอกเบี้ยได้ตามพระราชบัญญัติเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา^๑ เว้นแต่เป็นตัวเงินซึ่งออกเป็นประกันการกู้ยืมเงินพร้อมดอกเบี้ย และกรมสรรพากรยอมรับหลักเกณฑ์ดังกล่าวตลอดมา^๒ "จากที่ได้กล่าว

ผู้เขียนเห็นว่าการเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดายังคงยึดหลักเกณฑ์เงินสตอยู่ โดยที่ยังถือว่าส่วนลดจะเป็นเงินได้เมื่อครบกำหนดได้ถอนแล้วเท่านั้น แต่การที่กรมสรรพากรกำหนดให้มีการเก็บภาษีทันทีที่ขายลดนั้น เพื่อเหตุผลในความสะดวกในการจัดเก็บภาษีเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นกรณีของการเก็บภาษีเงินได้ส่วนลดของผู้มีเงินได้ประเภทบุคคลธรรมดานั้น จึงถือได้ว่าเป็นข้อยกเว้นจากหลักในการจัดเก็บภาษีโดยทั่วไป

^๑หนังสือตอบข้อหารือกรมสรรพากรที่ กค.0802/3837 วันที่ 29 มีนาคม 2531

^๒จากคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับดังกล่าวมีผู้เขียนให้ตั้งข้อสังเกตว่าคำพิพากษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ศาลไทยยอมรับว่าส่วนลดไม่ใช่เงินได้ประเภทเดียวกับดอกเบี้ย จึงไม่สามารถนำข้อกำหนดใด ๆ ที่เกี่ยวกับดอกเบี้ยมาใช้ได้ แต่อย่างไรก็ตามมีข้อนำคิดว่าหากเป็นกรณีที่บริษัทออกตัวเงินซึ่งเป็นประกันการกู้ยืมเงินพร้อมดอกเบี้ยแล้ว ผู้ออกตัวไม่มีสิทธิออกตัวโดยให้ส่วนลดเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยตามที่กฎหมายกำหนด กรณีเช่นนี้จะถือได้หรือไม่ว่าศาลอาจยอมรับได้ว่าในบางกรณีการให้ส่วนลดก็คือ การให้ดอกเบี้ยนั่นเอง ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจริงภาระภาษีของตราสารหนี้ที่มีส่วนลดกับตราสารหนี้ที่มีดอกเบี้ย ในกรณีดังกล่าวน่าจะได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน

มาแล้วในหัวข้อ เรื่องที่มาของรายได้อันเกิดจากตราสารหนี้ จะเห็นได้ว่าความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปของคำว่าส่วนลดอาจเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ กรณีการขายครั้งแรกต่ำกว่าราคาไถ่ถอนกับการขายครั้งต่อ ๆ ไป ที่ไม่ใช่ครั้งแรก หรือที่รู้จักกันนามการขายลดตัวเงิน เพื่อให้เห็นถึงปัญหาดังกล่าวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนจะอธิบายโดยยกตัวอย่างประกอบดังต่อไปนี้

1.3 การยกเว้นภาษีเงินได้ประเภทส่วนลด

ปัจจุบันเงินได้ประเภทส่วนลด ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการยกเว้นภาษี มีเพียงแต่คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยภาษีการที่ 30/2538 เท่านั้น ที่ได้วินิจฉัยถึงความหมายผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิ ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 40 (4) (ก) ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจากคำวินิจฉัยฉบับดังกล่าวอาจสรุปได้ว่ากรมสรรพากรมีนโยบายเรียกเก็บภาษีเฉพาะจากส่วนลดที่เกิดจากผู้ซื้อ ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาคนแรกเท่านั้น ผลของการตีความอาจถือได้ว่าเป็นการตีความให้มีผลเป็นการยกเว้นการเก็บภาษีสำหรับเงินได้ส่วนลดที่เกิดจากบุคคลธรรมดาในทอดต่อ ๆ ไป

1.4 การจัดเก็บภาษีเงินได้ประเภทส่วนลด

1.4.1 ภาระภาษีเงินได้ประเภทส่วนลดก่อนวันที่ออกคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยภาษีอากรที่ 30/2538 ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ถึงภาระภาษีส่วนลดซึ่งจะเกิดจากตราสารหนี้ 5 ประเภท ที่ผู้เขียนได้กำหนดไว้ ซึ่งภาระภาษีสำหรับเงินได้ประเภทส่วนลดที่เกิดจากตราสารหนี้ไม่ว่าเป็นประเภทใดใน 5 ประเภทดังกล่าว ผู้ทรงคนแรกจะถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตรา 15% ทันทีที่มีการขายลดตราสารหนี้ดังกล่าว ผู้ออกตราสาร หรือผู้จ่ายเงินได้มีหน้าที่เรียกเก็บภาษีเงินได้จากผู้มีเงินได้ดังกล่าว โดยให้ถือว่าเป็นภาษีที่ถูกหักไว้ตามมาตรา 50 (2) (ค) แห่งประมวลรัษฎากร และผู้มีเงินได้มีสิทธิเลือกเสียภาษีเงินได้ในอัตราร้อยละ 15 ของเงินได้เป็นอย่างอื่นอีก ทั้งนี้ตามมาตรา 48 (3)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร โดยไม่ต้องนำไปรวมคำนวณกับเงินได้ ส่วนผลต่างที่ได้จากราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายในทอดต่อ ๆ ไป เนื่องจากยังมีความไม่ชัดเจนอยู่ในทางปฏิบัติกรมสรรพากร

ไม่เคยจัดเก็บภาษีสำหรับเงินได้ดังกล่าว

1.4.2 ภาระภาษีเงินได้ประเภทส่วนลดตามแนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยภาษีอากรที่ 30/2538 หลังจากวันที่ 21 กันยายน 2538 ซึ่งเป็นวันที่ออกคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยภาษีอากรที่ 30/2538 มีผลใช้บังคับภาระภาษีสำหรับเงินได้ประเภทส่วนลดสำหรับผู้มีเงินได้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาจะต้องแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ

1. กรณีผู้มีเงินได้เป็นผู้ทรงคนแรกจะต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตรา 15% ทันที^{**} โดยให้ถือว่าผู้ออกตัวเงิน ผู้ออกตราสารแสดงสิทธิในหนี้ หรือนิติบุคคลผู้โอนตัวเงิน หรือตราสารดังกล่าวเป็นผู้จ่ายเงินได้ซึ่งมีหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่ายและนำส่ง

2. กรณีผู้มีเงินได้เป็นผู้ทรงรายอื่น ๆ (ที่ไม่ใช่ผู้ทรงคนแรก) ผลประโยชน์ที่ได้จากผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตัวเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ไม่ใช่ทอดแรกจะไม่อยู่ในขอบเขตของคำนิยามเงินได้ตามมาตรา 40(4)(ก) แห่งประมวลรัษฎากร ผู้มีเงินได้ดังกล่าวจึงไม่ต้องเสียภาษีแต่อย่างใด นอกจากนั้นผู้มีเงินได้ยังจะได้รับยกเว้นภาษีหากได้รับเงินได้ประเภทใดจากการจำหน่ายตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ ที่ผู้ทรงคนแรกได้ถูกหักภาษีไว้แล้วตามข้อ 1 ข้างต้น และผู้จ่ายเงินได้ได้ประทับตราว่าได้หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายไว้บนตราสารแล้ว^{***}

ผู้เขียนเข้าใจว่า ในทางปฏิบัติที่ปรากฏว่ากรมสรรพากรได้จัดเก็บภาษีจากเงินได้ส่วนลดที่ไม่ใช่การขายทอดแรกนั้น เป็นเพราะว่าในทางปฏิบัติบุคคลธรรมดาผู้ได้รับส่วนลดในทอดต่อ ๆ ไป ยังมีความไม่แน่ใจว่าเงินได้ส่วนลดดังกล่าวจะตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 40 (4) (ก) แห่งประมวลรัษฎากรที่จะต้องนำมารวมคำนวณเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษีด้วยหรือไม่ ในทางกลับกันตัวบุคคลที่ขายให้แก่บุคคลธรรมดาในทอดต่อไปก็ไม่แน่ใจในเรื่องดังกล่าวเช่นเดียวกัน ในทางปฏิบัติจึงไม่มีการหักภาษีเงินได้ดังกล่าว และยังไม่มีการร้องไปยังกรมสรรพากรจึงปล่อยให้เป็นเรื่องในทางปฏิบัติกันไป

^{**}ประมวลรัษฎากรมาตรา 40 (4) (ก) และมาตรา 50 (2) (ค) ประกอบกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยภาษีอากรที่ 30/2538

^{***}กฎกระทรวงฉบับที่ 196 (พ.ศ. 2538) ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ข้อ 1

1.5 การคำนวณภาษี

เงินได้ประเภทส่วนลดตามประมวลรัษฎากร ถูกจัดให้อยู่ในประเภทเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (ก) ซึ่งตามหลักผู้มีเงินได้จะต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายสำหรับส่วนลดทันทีในอัตรา 15% สิ้นปีผู้มีเงินได้จะต้องนำส่วนลดมารวมคำนวณเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษีตามอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเมื่อถึงกำหนดยื่นรายการตอนสิ้นปี แต่ถ้าผู้มีเงินได้ถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ในอัตราร้อยละ 15 มีสิทธิเลือกไม่นำส่วนลดดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเช่นเดียวกับกรณีเงินได้ประเภทดอกเบี้ย

2. กรณีผู้มีเงินได้เป็นนิติบุคคล

กรณีนิติบุคคลเป็นผู้มีเงินได้ประเภทส่วนลดแยกอธิบายได้เป็น 2 กรณี

2.1 นิติบุคคลไทยหรือนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทย

2.1.1 ภาระภาษีหัก ณ ที่จ่าย กรณีนิติบุคคลไทย และนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทยมีเงินได้ประเภทส่วนลดจะไม่มีภาระภาษีหัก ณ ที่จ่าย จนกว่าจะถึงสิ้นปีจึงนำเงินได้ดังกล่าวมารวมกับรายได้จากการประกอบกิจการอย่างอื่นแล้วหักด้วยรายจ่ายตามที่กฎหมายกำหนด^{*} เหลือเท่าใดเป็นกำไรสุทธินำมาเป็นฐานในการคำนวณภาษีในอัตราร้อยละ 30 ของกำไรสุทธิที่ได้รับ และหากนำเงินที่เหลือจากการเสียภาษีจำหน่ายออกไปยังต่างประเทศต้องเสียภาษีจากเงินจำนวนดังกล่าวอีกร้อยละ 15 ของเงินกำไรที่จำหน่ายออก^{**} นอกจากนั้นกรณีนิติบุคคลดังกล่าวนำเงินได้ของกิจการไปซื้อตราสารหนี้ รายรับจากการซื้อดังกล่าวถือเป็นการประกอบธุรกิจเชิงธนาคารพาณิชย์อันอยู่ในข่ายจะต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะด้วย^{***}

*ประมวลรัษฎากร มาตรา 48 (3) (ข)

**ประมวลรัษฎากร มาตรา 65 ทวิ

***ประมวลรัษฎากร มาตรา 70 ทวิ

****ประมวลรัษฎากร มาตรา 91/5

2.1.2 การเสียภาษีจากกำไรสุทธิ กรณีนิติบุคคลไทยและนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทยมีเงินได้จากส่วนลดมีวิธีการเสียภาษีเช่นเดียวกับภาษีเงินได้ประเภทดอกเบี้ย แต่มีข้อที่ควรจะนำมาพิจารณาในที่นี้คือ กรณีของเงินได้ส่วนลดนั้น หากผู้ได้รับเงินได้ส่วนลดดังกล่าวเป็นนิติบุคคลไทยหรือนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทย ซึ่งจะต้องใช้เกณฑ์สิทธิเป็นเกณฑ์ในการรับรู้รายได้แล้ว นิติบุคคลดังกล่าวจะต้องรับรู้เงินได้ส่วนลดเป็นเงินได้ในปีที่ได้ซื้อตราสารนี้โดยมีส่วนลดดังกล่าวด้วยหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากหากพิจารณาตามเกณฑ์สิทธิแล้ว นิติบุคคลดังกล่าวควรจะรับรู้ถึงเงินได้ส่วนลดเป็นเงินได้ในปีที่ได้ซื้อตราสาร ทั้งนี้เพราะถือได้ว่าเป็นปีที่สิทธิเรียกร้องเกิดขึ้นแล้ว

2.1.3 การยกเว้นภาษี ปัจจุบันนิติบุคคลไทย และนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทย ผู้มีเงินได้ประเภทส่วนลดไม่ได้รับการยกเว้นภาษีด้วยเหตุผลเดียวกันกับกรณีผู้มีเงินได้ประเภทดอกเบี้ย

2.2 นิติบุคคลต่างประเทศที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทย

2.2.1 ภาระภาษีหัก ณ ที่จ่าย กรณีนิติบุคคลต่างประเทศมิได้ประกอบกิจการในประเทศไทยจะเสียภาษีจากยอดรายรับ โดยผู้จ่ายเงินได้ประเภทส่วนลดให้แก่นิติบุคคลดังกล่าว มีหน้าที่จะต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ในอัตราร้อยละ 15 ของเงินได้และ ผู้มีเงินได้ไม่ต้องนำเงินได้ดังกล่าวมาเสียภาษีอีก

2.2.2 การยกเว้นภาษี กรณีเงินได้ประเภทส่วนลดผู้เขียนเห็นว่าสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 แนวทางดังนี้คือ แนวทางแรกถือว่าเงินได้ประเภทส่วนลดถือเป็นเงินได้ทำนองเดียวกับดอกเบี้ยตามบทบัญญัติของอนุสัญญาภาษีซ้อน ดังนั้นกรณีที่มีอนุสัญญาภาษีซ้อนบัญญัติลดหย่อนภาษีสำหรับเงินได้ประเภทดอกเบี้ยไว้อย่างไร เงินได้ประเภทส่วนลดก็จะได้รับการลดหย่อนเช่นเดียวกับเงินได้ประเภทดอกเบี้ย ส่วนแนวทางที่สอง ยึดหลักการตีความตามประมวลรัษฎากรของไทย กล่าวคือถือว่าเงินได้ประเภทส่วนลดเป็นคนละกรณีกับเงินได้ประเภทดอกเบี้ย โดยพิจารณาแยกกันโดยเด็ดขาด จึงมีอาจนำบทบัญญัติในการลดหย่อน

หนังสือตอบข้อหารือกรมสรรพากรที่ กค. 0802(ก)/11721 วันที่ 14 ธันวาคม

ภาษีเงินได้ประเภทดอกเบี้ยตามอนุสัญญาภาษีซ้อนมาปรับใช้กับกรณีเงินได้ประเภทส่วนลดได้
ดังนั้น ตามแนวความคิดหลังนี้ เงินได้ประเภทส่วนลดจึงไม่มีบทบัญญัติในการยกเว้นหรือลดหย่อน
ภาษีแต่อย่างใด

เงินได้ประเภทกำไรหรือผลได้จากการขายตราสารหนี้

1. กรณีผู้มีเงินได้ เป็นบุคคลธรรมดา

เงินได้จากเงินกำไร หรือผลได้จากการขายตราสารหนี้ นั้น มีบัญญัติไว้ใน
ประมวลรัษฎากรมาตรา 40 (4)(ข) โดยกล่าวถึงผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนการเป็น
หุ้นส่วน หรือโอนหุ้น หุ้นกู้ พันธบัตร หรือตั๋วเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่บริษัท หรือ
ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่น เป็นผู้ออก ทั้งนี้ เฉพาะซึ่งตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุน
ดังที่ได้กล่าวอธิบายไว้ในเรื่องส่วนลดแล้วว่า เงินได้เงินกำไร หรือผลได้จากการขาย
ตราสารหนี้ อาจมีการสับสนกับเงินได้ส่วนลดตามความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปในวงการค้า
หรือที่เรียกว่าการขายลดตัว ซึ่งกำไรหรือผลได้จากการขายนี้โดยปกติเกิดขึ้นได้กับตราสารหนี้
ทุกประเภท แม้แต่ตราสารหนี้ประเภทพันธบัตร ตั๋วเงิน หรือหุ้นกู้ หุ้นแปลงสภาพ อย่างไรก็ตาม
ก็ตาม ความแตกต่างของความหมายของคำว่าส่วนลด ตามความหมายทางภาษีระหว่างมาตรา
40 (4)(ก) กับเงินได้ที่เกิดจากการขายลดตราสารหนี้ตามมาตรา 40 (4)(ข) อยู่ที่ส่วนลด
ตามมาตรา 40 (4)(ก) หมายถึงเฉพาะผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอน กับ ราคาจำหน่าย แต่
เงินได้ที่เกิดจากการขายลดตราสารหนี้ตามความเข้าใจทางการค้าที่อาจเกิดขึ้นตามมาตรา
40 (4)(ข) นั้นหมายถึง ผลต่างระหว่างราคาที่ได้มากับราคาจำหน่ายซึ่งตราสารหนี้ นั้น ๆ
ดังนั้นฐานในการคำนวณภาษีสำหรับเงินได้ 2 ประเภทนี้จึงต่างกันและภาระภาษีของเงินได้ทั้ง 2
ประเภทนี้ต่างกันด้วย ดังจะได้อธิบายถึงภาระภาษีของกำไรหรือผลได้จากการขายตราสารหนี้
ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 40 (4)(ข) ต่อไป

1.1 วิวัฒนาการในการจัดเก็บภาษีเงินได้ประเภทกำไรหรือผลได้จากการ ขายตราสารหนี้

ดังที่ได้ทราบแล้วว่าความหมายของเงินได้ตามกฎหมายภาษีอากรนั้นอาจ

มีขอบเขตกว้างหรือแคบขึ้นอยู่กับนโยบายทางภาษีของประเทศแต่ละประเทศ แต่โดยปกติความหมายของเงินได้ทางด้านกฎหมายภาษีอากรมักจะรวมเอาสิ่งที่เรียกว่า "กำไรที่ได้รับจากการขายทรัพย์สินที่เป็นทุน" (Capital Asset) "ผลได้อันมีลักษณะเป็นทุน" หรือที่อาจเรียกว่า ผลได้จากทุน (Capital Gains) ให้อยู่ในความหมายของเงินได้ด้วย

ผลได้จากทุนนั้นหมายถึง ผลต่างระหว่างราคาปัจจุบันกับราคาในขณะที่ได้มาของทรัพย์สินที่เป็นทุน²⁷ หรือมูลค่าที่เพิ่มขึ้นของทรัพย์สินที่เป็นทุนในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งปกติจะเป็นมูลค่าที่เพิ่มที่เป็นตัวเงิน (monetary Gain)²⁸ จะเห็นว่าผลได้จากทุนก็คือมูลค่าของทรัพย์สินที่เพิ่มสูงขึ้นตามกาลเวลา และมูลค่าที่เพิ่มขึ้นต้องเป็นมูลค่าที่คำนวณหรือกำหนดเป็นตัวเงินได้ ซึ่งอาจคำนวณหาได้โดยการนำเอาราคา ณ วันคำนวณหักด้วยราคาในขณะที่ได้มา นอกจากนี้ผลได้จากทุนยังต้องเป็นผลได้ของทรัพย์สินที่เป็นทุน (Capital Asset) เท่านั้น ซึ่งความหมายของทรัพย์สินที่เป็นทุนก็ได้แก่ ทรัพย์สินที่มีได้มีไว้เพื่อขายและมีไซสินค้า แต่เป็นทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้หรือหาประโยชน์ เช่น หุ้นทุน หุ้นกู้ อาคาร เป็นต้น²⁹

โดยทั่วไปผลได้จากทุนแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) ผลได้จากทุนที่เป็นมูลค่าเพิ่มขณะถือครอง หรือ Accrued Capital Gain เป็นมูลค่าที่สูงขึ้นในระหว่างที่ถือครอง แม้ว่าจะยังไม่มีมีการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนทรัพย์สินก็อาจมีราคาสูงขึ้นได้เมื่อตีตามราคาตลาด

(2) ผลได้จากทุนที่เป็นมูลค่าเพิ่มขณะซื้อขาย หรือ Realized Capital Gain เป็นมูลค่าที่ได้รับเพิ่มขึ้นเมื่อนำทรัพย์สินออกซื้อหรือแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งจะแตกต่างไปจากลักษณะที่ (1) เนื่องจากจะยังไม่ถือว่าผลได้จากทุนจนกว่าจะมีการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนในขณะที่ลักษณะที่ (1) ถือว่ามีผลได้จากทุนแล้ว

เมื่อพิจารณาทางด้านภาษีอากร ผลได้จากทุนถือเป็นเงินได้อย่างหนึ่งที่ต้องนำมาเสียภาษี เนื่องจากผลได้จากทุนเป็นสิ่งที่เพิ่มพูนความผาสุกให้แก่มนุษย์ซึ่งสามารถนำมาตีกลับ

²⁷ ศุภรัตน์ ควณกุล, "กฎหมายภาษีอากร 1 หน่วยที่ 5", หน้า 208.

²⁸ ปรีดา นาคเนาทิน, "เศรษฐศาสตร์การภาษีอากร 1", หน้า 167.

²⁹ วิโรจน์ เลหาหะพันธ์, "บัญชีภาษีอากร", หน้า 88.

เป็นเงินตราได้จึงอยู่ในความหมายของเงินได้เพื่อการภาษีอากร³⁰ และการจัดเก็บภาษีจากผลได้จากทุนก็จะจัดเก็บจากทรัพย์สินที่มีอยู่เพิ่มขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยถือว่ามูลค่าที่เพิ่มขึ้นเป็นเงินได้ที่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเช่นเดียวกับรายได้ในลักษณะอื่นๆ

ในประเทศไทยมีการจัดเก็บภาษีจากผลได้จากทุนที่มีลักษณะดังกล่าวข้างต้น โดยส่วนใหญ่เป็นการจัดเก็บในลักษณะ Realized capital gain ไม่ว่าจะเป็นที่กรณีของเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4)(ซ) หรือ 40 (8) หรือกรณีการคำนวณรายได้เพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ซึ่งถือว่านิติบุคคลมีเงินได้เมื่อมีการขาย แลกเปลี่ยนหรือโอนเปลี่ยนมือ

ทรัพย์สิน ส่วนการจัดเก็บในลักษณะ Accrued Capital Gain ก็ได้แก่กรณีของเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (จ) ซึ่งถือว่าเงินได้เมื่อมีการควบคุมการรับช่วงหรือเลิกบริษัท

ดังที่ได้ศึกษาแล้วข้างต้นว่า ตราสารหนี้จัดเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่บุคคลสามารถเป็นเจ้าของและจำหน่ายจ่ายโอนได้เช่นเดียวกับทรัพย์สินอื่น ๆ การถือครองตราสารหนี้นั้นผู้ถืออาจถือไว้ใน 2 ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือลักษณะแรกถือไว้ในลักษณะเป็นการลงทุน ผู้เป็นเจ้าของตราสารหนี้มักถือไว้เพื่อสร้างผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยหรือส่วนลด ลักษณะที่สองถือไว้ในลักษณะมุ่งหวังกำไร ผู้เป็นเจ้าของตราสารหนี้มักหวังผลได้จากมูลค่าที่เพิ่มขึ้นของตราสารหนี้ ดังนั้นผลกำไรที่ได้รับจากการขายตราสารหนี้ตามลักษณะที่สองนี้จึงถือเป็นผลได้จากการขายทรัพย์สินหรือเป็นผลได้จากทุนตามประมวลรัษฎากรมาตรา 40 (4)(ซ)

1.2 ขอบเขตเงินได้พึงประเมินประเภทกำไรหรือผลได้จากการขายตราสารหนี้

เงินได้ประเภทกำไรหรือผลได้จากการขายตราสารหนี้มีลักษณะแตกต่างไปจากเงินได้พึงประเมินประเภทอื่น ๆ กล่าวคือเงินได้พึงประเมินประเภทนี้ถือว่าเฉพาะส่วนผลประโยชน์ที่ตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุนเท่านั้นที่เป็นเงินได้ ซึ่งประมวลรัษฎากรก็มิได้ขยายความไว้ว่าผลประโยชน์ที่ตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุนนั้นหมายถึงอะไร

³⁰ ขจร พรหมกลีกร, "การภาษีอากร", พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 23.

อาจารย์อาภรณ์ นารถติลาได้อธิบายความหมายของเงินได้พึงประเมินดังกล่าวไว้ว่า "...ถ้าจะกล่าวอย่างสามัญ เงินได้ดังกล่าวก็คือ กำไรจากการขายหุ้นนั่นเอง หุ้นใดซื้อมาแล้วขายไปมีกำไร กำไรนั้นคือเงินได้ ถ้าขายขาดทุนก็ไม่มีเงินได้" และกรมสรรพากร ได้มีแนววินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวว่า คำว่า "ผลประโยชน์เฉพาะที่ตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุน" หมายถึง ราคาขายหักด้วยราคาซื้อ พอสรุปได้ว่าผลประโยชน์ที่ตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุนหมายถึงส่วนต่างของเงินได้ที่ได้รับกับส่วนที่ลงทุนไป ซึ่งหากเป็นการซื้อขายก็คือส่วนต่างของราคาขายที่สูงกว่าราคาซื้อหักด้วยราคาซื้อ หรือที่เรียกว่ากำไรนั่นเอง ดังนั้นกรณีการขายตราสารหนี้ และราคาขายต่ำกว่าราคาซื้อ เกิดเป็นผลขาดทุนก็ถือว่าไม่มีผลประโยชน์ดังกล่าวเกิดขึ้น จึงไม่มีเงินได้ที่ต้องเสียภาษีตามมาตรา 40 (4)(ข) จึงกล่าวได้ว่าเงินได้พึงประเมินจากการขายตราสารหนี้ซึ่งเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(4)(ข) จะถือว่าไม่มีเงินได้และต้องเสียภาษีต่อเมื่อขายแล้วได้กำไรเท่านั้น

อย่างไรก็ตามในเรื่องกำไร หรือผลได้จากตราสารหนี้ยังมีประเด็นที่ควรพิจารณาอีกประเด็นหนึ่งคือ ในกรณีที่ผู้ออกตราสารขายตราสารได้ในราคาสูงกว่าราคาที่กำหนดไว้ในตราสาร หรือมีส่วนเกินมูลค่า (premium) กรณีนี้ผู้ออกตราสารหนึ่งจะต้องนำส่วนเกินดังกล่าวมาเสียภาษีในฐานะเป็นกำไรหรือผลได้จากตราสารหนี้หรือไม่ ในกรณีนี้ยังไม่มีแนวคำวินิจฉัยจากกรมสรรพากร แต่เมื่อพิจารณาตามหลักการบัญชีแล้วโดยปกติการซื้อหุ้นจะถูกลงบัญชีเป็นเงินลงทุน และจะบันทึกบัญชีไว้ในราคาหุ้น และเมื่อขายหุ้นที่เหลือนี้ไปก็จะหากำไรหรือขาดทุนจากการขายโดยเทียบราคาขายกับราคาหุ้นของเงินลงทุนนั้น ดังนั้นเมื่อครบกำหนดไถ่คืนหุ้นก็จะปรากฏว่ามีผลขาดทุนหากว่าเดิมได้ซื้อหุ้นไว้ในราคาที่สูงกว่ามูลค่า และจะมีกำไรหากว่าเดิมได้ซื้อหุ้นไว้ในราคาต่ำกว่ามูลค่า แต่ที่จริงแล้วในทางบัญชีนั้นส่วนเกินมูลค่าหุ้นและส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้น คือจำนวนที่จะต้องนำไปปรับปรุงกับดอกเบี้ยหุ้นที่ได้รับจากบริษัทผู้ออกหุ้นนับตั้งแต่วันซื้อหุ้นจนถึงวันครบกำหนดไถ่ถอนหุ้นนั้น การที่ผู้ลงทุนซื้อหุ้นได้ในราคาสูงกว่ามูลค่า ก็เพราะเหตุว่าอัตราดอกเบี้ยหุ้นนั้นสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด ดังนั้นจึงควรถือว่าส่วนหนึ่งของดอกเบี้ยหุ้นที่ได้รับมานั้น เป็นการชดเชยส่วนเกินมูลค่าหุ้นที่ได้จ่ายไปในขณะที่ซื้อหุ้น ในกรณีตรงกันข้ามการที่ผู้ลงทุนซื้อหุ้นได้ในราคาต่ำกว่ามูลค่าก็เพราะอัตราดอกเบี้ยของหุ้นนั้นต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด และส่วนที่ต่ำกว่ามูลค่าก็คือรายได้ค่าดอกเบี้ยจากเงินลงทุนส่วนที่รับมาแล้วล่วงหน้า ส่วนที่ต่ำกว่ามูลค่าของหุ้นก็จึงควรถือเป็นส่วน

หนึ่งของรายได้ค่าดอกเบี้ยด้วย³¹

ซึ่งวิธีการทางบัญชีจะมีการโอนส่วนเกินมูลค่าของเงินลงทุนซื้อหุ้นกู้ไปหักจากรายได้ค่าดอกเบี้ยหรือที่เรียกว่า Premium Amortization และการนำส่วนต่ำกว่ามูลค่าของเงินลงทุนซื้อหุ้นกู้ไปเพิ่มรายได้ค่าดอกเบี้ยและเพิ่มบัญชีเงินลงทุนหรือที่เรียกว่า Discount Accumulation ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าในทางภาษีควรจะมีการทยอยรับรู้เป็นรายได้และรายจ่ายเช่นเดียวกับหลักการของบัญชี เพราะผู้เขียนเห็นด้วยกับการที่ถือว่าส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ดังกล่าวถือเป็นดอกเบี้ยส่วนหนึ่งด้วยดังเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หากใช่เป็นกำไรหรือผลได้จากการขายหุ้นกู้ไม่

1.3 การยกเว้นภาษีเงินได้ประเภทกำไรหรือผลได้จากการขายตราสารหนี้

แต่เดิมนั้นก่อนที่กฎกระทรวงฉบับที่ 196 จะใช้บังคับ (ก่อนวันที่ 10 กรกฎาคม 2538) เงินกำไรจากการขายตัวเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ (ที่ไม่ใช่หุ้นกู้หรือพันธบัตร) จะได้รับยกเว้นภาษีเฉพาะกรณีที่ได้รับเงินกำไรดังกล่าวมิใช่ผู้ทรงคนแรกเท่านั้น กล่าวโดยสรุปคือ ผลกระทบของการออกกฎกระทรวงฉบับที่ 196 ต่อผู้มีเงินได้ประเภทดอกเบี้ย จะเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้มีเงินได้ประเภทดอกเบี้ยจากตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้อื่น ๆ (ที่ไม่ใช่หุ้นกู้) ซึ่งเป็นผู้ทรงคนแรก จะมีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีสำหรับกำไรจากการโอนขายตราสารหนี้ด้วยเช่นเดียวกับผู้ทรงรายอื่น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าผลของกฎกระทรวงฉบับที่ 196 มีผลทำให้กำไรจากการโอนขายตราสารหนี้ได้รับยกเว้นภาษีเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ รวมถึง

ศูนย์วิทยทรัพยากร

³¹พยอม สิงห์เสนห์, "การบัญชีทรัพย์สิน", (กรุงเทพฯ : พ.ศ. 2533)

สำนักพิมพ์ชวนพิมพ์ หน้า 11-3

ผู้ทรงคนแรก หมายถึง บุคคลธรรมดาผู้ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิในตราสารหนี้ โดยได้รับโอนจากบริษัทผู้ออกตราสารหนี้หรือนิติบุคคลอื่นใดเป็นรายแรก

กฎกระทรวงฉบับที่ 174(พ.ศ. 2530) ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน 2530 ยกเลิกโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 187 (พ.ศ. 2534) ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 7 พฤศจิกายน 2534

กำไรจากการโอนขายตราสารหนี้ทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตราสารหนี้ที่ให้ผลตอบแทน
ในรูปของดอกเบี้ยจะได้รับยกเว้นภาษีกำไรจากการขายโดยปราศจากเงื่อนไข ยกเว้นในบาง
กรณีดังต่อไปนี้ยังเป็นกรณีที่ยกเว้นโดยมีเงื่อนไขบางประการ

1. กรณีการขายพันธบัตรรัฐบาล เนื่องจากพันธบัตรรัฐบาลมีออกจำหน่ายเป็น 3
รุ่นด้วยกัน ซึ่งมีภาระภาษีแตกต่างกัน แต่โดยส่วนใหญ่แล้วกำไรจากการขายพันธบัตรจะได้รับ
ยกเว้นภาษี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

(ก) พันธบัตรที่ออกจำหน่ายก่อนวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2529 ได้รับการยกเว้นไม่ต้อง
นำเงินกำไรมารวมคำนวณเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษี

(ข) พันธบัตรที่ออกจำหน่ายตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ ถึง 7 พฤศจิกายน 2534
จะได้รับการยกเว้น ไม่ต้องนำเงินกำไรเฉพาะส่วนที่ไม่เกินจำนวนเงินที่คำนวณได้ตามอัตรา
ดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนดซึ่งใช้
บังคับอยู่ ณ วันเริ่มจำหน่ายตามระยะเวลาที่เป็นทรงพันธบัตรมารวมคำนวณเป็นเงินได้เพื่อ
เสียภาษี ส่วนที่เกินต้องนำมารวมคำนวณเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษีตามอัตราภาษีเงินได้
บุคคลธรรมดาเมื่อถึงกำหนดยื่นรายการตอนสิ้นปี แต่ถ้าผู้มีเงินได้ถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ใน
อัตราร้อยละ 15 มีสิทธิไม่นำเงินได้ดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษี

(ค) พันธบัตรออกจำหน่ายตั้งแต่ 8 พฤศจิกายน 2534 ได้รับการยกเว้นไม่ต้อง
นำเงินกำไรมารวมคำนวณเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษี

2. กรณีตราสารหนี้ที่ออกโดยมีส่วนลดตามประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (4)(ก)
ผู้ทรงตราสารจะได้รับยกเว้นภาษีสำหรับกำไรจากการขายต่อเมื่อตราสารนี้ดังกล่าวได้ถูกหัก
ภาษี ณ ที่จ่ายจากบุคคลธรรมดาที่เป็นผู้ทรงคนแรกไว้แล้วตามประมวลรัษฎากรมาตรา 50
(2)(ค) และผู้จ่ายได้ประทับตราว่าได้หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายไว้บนตราสารแล้วเท่านั้น โดย
เหตุผลในการประกาศ ยกเว้นกำไรจากการขายตราสารหนี้ที่ได้เสียภาษีสำหรับส่วนลดไว้แล้ว
เพื่อส่งเสริมให้มีการซื้อขายตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้กว้างขวางขึ้น อันจะส่งผลให้
เกิดการระดมทุนเพื่อการพัฒนาธุรกิจต่อไป อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหา

เหตุผลท้ายกฎกระทรวงฉบับที่ 196 ออกตามความในประมวลรัษฎากร
ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร

ทางปฏิบัติบางประการดังจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 5

3. กรณีการขายตราสารหนี้อันเป็นมรดก หรือที่ได้มาโดยมิได้มุ่งทางการค้าหรือหากำไร เป็นการยกเว้นตามประมวลรัษฎากรมาตรา 42 (9) ซึ่งกำหนดให้ยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้สำหรับการขายสิ่งทราสารหนี้อันเป็นมรดกหรือที่ได้มาโดยมิได้มุ่งในทางการค้าหรือหากำไร ดังนั้นเมื่อตราสารหนี้เป็นสิ่งทราสารหนี้อย่างหนึ่ง โดยตราสารหนี้เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างมีเพียงเอกสารแสดงสิทธิในหนี้ เงินได้จากการขายตราสารหนี้ที่ได้มาในลักษณะดังกล่าวจึงไม่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษี ซึ่งเหตุผลในการยกเว้นภาษีเนื่องมาจากปัญหาทางด้านการบริหารจัดการจัดเก็บ การซื้อขายสิ่งทราสารหนี้ที่ได้รับมรดกมาหรือที่ได้ซื้อมาใช้เองแล้วขายไปเป็นรายการเงินได้ที่มีอยู่มาก เจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษีติดตามจัดเก็บได้ยากและอาจไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย³² ผู้เขียนขอให้สังเกตว่า การยกเว้นตามมาตรานี้เป็นการยกเว้นสำหรับราคาขายทั้งจำนวนมิใช่ยกเว้นเฉพาะในส่วนของกำไรเท่านั้น

ส่วนปัญหาในการพิจารณาว่าตราสารใดเป็นมรดก คงจะพิจารณาได้ไม่ยากแต่การพิจารณาว่าตราสารหนี้ฉบับใดได้มาโดยมิได้มุ่งทางการค้า หรือหากำไรนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เนื่องจากตราสารหนี้เป็นทรัพย์สินที่มีสภาพคล่อง และผู้ถือตราสารหนี้ก็หวังผลประโยชน์นอกเงยจากตราสารหนี้กันแทบทั้งนั้น ในประเด็นดังกล่าวนี้ กรมสรรพากรเคยมีแนววินิจฉัยไว้ในกรณีของการโอนพันธบัตรที่ได้มาจากการให้โดยเสน่หา โดยได้วินิจฉัยว่าการโอนดังกล่าวเข้าลักษณะเป็นการขายสิ่งทราสารหนี้ที่ได้มาโดยการค้าหรือหากำไร เพราะผู้ถือพันธบัตรย่อมหวังจะได้รับประโยชน์จากดอกเบี้ยหรือกำไรจากการโอนเป็นปกติอยู่แล้ว เงินได้ดังกล่าวจะต้องนำมาเสียภาษี จะเห็นว่าแนวคำวินิจฉัยของกรมสรรพากรดังกล่าว พิจารณาว่าการถือพันธบัตรเป็นการถือเพื่อหวังจะได้รับประโยชน์นอกเงยที่เป็นตัวเงิน จึงถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยมุ่งในทางการค้าหรือหากำไร

³² ศุภรัตน์ ควิณกุล, "กฎหมายภาษีอากร 1 หน่วยที่ 5", (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527), น.192

คู่มือหนังสือตอบข้อหารือกรมสรรพากรที่ กค.0802/6958 ลงวันที่

4. กรณียกเว้นตามบทบัญญัติในอนุสัญญาภาษีซ้อน ตามบทบัญญัติในอนุสัญญาภาษีซ้อนกำไรจากการขายหลักทรัพย์จะถูกจัดอยู่ในประเภทผลได้จากทุน ซึ่งมีอนุสัญญาภาษีซ้อนบางฉบับจะบัญญัติยกเว้นการเก็บภาษีจากผลได้จากทุนในขณะที่บางฉบับยกเว้นภาษีโดยมีการกำหนดเงื่อนไขบางประการ แต่มีบางประเทศที่ไม่ยกเว้นภาษีผลได้จากทุนเลยก็มี รายละเอียดดังปรากฏตามตารางท้ายบทที่ 6

1.4 การจัดเก็บภาษีเงินได้ประเภทกำไรหรือผลได้จากการขายตราสารหนี้

1.4.1 ภาระภาษีเงินได้ประเภทกำไรหรือผลได้จากการขาย

ตราสารหนี้ ก่อนวันที่กฎกระทรวงฉบับที่ 196 ใช้บังคับ เดิมก่อนวันที่กฎกระทรวงฉบับที่ 196 จะใช้บังคับ (ก่อนวันที่ 10 กรกฎาคม 2538) กำไรจากการขายตราสารหนี้ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 40 (4)(ข) จะได้รับยกเว้นภาระภาษีตามกฎกระทรวงฉบับที่ 126 ข้อ 2 (30) กล่าวคือกฎกระทรวงฉบับที่ 126 ได้กำหนดยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับบุคคลธรรมดาให้แก่ประโยชน์ที่ได้จากการจำหน่ายตัวเงินหรือตราสารหนี้แสดงสิทธิในหนี้ตามมาตรา 40(4)(ก) โดยมีเงื่อนไขว่าผู้รับประโยชน์ดังกล่าวจะต้องมิใช่ผู้ทรงคนแรก ส่วนประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้นกู้หรือพันธบัตรตามมาตรา 40 (4)(ข) นั้นจะได้รับยกเว้นภาษีทุกทอดโดยไม่คำนึงว่าผู้รับประโยชน์ดังกล่าวจะเป็นผู้ทรงคนแรกหรือไม่ จากบทบัญญัติที่กล่าวข้างต้นผู้เขียนตั้งข้อ

โดยปกติกำไรจากการขายตราสารหนี้ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ทั้งนี้ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 196 (พ.ศ. 2538) ยกเว้นกรณีตราสารหนี้ที่ออกโดยมีส่วนลดและไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับดังกล่าว อาจมีภาระที่จะต้องเสียภาษีสำหรับกำไรจากการขายตราสารหนี้ได้เช่นกัน

ผู้เขียนให้ข้อสังเกตว่าจากบทบัญญัติดังกล่าว ผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนบัตรเงินฝาก (NCD) ตัวเงินและหุ้นกู้แปลงสภาพจะเข้าลักษณะเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (4)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร จึงไม่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ตามข้อ 2(30) แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 126(พ.ศ. 2509) เพราะกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวยกเว้นภาษีเงินได้ให้เฉพาะผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้นกู้หรือพันธบัตรเท่านั้น ดังนั้นผู้จ่ายเงินได้จึงมีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ของเงินได้ตามมาตรา 50 (2)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร และมีสิทธิเลือกเสียภาษีเงินได้ในอัตราร้อยละ 15 ของเงินได้ โดยไม่ต้องนำไปรวมกับเงินได้อื่น ทั้งนี้ ตามมาตรา 48 (3) แห่งประมวลรัษฎากร

สังเกตไว้ว่า ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 126 หากผู้ทรงคนแรกเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการจำหน่ายตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่มีไซ่หุ้นกู้หรือพันธบัตรแล้ว ผู้ทรงคนแรกดังกล่าวจะต้องเสียภาษีสำหรับเงินกำไรจากการขายดังกล่าว ซึ่งอาจมีผลทำให้เป็นการเสียภาษีซ้ำซ้อน ทั้งนี้เนื่องจากโดยปกติในการกำหนดราคาขายตราสารหนี้ผู้ขายมักกำหนดโดยอิงกับดอกเบียในตลาดปัจจุบัน ซึ่งอัตราดอกเบี้ยในตลาดดังกล่าวอาจมีจำนวนไม่เท่ากับจำนวนดอกเบี้ยที่ผู้ทรงคนแรกจะได้รับจากการคำนวณตามระยะเวลาที่ผู้ทรงดังกล่าวได้ถือตราสารหนี้ นั้นไว้ ซึ่งหากจำนวนดอกเบี้ยค้างรับมีจำนวนมากกว่าหรือเท่ากับจำนวนดอกเบี้ยในตลาดปัจจุบันแล้ว ผู้ขายก็จะไม่ได้ผลกำไรอื่นเป็นมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากการขายครั้งนั้นเลย แต่กลับต้องมาเสียภาษีสำหรับเงินได้ดังกล่าวในฐานะเป็นกำไรจากการขายตราสารหนี้ จึงนับได้ว่าเป็นการเก็บภาษีซ้ำซ้อนอย่างหนึ่ง ซึ่งในกรณีที่พิจารณาได้ว่าผู้ทรงคนแรกจะต้องเสียภาษีสำหรับกำไรดังกล่าวแล้ว ภาระภาษีสำหรับผู้มีเงินได้จะต้องแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี ดังนี้คือ

1. กรณีผู้มีเงินได้เป็นผู้อยู่ในประเทศไทย จะต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายสำหรับกำไรดังกล่าวตามอัตราภาษีก้าวหน้า**
2. กรณีผู้มีเงินได้เป็นผู้ที่มีไซ่ผู้อยู่ในประเทศไทยจะต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายสำหรับกำไรดังกล่าวในอัตรา 15%***

นอกจากนี้ผู้เขียนให้สังเกตเพิ่มว่าตามบทบัญญัติตามกฎกระทรวงฉบับที่ 126 นั้นเป็นการกำหนดให้สิทธิยกเว้นภาษี ให้แก่หุ้นกู้และพันธบัตรมากกว่าตัวแลกเงินหรือตราสารหนี้ชนิดอื่น ๆ จึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างภาระภาษีของผู้ถือตราสารหนี้ต่างชนิดกัน นอกจากนั้นยังอาจก่อให้เกิดความสับสนขึ้นได้ จึงนับว่าเป็นอุปสรรคอันหนึ่งที่เกิดขึ้นแก่ความไม่เหมาะสมของกฎหมาย

ผู้อยู่ในประเทศไทย หมายถึง ผู้ใดก็ตามที่อยู่ในประเทศไทยชั่วระยะเวลาหนึ่งหรือหลายระยะเวลาทั้งหมดถึงร้อยแปดสิบวันในปีภาษี ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติตามประมวลรัษฎากรมาตรา 41 วรรคท้าย

**ประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (4)(ข) ประกอบกับมาตรา 50 (2)

***ประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (4)(ข) ประกอบกับมาตรา 50 (2)(ก)

1.4.2 ภาระภาษีเงินได้ประเภทกำไรหรือผลได้จากการขาย

ตราสารหนี้ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 196 จากผลของการออกกฎกระทรวงฉบับที่ 196 ทำให้กำไรจากการขายตราสารหนี้ไม่ว่าประเภทใดจะได้รับยกเว้นภาษีทุก ๆ ทอดยกเว้นกรณีกำไรจากการขายตราสารหนี้ประเภทที่ให้ผลตอบแทนในรูปส่วนลด จะได้รับยกเว้นภาษีต่อเมื่อปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับดังกล่าว

1.5 การคำนวณภาษี

เงินได้จากการขายตราสารหนี้เป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4)(ซ) ปัจจุบันการเก็บภาษีกำไรจากการขายตราสารหนี้มีลักษณะพิเศษ เช่นเดียวกับเงินได้ประเภทดอกเบี้ย กล่าวคือผู้มีเงินได้สามารถเลือกให้หักภาษีไว้ในอัตรา 15% หรือจะเลือกนำมารวมกับเงินได้พึงประเมินประเภทอื่นเพื่อคำนวณเสียภาษี โดยในการคำนวณภาษีกฎหมายไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายที่จะนำมาหักออกจากเงินได้ดังกล่าว จึงนำเงินได้นั้นทั้งจำนวนไปรวมกับเงินได้พึงประเมินอื่นที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว และนำผลรวมมาหักด้วยค่าลดหย่อนต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ยอดคงเหลือเป็นเงินได้สุทธิที่นำมาเป็นฐานในการคำนวณภาษีตามอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อไป ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนขอตั้งข้อสังเกตว่าการให้สิทธิเลือกหักภาษี ณ ที่จ่ายนั้นจะแตกต่างจากกำไรจากการขายตราสารทุน ซึ่งผู้ได้รับกำไรจากการขายตราสารทุนไม่มีสิทธิเลือกให้หักภาษี ณ ที่จ่าย แต่จะต้องนำไปรวมคำนวณตอนสิ้นปีเสมอ"

สำหรับการคำนวณเงินได้จากการขายตราสารหนี้ซึ่งเป็นหลักทรัพย์ประเภทหนึ่ง มีแนววิธีการที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการคำนวณเงินได้พึงประเมินประเภทอื่น เงินได้จากการขายตราสารหนี้ประเภทนี้ถือเป็นเงินได้ผลประโยชน์จากการโอนหุ้น ทุนกู้ ตราสาร แสดงสิทธิในหนี้ ซึ่งตามประมวลรัษฎากรกำหนดไว้ให้เป็นเงินได้เฉพาะส่วนที่ตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุน หรือหมายถึงเฉพาะส่วนกำไรที่เกิดจากการขายเท่านั้น

ดูหนังสือกรมสรรพากรที่ กค. 0804/19253 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2520 และ กค.0804/14018 ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2524

ประมวลรัษฎากร มาตรา 48 (3)(ก)

อย่างไรก็ตามในการคำนวณหาผลประโยชน์ดังกล่าว ประมวลรัษฎากรมิได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการไว้ ทางปฏิบัติจึงยึดถือตามแนวที่กรมสรรพากรได้กำหนดไว้สำหรับการคำนวณหากำไรจากตราสารประเภทหุ้น ซึ่งกรมสรรพากรได้กำหนดวางวิธีปฏิบัติในการคำนวณไว้พอสรุปได้ดังนี้

(1) ผลประโยชน์ที่ได้จากการขายหุ้นที่ตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุนหมายถึง ส่วนของราคาขายหักด้วยเงินที่ลงทุนจะนำค่าใช้จ่ายในการซื้อขาย เช่น ค่านายหน้า ค่าภาษีจากการขายหุ้นหรือค่าธรรมเนียมในการปรึกษาการลงทุนมาหักออกด้วยไม่ได้ ซึ่งเท่ากับว่าสิ่งที่นำมาหักได้ก็คือราคาซื้อเท่านั้น³³

(2) ให้คำนวณผลประโยชน์ตาม (1) เป็นรายหุ้นไป ราคาขายของหุ้นใดก็หักด้วยราคาซื้อของหุ้นตัวนั้น หุ้นตัวใดคำนวณออกมาเป็นกำไรก็นำมาเสียภาษีตัวใดขาดทุนก็ไม่ต้องเสียภาษี และจะนำเอาผลขาดทุนของหุ้นตัวอื่นมาหักกับผลกำไรก็ไม่ได้เช่นกัน

สำหรับระยะเวลาที่จะถือว่าบุคคลธรรมดาที่มีเงินได้จากการโอนขายตราสารหนี้จะถือว่าเป็นเงินได้ต่อเมื่อผู้ถือตราสารได้รับชำระราคาตราสารหนี้แล้ว โดยไม่คำนึงว่าผู้ขายตราสารหนี้จะส่งมอบตราสารหนี้หรือโอนตราสารหนี้ให้แก่ผู้ซื้อหรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากหลักเกณฑ์เงิน (Cash basis) นั้นเอง³⁴

2. กรณีผู้มีเงินได้ เป็นนิติบุคคล

กรณีผู้มีเงินได้เป็นนิติบุคคล สามารถแบ่งการพิจารณาได้เป็น 2 กรณีคือ

2.1 นิติบุคคลไทยหรือนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทย

³³ อารมณ์ นารตติลก, "คำอธิบายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา" สรรพากรสาส์น, ปีที่ 32 (กันยายน - ตุลาคม 2528) : น.87

³⁴ คู่มือหนังสือของกรมสรรพากรที่ กค.0802/5984 ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2529

³⁴ ไพจิตร โรจนวานิช, " การเสียภาษีเงินได้จากการขายหรือโอนหลักทรัพย์," สรรพากรสาส์น ปีที่ 25 (มีนาคม - เมษายน 2521) : น.47.

2.1.1 ภาระภาษีหัก ณ ที่จ่าย กรณีนิติบุคคลไทย และนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทยมีรายได้ประเภทกำไรจากการขายตราสารหนี้ มีภาระภาษีเช่นเดียวกับกรณีเงินได้ประเภทส่วนลด

2.1.2 การเสียภาษีจากกำไรสุทธิ กรณีนิติบุคคลไทย และนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทย มีรายได้ประเภทกำไรจากการขายตราสารหนี้ มีประเด็นที่พึงพิจารณาในเบื้องต้นว่า รายได้ดังกล่าวจะต้องถูกนำมารวมคำนวณเป็นรายรับเพื่อเสียภาษีหรือไม่ ทั้งนี้เพราะตามปกตินิติบุคคลดังกล่าวจะต้องเสียภาษีเฉพาะจากกำไรสุทธิจากการประกอบกิจการหรือเนื่องจากการประกอบกิจการเท่านั้น จึงมีปัญหว่ากำไรจากการขายตราสารหนี้ถือเป็นเงินได้ 2 ประเภทดังกล่าวนั้นหรือไม่ ในกรณีนี้มีคำพิพากษาฎีกาตัดสินวางแนวไว้ว่าเงินได้ที่เกิดจากมูลค่าส่วนหุ้นหรือผลได้จากทุน (capital gains) มิใช่เป็นเงินได้ที่เกิดจากการประกอบกิจการตามปกติ แต่ยังคงต้องนำมารวมคำนวณเป็นกำไรสุทธิเพราะถือได้ว่าเป็นเงินได้เนื่องจากการประกอบกิจการของบริษัท ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าหากเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายตราสารหนี้ตามปกติอยู่แล้ว กำไรจากการซื้อขายย่อมถือเป็นเงินได้จากการประกอบกิจการ แต่หากไม่ใช่เงินได้จากการประกอบกิจการตามปกติก็ยังคงต้องนำมาคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษี ในฐานะที่เป็นเงินได้เนื่องจากการประกอบกิจการอยู่นั้นเอง ผู้มีเงินได้ต้องนำรายได้ดังกล่าวมารวมกับรายได้จากการประกอบกิจการอย่างอื่นแล้วหักด้วยรายจ่าย เหลือเท่าใดเป็นกำไรสุทธินำมาเป็นฐานในการคำนวณภาษี และหากนำเงินที่เหลือจากการเสียภาษีจำหน่ายออกไปยังต่างประเทศ ต้องเสียภาษีจากจำนวนเงินที่จำหน่ายอีก

2.1.3 การยกเว้นภาษี ปัจจุบันนิติบุคคลไทยและนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทยผู้มีเงินได้ประเภทกำไรจากการขายตราสารหนี้ไม่ได้รับการยกเว้นภาษีด้วยเหตุผลเดียวกับกรณีเงินได้ประเภทดอกเบี้ย

2.2 นิติบุคคลต่างประเทศที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทย

2.2.1 ภาระภาษีหัก ณ ที่จ่าย กรณีนิติบุคคลต่างประเทศที่มีได้ ประกอบกิจการในประเทศไทย ผู้มีเงินได้จะถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตรา 15% โดยผู้ที่มีเงินได้เมื่อมีการจ่ายเงินได้ดังกล่าวให้ และผู้มีเงินได้ไม่ต้องนำเงินได้ดังกล่าวมาเสียภาษีอีก

2.2.2 การยกเว้นภาษี ในกรณีของภาษีเงินได้นิติบุคคล จะได้รับ ยกเว้นภาษีสำหรับเงินได้ประเภทใดจากการขายตราสารหนี้ เฉพาะกรณีของนิติบุคคล ต่างประเทศที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทย และไม่มีสถานประกอบการถาวรในประเทศไทย โดยอาศัยอนุสัญญาภาษีซ้อนเป็นบทบัญญัติในการยกเว้น ปัจจุบันอนุสัญญาภาษีซ้อนกำหนด ให้มีการยกเว้นภาษีสำหรับกำไรจากการขายตราสารหนี้ ทั้งที่มีเงื่อนไขและไม่มีเงื่อนไขและมีหลาย ๆ ประเทศที่กำหนดให้สามารถเก็บภาษีสำหรับกำไรจากการขายตราสารหนี้ รายละเอียดดังปรากฏตามตารางท้ายบทที่ 6

การจัดเก็บภาษีธุรกิจ เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับตราสารหนี้

ในเรื่องของตราสารหนี้ยังมีภาษีอีกชนิดหนึ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้อง คือ ภาษีธุรกิจ เฉพาะ ซึ่งเป็นภาษีที่เก็บจากการบริโภคหรือการให้บริการเฉพาะอย่าง โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับภาษีการค้าที่ได้ยกเลิกไปแล้ว เหตุที่ยังคงกำหนดให้กิจการบางอย่างต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะก็เพราะเหตุว่ารัฐบาลเห็นว่ากิจการบางอย่างไม่เหมาะสมที่จะกำหนดให้เสียภาษีมูลค่าเพิ่ม และการบริโภคหรือการให้บริการเฉพาะอย่างที่เคยเสียภาษีการค้าอยู่เดิมก็อำนวยความสะดวกได้ให้รัฐเป็นจำนวนมาก ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าจุดประสงค์สำคัญก็เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกให้แก่รัฐ ซึ่งการจัดเก็บภาษีธุรกิจเฉพาะได้บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากรใน หมวด 5 ตั้งแต่มาตรา 91 ถึงมาตรา 91/21 ส่วนภาษีท้องถิ่นยังคงกำหนดให้จัดเก็บใน อัตราร้อยละ 10 ของ อัตราภาษีธุรกิจเฉพาะ เช่นเดียวกับที่เคยกำหนดไว้ในกรณีภาษีการค้า เดิม

(ภาษีบำรุงท้องถิ่นจัดเก็บในอัตราหนึ่งในสิบของอัตราภาษีธุรกิจเฉพาะที่เรียกเก็บ ตามประมวลรัษฎากรตามพระราชบัญญัติรายได้ เทศบาล พระราชบัญญัติรายได้สุขาภิบาล พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครและพระราชบัญญัติบริหารราชการเมือง พัทยา)

1. กิจการที่อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ

ตามประมวลรัษฎากรกำหนดให้การประกอบกิจการดังต่อไปนี้ในราชอาณาจักรให้อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ

- (1) การธนาคาร ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์หรือกฎหมายเฉพาะ
- (2) การประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และ ธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ 138
- (3) การรับประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตหรือการรับประกันวินาศภัย ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย
- (4) การรับจำนำตามกฎหมายว่าด้วยโรงรับจำนำ
- (5) การประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคาร เช่น การให้กู้ยืมเงิน คำประกัน แลกเปลี่ยนเงินตรา ออก ช็อ หรือขายตัวเงิน หรือรับส่งเงินไปต่างประเทศด้วยวิธีการต่าง ๆ
- (6) การขายอสังหาริมทรัพย์เป็นทางค้าหรือหากำไร ไม่ว่าอสังหาริมทรัพย์นั้นจะได้มาโดยวิธีใดก็ตาม ทั้งนี้เฉพาะที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา
- (7) การขายหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในตลาดหลักทรัพย์
- (8) การประกอบกิจการอื่นตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

ในเรื่องของภาษีธุรกิจเฉพาะนั้น จะเห็นว่ากิจการบางประเภทที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การค้าตราสารหนี้ ได้แก่ กิจการธนาคาร การประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจ เครดิตฟองซิเออร์ และการประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นกิจการที่ สามารถออกจำหน่ายและทำการซื้อขายตราสารหนี้ กิจการดังกล่าวล้วนมีหน้าที่ต้องเสียภาษี ธุรกิจเฉพาะจากฐานภาษีดังนี้

ประมวลรัษฎากร มาตรา 91/2

ประมวลรัษฎากร มาตรา 91/5 ประกอบกับมาตรา 91/6 (3)

1. ดอกเบี้ย
2. ส่วนลด
3. ค่าธรรมเนียม
4. ค่าบริการ
5. กำไรก่อนหักรายจ่ายใด ๆ จากการซื้อ หรือขาย หรือที่ได้จากตัวเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ใด ๆ
6. กำไรก่อนหักรายจ่ายใด ๆ จากการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายเงินตรา
7. กำไรก่อนหักรายจ่ายใด ๆ จากการออกตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ใด ๆ
8. การส่งเงินไปต่างประเทศ

ก่อนที่จะทำความเข้าใจถึงภาระภาษีในการลงทุนในตราสารหนี้ที่เกิดจากภาษีธุรกิจเฉพาะ ควรที่จะทำความเข้าใจเบื้องต้นก่อนว่าบุคคลใดบ้างที่อยู่ในข่ายที่จะต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะสำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับตราสารหนี้ จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่ายังมีปัญหาในการพิจารณาถึงตัวบุคคลที่อยู่ในข่ายของการประกอบกิจการโดยปกติ เบี่ยงธนาคารพาณิชย์เนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ชัดว่าการประกอบกิจการโดยปกติ เบี่ยงธนาคารพาณิชย์หมายถึงอะไร และจะเกิดได้กับบุคคลใดบ้าง ดังนั้น ในทางปฏิบัติจึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นว่าการกระทำเพียงไรจึงจะถือได้ว่าเป็นการประกอบกิจการโดยปกติ เบี่ยงธนาคารพาณิชย์ อาทิเช่น บุคคลธรรมดา นำเงินได้ลงทุนซื้อตัวสัญญาใช้เงินเป็นจำนวน 10 ล้านบาท ถือได้หรือไม่ว่าเป็นการประกอบกิจการ โดยปกติ เบี่ยงธนาคารพาณิชย์ หรือหากลงทุนในจำนวนที่น้อยกว่าแต่ทำการซื้อขายเป็นประจำจะถือได้หรือไม่ว่าเป็นการประกอบธุรกิจโดยปกติ เบี่ยงธนาคารพาณิชย์ หรือ หากกล่าวอีกนัยหนึ่งให้ชัดขึ้นก็คือบุคคลธรรมดาสามารถจัดอยู่ในข่ายผู้ประกอบการ เบี่ยงธนาคารพาณิชย์ได้หรือไม่ ถ้าได้จะมีลักษณะและขอบเขตเพียงใด ปัญหาดังกล่าวนี้ได้มีหนังสือตอบข้อหารือของกรมสรรพากรได้วินิจฉัยไว้ว่า กรณีบุคคลธรรมดาให้กู้ยืมเงินโดยการรับจำนองที่ดิน หากผู้ให้กู้มีการหาเงินจากที่อื่นมาโดยการกู้ยืมด้วยแล้ว ถือได้ว่าการให้กู้ยืมดังกล่าวเป็นการประกอบกิจการโดยปกติ เบี่ยงธนาคารพาณิชย์ตามมาตรา 91/2 (5) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ผู้ประกอบการดังกล่าวจึงมีหน้าที่ต้องจดทะเบียนและเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ

จากหนังสือตอบข้อหาหรือของกรมสรรพากรดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าบุคคลธรรมดาที่สามารถถือได้ว่าประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคารพาณิชย์ได้ ส่วนหลักในการพิจารณานั้น ดูเหมือนว่ากรมสรรพากรจะไม่คำนึงถึงความถี่ในการกระทำกิจกรรมดังกล่าว แต่สิ่งที่คำนึงถึงคือประเภทของกิจกรรมที่ทำถูกจัดอยู่ในข่ายที่สถาบันการเงินพึงทำหรือไม่ เช่น การให้กู้ยืมเงินโดยการรับจำนอง เป็นต้น นอกจากนั้นกรมสรรพากรยังอาจคำนึงถึงที่มาของเงินที่นำมาปล่อยกู้ด้วยว่ามาจากการกู้ยืมหรือไม่ กล่าวคือ โดยปกติทั่วไปสถาบันการเงินมักเป็นกิจการที่หาเงินทุนมาโดยการกู้ยืมเพื่อนำมาใช้ในวัตถุประสงค์ในการให้กู้ยืมต่อไป โดยจะได้รับผลตอบแทนจากผลต่างของต้นทุนของเงินที่กู้ยืมมากับผลประโยชน์ที่ได้รับมาจากการปล่อยกู้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เขียนยกอ้างถึงหนังสือตอบข้อหาหรือฉบับดังกล่าวขึ้นมา นั้นมิได้หมายความว่า การพิจารณาว่ากิจการใด เป็นกิจการที่ประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคาร จะมีได้เฉพาะกรณีของการกู้ยืมเงินโดยรับจำนองเท่านั้น การยกหนังสือตอบข้อหาหรือฉบับดังกล่าวขึ้นมา กล่าวอ้างเป็นเพียงแต่ข้อยืนยันว่า บุคคลธรรมดาที่สามารถตกอยู่ในข่ายของผู้ประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคารได้เช่นกัน และการกู้ยืมโดยการรับจำนองโดยเงินที่ให้กู้ยืมได้มาจากการกู้ยืมถือได้ว่าเป็นการประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคารกรณีหนึ่งด้วย ส่วนในกรณีที่มีข้อเท็จจริงแตกต่างจากนี้ไปแล้วจะถือได้ว่าเป็นการประกอบธุรกิจเยี่ยงธนาคารได้หรือไม่ เช่น กรณีบุคคลธรรมดาลงทุนตราสารหนี้ โดยซื้อพันธบัตรรัฐบาลและได้รับดอกเบี้ยจะถือได้ว่าเป็นการประกอบกิจการโดยปกติ

ผู้เขียน : - ในกรณีของแหล่งที่มาของเงินที่จะนำมาให้กู้ยืมนั้น หากกรมสรรพากรพิจารณาว่าถือเป็นสาระสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณา ว่าบุคคลธรรมดาให้กู้ยืมเงินจะถือได้ว่าเป็นการประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคารหรือไม่ อาจทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะหากเกิดข้อพิพาทขึ้น การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวคงตกเป็นภาระของกรมสรรพากรที่จะต้องเป็นฝ่ายหาหลักฐานมาพิสูจน์ถึงแหล่งที่มาของเงินที่บุคคลธรรมดานำมาปล่อยกู้ ว่ามาจากแหล่งใดซึ่งในทางปฏิบัติการพิสูจน์ถึงแหล่งที่มาของเงินได้ของบุคคลธรรมดา คงเป็นไปได้ยาก ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว มีผลเสมือนว่าเป็นการเปิดโอกาสให้มีการเลี่ยงภาษีได้ง่าย ผลจึงไม่แตกต่างจากการยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะสำหรับเงินได้ดังกล่าวให้แก่บุคคลธรรมดาแต่อย่างใด

เป็ยงธนาการหรือไม้ เป็นเรื่องที่จะต้องติดตามผลการพิจารณาของกรมสรรพากรเป็นกรณีไป ทั้งนี้ เพราะกรณีดังกล่าวยังไม่ม่เกณฑที่ออกมาชี้ให้เห็นชัดว่ากรณีอย่างใดบ้างจึงถือว่าเป็น การประกอบกิจการโดยปกติเป็ยงธนาการตามประมวลรัษฎากรมาตรา 91/2 (5) ซึ่งกรณีนี้ น่าจะถือว่าเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการพัฒนาตราสารหนี้ เพราะถือได้ว่าเป็นกรณีที่ถูกหมาย ยิ่งขาดหลักความแน่นอนที่ว่าจะจัดเก็บภาษีจากกรณีใดบ้าง

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อสรุปได้แล้วว่ากิจการใดบ้างที่เข้าข่ายจะต้องเสียภาษี ธุรกิจเฉพาะ หากกิจการดังกล่าวข้างต้นมีเงินได้ดังที่กล่าวไปแล้ว จะต้องนำเงินได้ดังกล่าว มาคำนวณเพื่อเสียภาษีในอัตราร้อยละ 3.3 สำหรับเงินได้นั้น ๆ เว้นแต่จะมีกฎหมายยกเว้น เป็นการเฉพาะ อันได้แก่

หนังสือตอบข้อหารือกรมสรรพากรที่ กค. 0802 (ก)/3825 ลงวันที่ 16 กันยายน 2535 ได้วินิจฉัยวางแนวไว้ว่า ดอกเบียตามทีระบุในมาตรา 91/5 แห่งประมวล รัษฎากรรวมถึงดอกเบียจากพันธบัตรรัฐบาล ดอกเบียพันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย ดอกเบียจากหุ้นกู้หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ ที่ออกโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตรหรือบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยดอกเบียหุ้นกู้ และพันธบัตร หรือ ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ออกโดยกระทรวงการคลังค้ำประกันต้นเงินและดอกเบีย ดอกเบีย หุ้นกู้ พันธบัตรหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ออกโดยองค์กรของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจที่มี กฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น หรือรัฐวิสาหกิจที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นชอบ รวมถึงดอกเบีย หุ้นกู้และพันธบัตรหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้วย ซึ่ง จากแนวการตอบหนังสือข้อหารือของกรมสรรพากรฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่า ดอกเบียที่สถาบันการเงิน ได้รับจากตราสารหนี้ทุกชนิด ถือเป็นฐานในการคำนวณภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลรัษฎากร มาตรา 91/5 (1) และถือเป็นรายรับที่ได้จากการประกอบกิจการตามมาตรา 91/2 (1) แห่งประมวลรัษฎากรด้วย อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหนังสือตอบข้อหารือดังกล่าวขอเท็จจริง เป็นกรณีที่มีเงินได้ดอกเบียเป็นสถาบันการเงินประเภทธนาคาร แต่หากเปลี่ยนข้อเท็จจริง ว่าบุคคลธรรมดาเป็นผู้ได้รับดอกเบียดังกล่าวแล้ว ยังไม่มีแนวคำวินิจฉัยของกรมสรรพากร ว่าจะถือว่าเป็นรายรับที่ได้จากการประกอบธุรกิจโดยปกติเป็ยงธนาการหรือไม้

1. คำสั่งกรมสรรพากรที่ ป.26/2534 เรื่องดอกเบี้ยสำหรับกิจการเยี่ยงธนาคารพาณิชย์ตามมาตรา 91/5 (5) แห่งประมวลรัษฎากร ลงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ซึ่งได้วางแนวทางปฏิบัติแก่เจ้าพนักงานกรมสรรพากรเพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติตามประมวลรัษฎากร สำหรับกรณีดอกเบี้ยที่ต้องนำมารวมคำนวณเป็นรายรับเพื่อเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ สำคัญของคำสั่งกรมสรรพากรที่ ป.26/2534 นี้ กำหนดให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลผู้นำเงินทุน เงินกู้ยืม เงินเพิ่มทุน หรือเงินอื่นที่เหลืออยู่ไปฝากธนาคารหรือซื้อตั๋วเงินของสถาบันการเงินอื่นโดยได้รับดอกเบี้ยตามอัตราปกติ กรณีเช่นนี้กรมสรรพากรให้ถือว่าดอกเบี้ยนั้นไม่ถือเป็นรายรับที่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ แม้ว่าบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นจะประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคารพาณิชย์ก็ตาม จากที่กล่าวมามีข้อสังเกตที่สำคัญดังสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) การยกเว้นการเสียภาษีธุรกิจเฉพาะสำหรับคำสั่งกรมสรรพากรที่ ป.26/2534 นี้ เป็นการยกเว้นให้เฉพาะเงินได้ประเภทดอกเบี้ยเท่านั้น เพราะฉะนั้นหากเป็นเงินได้ประเภทอื่นที่มีดอกเบี้ยแล้ว เช่น เงินกำไรก่อนหักรายจ่าย หรือส่วนลด เป็นต้น กรณีดังกล่าวยังคงอยู่ภายใต้บังคับต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะต่อไป

(2) กิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ ในกรณีข้างต้นจำกัดเฉพาะบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลผู้นำเงินทุน เงินกู้ยืม เงินเพิ่มทุน หรือเงินที่เหลืออยู่ไปฝากธนาคารหรือซื้อตั๋วเงินของสถาบันการเงินอื่นเท่านั้น โดยที่ข้อ 4 ของคำสั่งกรมสรรพากร

ผู้เขียน : ขอให้สังเกตว่าการยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะในกรณีที่บริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลผู้นำเงินทุน เงินกู้ยืม เงินเพิ่มทุน หรือเงินที่เหลืออยู่ไปฝากธนาคาร หรือซื้อตั๋วเงินของสถาบันการเงินอื่นนั้น กฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนว่ากรณีนำเงินไปซื้อตั๋วเงินของสถาบันการเงินจะต้องเป็นการซื้อตั๋วเงินของสถาบันการเงินอื่นเท่านั้น กรณีนี้มีข้อที่น่าจะต้องนำมาพิจารณาคือ คำว่าตั๋วเงินของสถาบันการเงินอื่นหมายถึงอะไร ทั้งนี้เพราะอาจพิจารณาได้เป็น 2 นัยคือ นัยแรกต้องเป็นตั๋วเงินที่ออกโดยสถาบันการเงินเท่านั้น นัยที่สองตั๋วเงินนั้นไม่จำเป็นต้องออกโดยสถาบันการเงิน เพียงแต่สถาบันการเงินเคยเป็นผู้ถือและได้โอนมาให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลดังกล่าว ก็ถือได้ว่าเป็นตั๋วเงินของสถาบันการเงินอื่นแล้ว ซึ่งในเรื่องนี้ยังไม่มีความวินิจฉัยเป็นลายลักษณ์อักษร แต่มีแนวโน้มว่ากรมสรรพากรจะตีความไปตามนัยความหมายแรก กล่าวคือมุ่งเน้นถึงที่มาของตั๋วเงินที่จะต้องเป็นตั๋วเงินที่ออกโดย

ฉบับดังกล่าวกำหนดไว้ว่า การยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะกำหนดไว้เฉพาะกรณีที่มีเงินได้มีโชธนาการ ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจเงินทุนธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ หรือแม้แต่ธุรกิจประกันชีวิต เพราะฉะนั้นหากธุรกิจประเภทสถาบันการเงินเหล่านี้แม้จะนำเงินทุน เงินกู้ยืมเงินเพิ่มทุน หรือเงินที่เหลืออยู่ไปฝากธนาคารหรือซื้อตัวเงินของสถาบันการเงินอื่นก็จะได้ไม่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะสำหรับเงินได้ประเภทดอกเบี้ย

(3) ดอกเบี้ยที่จะได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะตามคำสั่งกรมสรรพากรที่ ป. 26/2534 นี้ กำหนดไว้เฉพาะ 2 กรณีคือ ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารกับดอกเบี้ยตัวเงินเท่านั้น ดังนั้นหากเป็นดอกเบี้ยที่ได้รับจากตราสารหนี้ประเภทอื่น อาทิเช่น หุ้นกู้ก็จะไม่ได้รับยกเว้นภาษีตามคำสั่งกรมสรรพากรฉบับนี้

2. พระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 240 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการกำหนดกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ สำหรับพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้กำหนดยกเว้นให้สำหรับกิจการขายหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในตลาดหลักทรัพย์ จะเห็นว่าตามพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ยกเว้นเฉพาะภาษีที่เกิดจากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะตามประมวลรัษฎากรมาตรา 91/2 (7) ได้กำหนดเฉพาะการขายหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเฉพาะที่ขายในตลาดหลักทรัพย์เท่านั้นที่อยู่ในข่ายจะต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ ดังนั้น โดยผลของกฎหมายจึงทำให้การขายหลักทรัพย์นอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่ตกอยู่ในข่ายที่จะต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะอยู่แล้วและไม่อยู่ในข่ายที่จะต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มด้วย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การขายหลักทรัพย์ไม่ว่าในหรือนอกตลาดหลักทรัพย์จะไม่ถูกเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะแต่ประการใด

(เชิงอรรถ ต่อ)

สถาบันการเงินเท่านั้นเฉพาะสำหรับเงินได้ประเภทดอกเบี้ยนี้ ไม่รวมถึงการประกอบกิจการประเภทธนาคาร ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และธุรกิจประกันชีวิต

หนังสือกรมสรรพากรที่ กค. 0802/12204 ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2536

**ตัวเงินในที่นี้หมายถึง ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค ทั้งนี้ตามบทบัญญัติ

แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 898.

ส่วนวิธีการคำนวณภาษีนั้นเกณฑ์ในการรับรู้เงินได้จะใช้เกณฑ์การบัญชีเป็นเกณฑ์ในการรับรู้เงินได้โดยไม่จำกัดว่าจะใช้เกณฑ์แบบใด (อาจเป็นเกณฑ์เงินสด หรือเกณฑ์สิทธิก็ได้) แต่หากใช้เกณฑ์ใดในการรับรู้เงินได้แล้วจะต้องใช้เกณฑ์นั้นตลอดไป เว้นแต่จะได้รับการอนุมัติจากอธิบดีกรมสรรพากรให้เปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งเรื่องของเกณฑ์การรับรู้เงินได้ของภาษีธุรกิจเฉพาะนี้เองยังก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติบางประการ กล่าวคือ โดยปกติกรณีที่กิจการใช้เกณฑ์เงินสดเป็นเกณฑ์ในการรับรู้เงินได้ประเภทดอกเบี้ย หรือส่วนลด จะไม่เกิดปัญหาใด ๆ เพราะระยะเวลาในการรับรู้เงินได้ประเภทดอกเบี้ย และส่วนลดในทางบัญชีและในทางภาษีจะถือหลักในการพิจารณาเช่นเดียวกัน กล่าวคือถือว่ามีเงินได้เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลประโยชน์นั้นมาแล้วเท่านั้น แต่จะเกิดปัญหาคือขึ้นทันทีเมื่อกิจการเลือกใช้เกณฑ์สิทธิเป็นเกณฑ์ในการรับรู้รายได้ ทั้งนี้เพราะการรับรู้รายได้ทางบัญชีแตกต่างจากการรับรู้รายได้ทางภาษี กล่าวคือ ในทางภาษีประมวลรัษฎากรมาตรา 65 กำหนดไว้เกี่ยวกับการใช้เกณฑ์สิทธิเป็นเกณฑ์ในการรับรู้รายได้ โดยกำหนดไว้ว่า "การคำนวณรายได้และรายจ่ายตามวรรคหนึ่งให้ใช้เกณฑ์สิทธิ โดยให้นำรายได้ที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีใด แม้ว่าจะยังไม่ได้รับชำระในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น มารวมคำนวณเป็นรายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น และให้นำรายจ่ายทั้งสิ้นที่เกี่ยวกับรายได้นั้น แม้จะยังมิได้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น มารวมคำนวณเป็นรายจ่ายของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น" ดังนั้นในด้านของผู้ออกตราสารหนี้จะเกิดปัญหาคือขึ้นเนื่องจากว่ากรมสรรพากรตีความว่า กรณีของตราสารหนี้ที่มีส่วนลด กิจการผู้ออกตราสารหนี้จะต้องรับรู้ส่วนลดที่เกิดขึ้นเป็นรายจ่ายทันทีที่มีการขายตราสารหนี้ดังกล่าว ทั้งนี้เพราะกรมสรรพากรตีความโดยยึดหลักเกณฑ์ตามมาตรา 65 แห่งประมวลรัษฎากร โดยยึดหลักที่ว่าให้นำรายจ่ายทั้งสิ้นที่เกี่ยวกับรายได้นั้นแม้จะยังมิได้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น มารวมคำนวณเป็นรายจ่ายของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น ดังนั้นในกรณีที่กิจการออกตราสารหนี้โดยมีส่วนลด เมื่อใดที่กิจการได้รับชำระเงินค่าตราสารหนี้ กิจการจะต้องบันทึกบัญชีเป็นรายได้ของกิจการและส่วนลดที่กิจการให้ไปจึงถือเป็นรายจ่ายที่เกิดจากรายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีเดียวกับที่กิจการบันทึกรายได้จากการขายตราสารหนี้ดังกล่าว บริษัทจึงต้องรับรู้ส่วนลดเป็นรายจ่ายทั้งจำนวน ณ วันขายลดตราสารหนี้เอง แต่ทางปฏิบัติในทางบัญชีกิจการสามารถทยอยรับรู้ส่วนลดที่เกิดขึ้นเป็นรายจ่ายได้ตลอดอายุของตราสารหนี้ ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านของผู้ซื้อตราสารมีลักษณะ เช่นเดียวกับกรณีของผู้

ออกตราสาร กล่าวคือ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 ว่ากรมสรรพากรได้ออกหนังสือตอบ
 ขอรื้อของกรมสรรพากรที่ กค. 0802/367 ลงวันที่ 9 มกราคม 2539 กำหนดว่า กรณี
 นิติบุคคลต่างประเทศที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทยเป็นผู้ซื้อตราสารหนี้ที่มีส่วนลด ให้ถือ
 เอาวันที่ตราสารหนี้ถึงกำหนดไถ่ถอนเป็นวันที่มีเงินได้ ส่วนในกรณีของภาษีธุรกิจเฉพาะ
 กรมสรรพากรถือว่านิติบุคคลไทยหรือนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทยหาก
 เลือกใช้เกณฑ์สิทธิในการรับรู้เงินได้ส่วนลดเพื่อเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ นิติบุคคลดังกล่าวมี
 หน้าที่ต้องรับรู้ถึงเงินได้ส่วนลดปีเงินได้ในวันถึงกำหนดไถ่ถอน เช่นเดียวกับกรณีใช้เกณฑ์
 เงินสด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่น่าจะถูกต้อนัก แต่อย่างไรก็ตามในทางบัญชีนิติบุคคลที่ใช้เกณฑ์
 สิทธิเป็นเกณฑ์ในการรับรู้เงินได้ สามารถทยอยรับรู้เงินได้ส่วนลดตามอายุของตราสารหนี้ได้
 ซึ่งจะเห็นว่าหากมองในด้านของสรรพากรผลของการทยอยรับรู้เงินได้ส่วนลดนั้น สรรพากรน่า
 จะได้รับประโยชน์มากกว่าเพราะถือเป็นตัวเร่งให้มีการเสียภาษีเร็วขึ้น แต่ผู้เสียภาษีจะมี
 ปัญหา เพราะจะทำให้ผู้เสียภาษีเสียภาษีขาดไปในปีที่ตราสารหนี้ถึงกำหนดไถ่ถอน ซึ่งอาจถูก
 เรียกเบี้ยปรับเงินเพิ่มได้ ซึ่งในกรณีของตราสารหนี้ที่มีส่วนลดนั้น การตีความในลักษณะ
 ดังกล่าวอาจทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างการเสียภาษีเงินได้กับภาษีธุรกิจเฉพาะ ทั้งนี้
 เนื่องจากกรณีของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติบุคคล กรมสรรพากรตีความให้
 หักภาษีในปีที่มีการขายลดตราสารหนี้ดังกล่าว ในขณะที่ภาษีธุรกิจเฉพาะกรมสรรพากรกลับ
 ตีความให้รับรู้เป็นรายได้เพื่อเสียภาษีเมื่อถึงกำหนดไถ่ถอนแล้วเท่านั้น.

ในเรื่องเกณฑ์ในการรับรู้เงินได้นั้น ยังอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ถ้าหากว่าเกิดกรณีที่
 ผู้ออกตราสารผิดนัดไม่ชำระดอกเบี้ย กรณีเช่นนี้หากผู้ถือตราสารใช้เกณฑ์สิทธิเป็นเกณฑ์ในการ
 รับรู้รายได้ เมื่อถึงกำหนดจ่ายดอกเบี้ยผู้ถือตราสารยังคงต้องรับรู้ดอกเบี้ยดังกล่าวเป็นเงินได้
 ตลอดไป จนกว่าจะสิ้นอายุตราสาร ทั้งนี้เพราะไม่มีบทบัญญัติใดในเรื่องภาษีธุรกิจเฉพาะที่
 กำหนดให้สามารถเลื่อนการรับรู้เงินได้ดอกเบี้ยที่ผิดนัดชำระไปได้ ต่างจากกรณีของภาษี
 เงินได้นิติบุคคลที่มีคำสั่งกรมสรรพากรที่ ทบ. 1/2538 กำหนดให้สามารถเลื่อนกำหนดเวลา
 ในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยค้างรับออกไปได้จนกว่าจะได้มีการจ่ายดอกเบี้ยนั้นจริง อย่างไรก็ตาม

คำสั่งกรมสรรพากรที่ ทบ. 1/2528 เรื่องการใช้เกณฑ์สิทธิในการคำนวณ
 รายได้และรายจ่ายของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2528 ข้อ 4.1
 กำหนดไว้ว่า "การคำนวณรายได้และรายจ่ายของบริษัทหรือ

ตามเนื่องจากบทบัญญัติตามมาตรา 91/2 วรรค 2 ของประมวลรัษฎากรกำหนดไว้ว่า การคำนวณรายรับในการเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ ให้เป็นไปตามวิธีการหลักเกณฑ์และการปฏิบัติทางบัญชี ดังนั้นปัญหาในการรับรู้เงินได้ที่เกิดจากดอกเบีย้ผิคนั้นนั้นอาจยุติลงได้ หากพิสูจน์ได้ว่ามีมาตรฐานการบัญชีรับรองให้สามารถระงับการรับรู้รายได้ดอกเบีย้ผิคนั้นดังกล่าว จนกว่าจะได้รับการชำระจริง

ส่วนเรื่องของการคำนวณหาฐานภาษีที่จะนำมาใช้พิจารณาในการจัดเก็บภาษีธุรกิจเฉพาะจากเงินได้ประเภทดอกเบีย้นั้น เนื่องจากประเด็นดังกล่าวที่เคยมีปัญหาในทางปฏิบัติ ผู้เขียนจึงใคร่เสนอถึงประเด็นดังกล่าวไว้ในบทที่ 5 ในเรื่องปัญหาที่เกิดจากการพยายามหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการจัดเก็บภาษี

1.2 ผลกระทบกับตราสารหนี้ที่เกิดจากการนำภาษีธุรกิจเฉพาะมาใช้บังคับ

ผลจากการที่ประกาศใช้ภาษีธุรกิจเฉพาะแทนการจัดเก็บภาษีการค้าเดิม ทำให้บริษัทที่ประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ซึ่งถูกกฎหมายกำหนดให้ธุรกิจดังกล่าว ต้องดำรงสภาพคล่องในรูปพันธบัตรรัฐบาล หรือพันธบัตรรัฐวิสาหกิจเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 5.5 ของยอดเงินที่กู้ยืมจากประชาชน บริษัทดังกล่าวจึงต้องซื้อพันธบัตรจากรัฐบาล หรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเมื่อบริษัทดังกล่าวได้รับดอกเบีย้จากการถือครองพันธบัตรรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจดังกล่าว บริษัทมีหน้าที่จะต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ เนื่องจากเดิมก่อนการใช้ภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีธุรกิจเฉพาะมีการใช้ภาษีการค้า ซึ่งในภาษีการค้านี้เองได้กำหนดยกเว้นเกี่ยวกับดอกเบีย้พันธบัตรดังกล่าว ต่อเมื่อนำภาษีธุรกิจเฉพาะมาใช้ทำให้บริษัทที่ประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์หรือธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ที่เคยซื้อพันธบัตรรัฐบาลจากสถาบันการเงินอื่น

(เชิงอรรถ ต่อ)

ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการธนาคาร กิจการประกันภัยหรือกิจการอื่นทำนองเดียวกัน ให้ใช้เกณฑ์สิทธิตามข้อ 2 เว้นแต่รายได้ส่วนที่เป็นดอกเบีย้สำหรับระยะเวลาหลังจากที่ได้ผิคนั้นชำระติดต่อกันเป็นเวลาเกินหกเดือนแล้ว บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นจะนำดอกเบีย้นั้นมารวมคำนวณเป็นรายได้ในรอบระยะเวลาที่ได้รับชำระก็ได้ เพื่อเข้าหลักเกณฑ์ตามที่ระบุไว้

โดยซื้อมาในราคาต่ำกว่ามูลค่าของพันธบัตร และได้ตั้งไว้เป็นรายได้รอดตัดส่วนต่ำกว่ามูลค่าพันธบัตรเพื่อนำมาตัดเป็นรายได้ดอกเบี้ยของบริษัทตามระยะเวลาที่ถือครองพันธบัตร ซึ่งเดิมไม่ต้องเสียภาษีการค้าแต่ปัจจุบันก็ยังตัดมูลค่าไม่หมด ดังนั้นเมื่อบริษัทจะตัดส่วนต่ำกว่ามูลค่าดังกล่าวเข้าเป็นรายได้ดอกเบี้ยแล้ว ดอกเบี้ยดังกล่าวเข้าลักษณะเป็นรายรับตามมาตรา 91/5 (2) บริษัทต้องนำรายรับดังกล่าวไปเสียภาษีธุรกิจเฉพาะตามมาตรา 91/2 (2) ผลทำให้บริษัทดังกล่าวมีภาระภาษีที่เพิ่มขึ้น

อากรแสตมป์

เกี่ยวกับตราสารหนี้ที่ตามบัญชีอัตราอากรแสตมป์ลักษณะตราสารข้อ 2 ของประมวลรัษฎากรปัจจุบันได้กำหนดให้มีการปิดอากรแสตมป์เฉพาะกรณีการโอนใบหุ้นกู้ และพันธบัตร โดยกำหนดให้ผู้โอนเป็นผู้มีหน้าที่ติดอากรลงบนตราสารการโอนดังกล่าว อัตราที่กำหนดในการคำนวณปิดอากรนั้นคำนวณจากราคาหุ้นที่ชำระแล้ว หรือตามราคาในตราสารแล้ว แต่อย่างไรก็ตามจะมากกว่าโดยติดอากร 1 บาท ทุกจำนวนเงิน 1,000 บาท ยกเว้นกรณีที่เป็นการโอนพันธบัตรของรัฐบาล หรือเป็นการโอนหุ้นกู้ของสหกรณ์การเกษตร

อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวมุ่งเน้นเฉพาะการติดอากรแสตมป์ลงบนตราสารหนี้เพียง 2 ชนิด ได้แก่ หุ้นกู้ พันธบัตร ส่วนตราสารหนี้อื่น ๆ อาทิเช่น ตั๋วเงินบัตรเงินฝาก ฯลฯ กลับไม่กำหนดให้ผู้โอนต้องติดอากรแสตมป์แต่อย่างใด ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำให้กับตราสารหนี้ต่างชนิดกันก่อให้เกิดความไม่เป็นกลางทางภาษี ดังนั้นจึงควรยกเว้นการปิดอากรลงบนตราสารหนี้ทุกชนิด

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของการปิดอากรแสตมป์บนตราสาร การโอนของหุ้นกู้หรือพันธบัตรแล้ว จะเห็นว่าปัจจุบันการโอนพันธบัตรซึ่งส่วนใหญ่จะออกโดยรัฐบาล จะได้รับยกเว้นอากรแสตมป์ตามบทบัญญัติลักษณะแห่งตราสารข้อ 2 นั้นเอง เช่นเดียวกับการโอนพันธบัตรของรัฐวิสาหกิจก็ได้รับยกเว้นการปิดอากรเช่นกัน” สำหรับการโอนหุ้นกู้ หาก

หนังสือตอบข้อหารือกรมสรรพากรที่ กค. 0802/6059 ลงวันที่ 7 เมษายน 2536

พระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 10 มาตรา 6 (7) ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2500

เป็นการโอนในตลาดหลักทรัพย์ ย่อมหมายถึงว่าหุ้นกึ่งนั้นมิฐานะ เป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนด้วย หากตลาดหลักทรัพย์ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนให้กับบริษัทผู้ออกหุ้นกึ่งดังกล่าวด้วย การโอนหุ้นดังกล่าวก็จะได้รับยกเว้นไม่ต้องปิดอาคารแสดมภ์ เช่นกัน แต่หากว่าหุ้นกึ่งดังกล่าวไม่เข้าเงื่อนไขที่จะได้รับยกเว้นอาคารตามประมวลรัษฎากร ในทางปฏิบัติพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้การโอนหุ้นกึ่งจะมีผลสมบูรณ์ต่อเมื่อมีการสลักหลังและส่งมอบหุ้นกึ่งโดยไม่จำเป็นต้องใช้ตราสารการโอนแต่อย่างใด ดังนั้นผลในทางปฏิบัติ คือกรมสรรพากรมีแนวโน้มจะตีความว่าการสลักหลังโอนลงบนหลังตราสารหนี้ดังกล่าว ถือเป็น การทำตราสารการโอนซึ่งมีผลให้ผู้โอนยังคงต้องปิดอาคารแสดมภ์ลงบนตราสารการโอน หรือหลังตราสารหนี้ นั้น ๆ โดยวิธีการเสียภาษีในรูปของอาคารแสดมภ์นั้นสามารถแยกเสียเป็น 3 วิธี คือ

1. เสียอากรโดยใช้แสดมภ์อาคารปิดบนตราสาร
2. เสียอากรโดยชำระเป็นตัวเงินแทนการปิดอาคารแสดมภ์
3. เสียอากรโดยการยื่นตราสารให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประทับแสดมภ์คุณ และชำระเป็นตัวเงินแทนการปิดอาคารแสดมภ์

จะเห็นว่าการกำหนดให้มีการปิดอาคารแสดมภ์การโอนหุ้นกึ่งย่อมเป็นอุปสรรคต่อสภาพคล่องในการเปลี่ยนมือหุ้นกึ่งอย่างหนึ่ง และเมื่อสรรพากรเล็งเห็นปัญหาในข้อนี้ ปัจจุบันหลังวันที่ 10 กรกฎาคม 2538 จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 285 ออกมายกเลิกการปิดอาคารการโอนลงบนหุ้นกึ่งด้วยแล้ว ดังนั้นปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเสียภาษีในรูปอากรของตราสารหนี้จึงหมดไป ปัจจุบันตราสารหนี้ต่าง ๆ ที่มีการโอนโดยออกตราสารจึงไม่มีภาระต้องติดอาคารแสดมภ์แต่อย่างใด